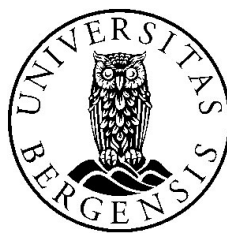

«Jeg vil ha det sånn som alle andre vil ha»

En kvalitativ studie av ekteskapets betydning for likekjønnede ektepar

Christine Chute

Masteroppgave

Våren 2020

Sosiologisk Institutt, Universitetet i Bergen

Sammendrag

I 2009 fikk homofile og lesbiske par muligheten til å gifte seg i Norge, en rettighet de har kjempet for i mange år. Ekteskapet som samlivsform er samtidig i stor grad likestilt med andre alternativer, som samboerskap, her til lands. Likevel har de siste 10 årene med likestilt ekteskapslov vist at mange homofile par benytter seg av retten til å gifte seg. Hvorfor ønsker likekjønnede par å ta del i ekteskapsinstitusjonen, og hvilken rolle har ekteskapet fått for disse parene i dagens samfunn? Formålet med denne studien har vært å rette fokuset mot det likekjønnede ekteskapet og hvilken betydning det å gifte seg har hatt for homofile par. Med utgangspunkt i kvalitative intervjuer med 6 likekjønnede ektepar har jeg undersøkt hvordan disse parene opplever og erfarer ekteskapet sitt. Oppgavens analyse er empirinær og det teoretiske rammeverk er dermed valgt ut på bakgrunn av problemstillingen og funnene i analysen. Teori om individualisering, detradisjonisering og deinstitutionisering, og heteronormativitet brukes for å diskutere ekteskapets mening i det moderne samfunn, og hvilke forventninger likekjønnede par møter i det de tar del i ekteskapet, en institusjon de tidligere har vært ekskludert fra. På bakgrunn av parenes fortellinger, trekker jeg frem de tre stegene jeg betrakter som viktige for å forstå parforholdets utvikling i retning ekteskapet og dets betydning for parene: utviklingen av parforholdet frem mot ekteskapsinngåelsen, selve bryllupet og endringer som kan komme av ekteskapsstatusen.

Datamaterialet viser ekteskapets flerfoldige betydning for de homofile parene i denne studien. Når det gjelder både grunner for å ville gifte seg, og hvilken rolle ekteskapsstatusen har hatt har parene nevnes juridiske fordeler, kjærlighet, trygghet, bekreftelse, forpliktelse, å symbolisere relasjonens utvikling ovenfor andre og å bli tatt seriøst av familie og venner. I lys av ideologien om dagens ustabile samliv, påpeker parene et behov for trygghet, noe de oppnår gjennom forpliktelsen som ekteskapet gir. Dette må samtidig skje gradvis, slik at de ikke forplikter seg til feil person. Ekteskapet er viktig for å vise forpliktelse for hverandre og dermed oppnå den nødvendige tryggheten. Samtidig benytter parene de heteroseksuelle normene knyttet til ekteskapet som et verktøy for å normalisere deres relasjon ovenfor andre. Ved å vise til eksisterende tradisjoner og derav hva som føles «kjent» for allmennheten fremstår disse parene som helt vanlige par – noe de i bunn og grunn er.

Antall ord i hovedteksten: 34 957

Forord

Så var denne dagen kommet – jeg er ferdig! Det føles uvirkelig. De siste to årene har vært de tyngste, men samtidig beste årene i mitt liv hittil. Jeg har lært så mye både faglig og om meg selv. Prosjektet har bydd på utfordringer og mestringsfølelse. Det har vært interessant og givende å kunne arbeide med denne problemstillingen og virkelig få anledning til å fordype meg i dette fagområdet. Egen arbeidskapasitet har overrasket meg mest. Å skulle levere fra seg dette arbeidet føles veldig rart, litt trist, men likevel så befriende. Mange personer har hjulpet meg på ulike måter de siste årene, og fortjener en ros.

Tusen takk til Liv Johanne Syltevik - for en veileder! Hun har på generøst vis bistått meg gjennom det siste året, med tilbakemeldinger og støtte. I tunge perioder, har hun løftet meg opp, og hjulpet meg over alle hindre underveis. Hennes sosiologiske tenkemåte, dyktighet og løsningsorientering er inspirerende.

Jeg vil også takke mamma og pappa, som har bidratt med både økonomisk og psykisk støtte gjennom studieårene mine. Takk for at dere alltid støtter meg i mine valg, og har tro på at jeg lykkes med alt jeg prøver på. I tøffe tider har ingenting vært bedre enn å slippe alt stress og slenge seg ned på sofaen hjemme hos dere. En ekstra takk til mamma som har tatt seg tid til å korrekturlese 100 sider helt utenfor eget interessefelt.

Disse årene hadde ikke vært det samme uten det fantastiske kull-18 på masterstudiet, og lesesal 408. Jeg vil takke for gode diskusjoner og godt læringsmiljø. At kullet vårt skulle bli så stort, med så mange forskjellige personligheter er jeg utrolig glad for. En spesiell takk til mine koronakamerater, Henriette og Ingvild, for faglige diskusjoner og støtte, men samtidig for latter og avbrekk i en stressende hverdag.

Jeg må takke min kjære for tålmodighet og oppmuntring. Takk for at du pusher meg til å gjøre mitt beste og for at du alltid får meg til å smile. Takk for de godeste klemmene.

En spesiell takk til de 6 ekteparene som har delt av sine personlige historier, og latt meg få et innblikk i ekteskapene deres. Det ville ikke vært noen oppgave uten dere. Jeg håper jeg kan gi noe tilbake i form av denne oppgaven.

Bergen, juni 2020

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	1
1.1 Tema og problemstilling	1
1.2 Endringer i ekteskapet	2
1.3 Ekteskapets betydning - hva sier forskningen?	5
1.4 Studiens oppbygning	8
2.0 Forskningsdesign og metode	9
2.1 Valg av metode og design	9
2.2 Utvalg og rekruttering av informanter	10
2.3 Om ekteparene	12
2.4 Intervjuene	13
2.5 Etske hensyn	15
2.6 Studiens troverdighet, gyldighet og generaliserbarhet	17
2.7 Analyse av datamaterialet	17
3.0 Teoretisk rammeverk	19
3.1 Individualisering, detradisjonisering og deinstitutionisering	19
3.2 Det rene forhold	21
3.3 Opprettholdelse av tradisjoner – kritikken av individualiseringsten	22
3.4 Heteronormativitet	24
3.5 Oppsummering	26
4.0 Før giftemål	28
4.1 Forholdets tidlige utvikling og samboerskap	28
4.2 Forlovelse	32
4.3 Begrunnelse for ekteskap	35
4.4 Oppsummering	42
5.0 Å gifte seg	44
5.1 Parenes fortellinger om ekteskapsinngåelsen	44
5.2 Bryllupet som offentlig eller privat?	52
5.3 Oppsummering	58
6.0 Å være gift	60
6.1 Ekteskapelige og juridiske rammer	60
6.2 Forpliktelse og trygghet	63
6.3 Å bli tatt seriøst som par	66
6.4 «Kone» som kjønnsbetinget betegnelse på partneren	70
6.5 Oppsummering	73
7.0 Avsluttende diskusjon	75
7.1 Viktigheten av forpliktelse	75

7.2 Å normalisere gjennom tradisjoner	77
7.3 Individualisering og heteronormativitet i ekteskapet	79
7.4 Ekteskapets betydning for likekjønnede par	81
8.0 Litteraturliste.....	83
Vedlegg 1: Informasjonsskriv	88
Vedlegg 2: Intervjuguide	91
Vedlegg 3: Godkjenning fra NSD	94

1.0 Innledning

1.1 Tema og problemstilling

I 2019 var det nesten 20 000 nordmenn som ga hverandre sitt «ja» foran en vigsler (Statistisk Sentralbyrå, 2020a), og dermed kunne betegnes som ektemaker. 331 av disse ble inngått av likekjønnede par (Statistisk Sentralbyrå, 2020c). Ekteskapet har ikke lenger en hegemonisk rolle i forhold til andre samlivsformer (Syltevik, 2010, Dommermuth et al., 2015), og man oppnår kun små økonomiske og juridiske fordeler av å gifte seg (Regjeringen, 2020).

Samtidig er det altså svært mange som inngår ekteskap. Hva er grunnen til at mennesker i Norge fortsatt gifter seg? Og hva med disse 331 homofile parene – hva er det med ekteskapsstatusen de har betraktet som mer fordelaktig enn alternative samlivsformer?

Gjennom en sosiologisk analyse basert på kvalitative intervjuer, vil jeg i denne oppgaven belyse betydningen av ekteskapet for homofile og lesbiske par i dagens Norge. Formålet er dermed å rette fokuset mot det likekjønnede ekteskapet, og få innsikt i hvilken rolle ekteskap har fått i samfunnet i dag. Dette gjøres ved en analyse av gifte, homofile par sine historier om utviklingen av parforholdet, ekteskapsinngåelsen og ekteskapsstatusen i hverdagslivet.

I 2019 var det 10 år siden det ble innført en ekteskapslov som likestilte heterofile og homofile par. Det likekjønnede ekteskap er særlig interessant, siden det i løpet av en relativt kort tidsperiode har utviklet seg fra å være ulovlig til å nå være likestilt med heterofile ekteskap. I 1993 ble det åpnet for at likekjønnede par kunne inngå registrert partnerskap, noe som ga homofile par de samme rettighetene som heterofile ektepar, sett bort fra rett til vigsel og adopsjon (Regjeringen, 2001). Først i 2009 fikk lesbiske og homofile par rett til å gifte seg borgerlig (Lødrup, 2020), og de som ønsket det kunne overføre tidligere inngåtte registrerte partnerskap til ekteskap. I 2016 åpnet Den norske kirke opp for kirkelig vigsel av likekjønnede par (Wiik et al., 2016). Ekteskapet betraktes gjerne som en selvsagt rettighet for heterofile par, men på bakgrunn av den tidligere utestengelsen fra ekteskapsinstitusjonen har voksne homofile mennesker ikke nødvendigvis forventet å skulle få anledning til å gifte seg. Likekjønnede pars oppfattelser av ekteskapets mening, kan på bakgrunn av denne diskrimineringen, være annerledes enn den av ulikkjønnede par. Derfor er det interessant å stille spørsmål ved hvorfor representanter for den tidligere ekskluderte gruppen velger å ta del i denne (i utgangspunktet) heteroseksuelle institusjonen. Hvorfor er ekteskapet egentlig av viktighet for disse parene, og hva utgjør en formell ekteskapsstatus for likekjønnede par?

Problemstillingen for denne oppgaven blir på bakgrunn av dette «*hvilken betydning har ekteskapet for likekjønnede par i dagens samfunn?*».

Ved å forske på det som betegnes som «familienivå» kan man få innsikt i større samfunnsmessige prosesser (Sogner, 2003b). Hvordan vi forplikter oss til hverandre og utvikler relasjoner er grunnleggende for å forstå samfunnet, og ekteskapets nåværende betydning kan bidra til å forstå og forklare utviklingen i menneskers tenke- og handlingsmåter. Tradisjonelt oppfattes ekteskapsinstitusjonen som en av samfunnets hjørnesteiner, men familien er i forandring (Knudsen og Wærness, 1996), og ekteskapet blir i større grad sidestilt med andre måter å gjøre samliv på. Videre har ekteskapet som institusjon vært basert på, og kan sies å fortsatt være preget av, heteroseksuelle, patriarkalske normer, med reproduksjon som fundamental hensikt (Einarsdottir, 2011). Homofile ekteskap kan i seg selv være en måte å bryte med disse normene og tradisjonene, og det er interessant å studere hvordan homofile ektepar forholder seg til og eventuelt adapterer det institusjonelle rammeverket for ekteskapet, med kjønnsforskjeller og reproduksjon som utgangspunkt. Dette kan si noe vesentlig om handlingsrommets grenser og muligheter. Ved å utforske likekjønnedes opplevelser av ekteskapet, vil en også kunne oppnå en forståelse av omfang og innhold i homofiles pågående kamp mot diskriminering og ekskludering i samfunnet, og verktøy de benytter for å håndtere dette i hverdagslivet.

1.2 Endringer i ekteskapet

Ekteskapsinstitusjonen har gjennomgått en rekke endringer over de siste 50 årene i den vestlige verden. I møte med økende skilsmisserater, endret arbeidsfordeling, samboerskap, barn utenfor ekteskap og likekjønnede ekteskap, stilles det spørsmål ved ekteskapets oppslutning og betydning i dagens samfunn (Knudsen og Wærness, 1996, Cherlin, 2004).

Innholdet i ekteskapet har gjennomgått normative endringer over de siste tiårene (Sogner, 2003a). Fra å være et økonomisk fellesskap, med mannlig hovedforsørger og kvinnen som omsorgsperson, har ekteskapet utviklet seg til å bli et følelsesfellesskap med to likestilte individer. Med kvinners inntog på arbeidsmarkedet på 1960-tallet og hvordan dette ikke lot seg forene med 1950-tallets patriarkalske familiestruktur og husmorsrollen, oppstod det nye forventninger til ekteskapets innhold. Kjærlighet, respekt og samhold ble i større grad vektet. Modellen for ekteskapet ble mindre tydelig, og hvert enkelt par skulle bestemme innholdet i ekteskapet (Telste, 2003). På 1960-tallet oppstod det også et seksuelt opprør. Dette var et

opprør mot ekteskapet som form og friheten til å styre egne seksuelle relasjoner, i motsetning til foreldregenerasjonen og den tids moral. Dette ble etterfulgt av 1970-årenes opprør for papirløse ekteskap, altså samboerskapet, noe som var straffbart frem til 1972 (Telste, 2003). De nye forventningene til ekteskapet, økningen i skilsmisser og samboerskap kan sies å ha bidratt til en svekkelse av ekteskapsinstitusjonen (Knudsen og Wærness, 1996).

Dommermuth et al. (2015) sin rapport viser at samboerskapet har blitt dagligdags, og mest vanlig i 20-årsalderen. Samboerskapsratene går nedover jo eldre man blir, og vi gifter oss senere i livet. Ekteskap viser seg fortsatt å være vanlig. I 2019 ble det inngått 19855 ekteskap (Statistisk Sentralbyrå, 2020a), 10422 separasjoner og 9609 skilsmisser (Statistisk Sentralbyrå, 2020b). Slik Knudsen og Wærness (1996) påpeker, kan det være en alderseffekt knyttet til ekteskapet, der man utvikler en mer konservativ holdning knyttet til samliv med alderen. Lyngstad og Noack (2005) finner uansett blant sine ugifte informanter i alderen 20-28 år, at 66 prosent forventet å gifte seg i fremtiden. Her var det et overtall av kvinner. Knudsen og Wærness (1996) konkluderer med at ekteskapet som enerådende samlivsform vil svekkes, men at noen par vil velge å gifte seg eller etablere andre typer samliv. Likekjønnede ekteskap stemmer overens med denne konklusjonen.

Homofili var også kriminalisert tidligere, men ble lovlig samtidig som samboerskap i 1972 (Homlong, 2003). I 1993 fikk likekjønnede par registrere partnerskapet sitt. I løpet av de første fem månedene, ble det inngått 156 partnerskap, mens det mellom 2001 og 2007 ble inngått i gjennomsnitt 207 registrerte partnerskap i året (Wiik et al., 2016). Registrert partnerskap var ment for å gi disse parene de samme rettighetene og pliktene som ved ekteskap, men de fikk ikke adoptere barn sammen, gjennomgå kunstig befruktning eller avholde vielse (Regjeringen, 2001), noe som vil si at det likevel ikke var helt sidestilt. Selv om mange par valgte å registrere partnerskapet sitt, fortsatte de likekjønnede parenes kamp for å få ta del i ekteskapsinstitusjonen.

Den likestilte ekteskapsloven ble fastsatt med virkning fra 01.01.2009. De likekjønnede parene som inngikk registrert partnerskap mellom 1993 og 2009, fikk anledning til å omgjøre partnerskapet til ekteskap uten praktiske konsekvenser. Etter ni måneder med likestilt ekteskapslov, hadde en tredel av de registrerte partnerskapene blitt omgjort til ekteskap. Både når det gjelder inngåtte likekjønnede ekteskap og konverteringer av partnerskap, er det også et overtall kvinner (Wiik et al., 2016). Det samme kommer frem i antallet inngåtte likekjønnede

ekteskap de siste årene med for eksempel 222 kvinnepar og 109 mannpar i 2019 (Statistisk Sentralbyrå, 2020c). Samme år er det rapportert om 122 separasjoner og 111 skilsmisser blant disse likekjønnede parene (Statistisk Sentralbyrå, 2020d). Hvorfor var retten til å inngå ekteskap så viktig for disse parene? Neste delkapittel vil diskutere debatten som oppstod rundt legalisering av likekjønnede ekteskap.

Å legalisere likekjønnede ekteskap eller ikke?

Homofiles kamp for å få lov til å gifte seg, er i seg selv et tegn på at ekteskapet har hatt en viktig rolle selv i nyere tid. På 1970-tallet vedtok den norske interesseorganisasjonen for homofile, *Det Norske Forbundet av 1948* (DNF'48), at de ville stå imot ekteskap for homofile par (Friele, 1975). Krav om anerkjennelse for likekjønnede parforhold har siden slutten av 1980-tallet vært på toppen av agendaen for norske homobevegelser (Hellesund, 2011). Å legalisere homofile ekteskap er en omstridt debatt, for det er nemlig ikke alle som ser det å åpne for en felles ekteskapslov som fordelaktig, for verken homofile eller heterofile.

Å ville tillate likekjønnede ekteskap var knyttet til ønsket om likhet og likeverdighet (Ikdahl og Sandvik, 2006), og ble betraktet som nødvendig for å likestille par av samme og ulike kjønn (Einarsdottir, 2011). Ekteskap, og det å få en offentlig anerkjennelse av parforholdet, ble betraktet som en menneskerett, og det å utelukke homofile fra denne rettigheten var diskriminering (Ikdahl og Sandvik, 2006). Ekteskapet betød også økonomisk premiering, og en opphøyet sosial status, samtidig som det ga rettsvirkninger, for eksempel i form av arverett. For kristne var også ekteskapet eneste samlivsform som legaliserte seksualitet mellom to personer, da heller ikke homofile ønsket å «leve i synd» (Friele, 1975). I tillegg lå det et håp om at antatt større likestilling i likekjønnede ekteskap, ville positivt innvirke på kjønnsulikheten i heterofile ekteskap, for eksempel arbeidsfordelingen i hjemmet (Einarsdottir, 2011).

Grunnen til at DNF'48 var tidlig ute med å si at de ikke ville kjempe for likekjønnede ekteskap som rettighet, var fordi de ikke ønsket å ta del i en samlivsform som bygget på kjønnsroller og diskriminering av enslige, der gifte mennesker skulle oppnå privilegier kun basert på sivilstatus. Dette ville kun skapt en rangering av gifte og ugifte homofile, mens DNF'48 arbeidet for enkeltindivider (Friele, 1975, Hellesund, 2011). Dette argumentet står sterkt i debatten. Å kreve likebehandling basert på at homofile par er «like» heterofile par, gjør det vanskelig å kritisere ulike aspekter ved ekteskapet, som patriarkatet (Javors og

Reimann, 2001, referert i Einarsdóttir, 2011), heteroseksualitet som norm, og statlig kontroll over samliv. Dette bidrar til å reprodusere regjerende normer, og dekker over viktigheten av å anerkjenne mangfoldet av seksualiteter og samlivsformer (Einarsdóttir, 2011). I Norge ble samtidig ekteskapet betraktet som en «naturlig» samfunnsorden og en kulturbærer. Ekteskapet har gjennom historien vært rammen for reproduksjon, som biologisk sett krever to kjønn, og derfor burde ekteskapet forbli en rettighet kun for heterofile. En felles ekteskapslov ble også sagt å bidra til usikkerhet rundt identitet hvis den kulturelle (heteroseksuelle) rammen for ekteskapet forsvinner. I «verste» fall ville dette «fremprovosert» homofil identitet (Ikdahl og Sandvik, 2006). Å tillate at homofile gifter seg, ville også bety å bestride kristne normer (Friele, 1975), og den religiøse institusjonen som ekteskapet utgjorde var heller ikke noe vi mennesker hadde rett til å endre på (Ikdahl og Sandvik, 2006). Nå som homofile par har rett til ekteskap i Norge, er det interessant å undersøke hvilken effekt denne legitimering faktisk har hatt for likekjønnede par som har valgt å gifte seg.

1.3 Ekteskapets betydning - hva sier forskningen?

Denne oppgaven har hittil stadfestet at par fortsatt velger å gifte seg, både heterofile og homofile, men hvorfor har par egentlig ønsket å ta del i ekteskapsinstitusjonen? Og hvilke konsekvenser av ekteskapsstatusen rapporterer gifte par om? Denne delen vil gi en introduksjon til den eksisterende forskningen på området. Både når det gjelder grunner for å gifte seg, og endringer som har kommet av å ha giftet seg, er det flere likhetstrekk mellom studier av heterofile og homofile, men det er likevel også enkelte elementer som er mer spesifikt knyttet til homofile par. Dette er gjerne basert på deres tidligere ekskludering fra ekteskapsinstitusjonen. Den eksisterende forskningen på feltet som presenteres i denne delen, vil diskuteres grundigere mot studiens empiri i oppgavens analysekapitler (jf. Kapittel 4, 5 og 6).

Særlig i forskningen på heteroseksuelle par blir ekteskapet ansett som det naturlige neste steget i forholdet og det normale å gjøre (Carter, 2017, Carter og Duncan, 2017a, Ellingsæter, 2018, Kefalas et al., 2011, Therkelsen, 2012). Samtidig ønsker både likekjønnede og ulikkjønnede par å gifte seg av kjærlighet, og for tryggheten og stabiliteten et ekteskap antas å gi (Kimport, 2013, Lannutti, 2008a, Einarsdóttir, 2013, Carter, 2017, Carter og Duncan, 2017a, Ellingsæter, 2018, Ramos et al., 2009). Par ønsker å oppnå en større forpliktelse, noe de mener ekteskapet bidrar med (Carter, 2017, Haas og Whitton, 2015, Kefalas et al., 2011, Schechter et al., 2008, Ramos et al., 2009, Therkelsen, 2012), og dermed også bekrefte ovenfor

hverandre at man har tenkt til å bli værende i relasjonen (Schechter et al., 2008). Lannutti (2008a) og Schechter et al. (2008) sine homofile informanter beskriver at forpliktelsen allerede var til stede, men at man, gjennom en ekteskapsinngåelse, kan vise denne utad, og dermed offentliggjøre forpliktelsen. Likekjønnede par ønsker å få deres relasjon anerkjent og godtatt av slekt og samfunn, og mener en ekteskapsstatus kan bidra til dette (Haas og Whitton, 2015, Rostosky et al., 2016). På et personlig plan blir også religion betraktet som en grunn til å ville gifte seg (Lannutti, 2008a, Therkelsen, 2012).

De juridiske fordelene som kommer av å gifte seg, er gjennomgående i forskningen en begrunnelse for å gifte seg, både blant homofile og heterofile par (Carter og Duncan, 2017a, Einarsdóttir, 2013, Haas og Whitton, 2015, Kimport, 2013, Lannutti, 2008a, Rostosky et al., 2016, Schechter et al., 2008, Ramos et al., 2009). Det å ha papirene i orden når det gjelder arv og ved sykdom viser seg å være en viktig motivasjon, og noe som beskrives å også ville bidra til større trygghet (Carter og Duncan, 2017a).

Politisk motivasjon for å gifte seg kommer frem blant homofile par, der de ønsker å delta i aktivismen for homofiles rettigheter gjennom å inngå ekteskap (Einarsdóttir, 2013, Kimport, 2013, Lannutti, 2008a, Rostosky et al., 2016, Schechter et al., 2008). De har nå fått denne rettigheten, og føler derfor at de må benytte den (Lannutti, 2008a). Enkelte beskriver et ønske om å delta i en historisk begivenhet (Rostosky et al., 2016, Schechter et al., 2008), mens andre ønsker å gifte seg i frykt for at myndighetene skal ta fra de muligheten igjen (Rostosky et al., 2016) Å gifte seg som likekjønnet par antas også å bidra til å normalisere homofili i samfunnet (Haas og Whitton, 2015).

Både heterofile og homofile par beskriver barn som grunnlag for å ville gifte seg. Flere studier viser at par som ønsker barn, vil at disse skal vokse opp innen ekteskapets trygge rammer (Therkelsen, 2012, Lannutti, 2008a, Ellingsæter, 2018, Ramos et al., 2009). Homofile par forteller i tillegg at de tror deres fremtidige barn vil være mer beskyttet mot diskriminering hvis de som foreldre er gift (Rostosky et al., 2016).

En rekke av grunnene til å ville gifte seg, er også gjennomgående i studier som beskriver endringer par opplever av å ha giftet seg. Par viser til en følelse av større trygghet og forpliktelse, både blant heterofile og homofile par (Ellingsæter, 2018, Heaphy, 2018, Haas og Whitton, 2015, Lannutti, 2011, Lannutti, 2018, MacIntosh et al., 2010, Ramos et al., 2009,

Schechter et al., 2008, Vivienne og Baker, 2015, Therkelsen, 2012, Carter og Duncan, 2017a, Green, 2010). Stanley et al. (2004) finner at gifte par er mer forpliktet og dedikert til forholdet enn samboere. Samboerskapet ser ut til å være lettere å bryte enn ekteskapet (Ellingsæter, 2018, Stanley et al., 2004, Syltevik, 2010, Vivienne og Baker, 2015, Einarsdóttir, 2013, Therkelsen, 2012). I tillegg har enkelte par vist til både større kjærlighet og sterkere bånd med partneren etter å ha giftet seg (Haas og Whitton, 2015, Vivienne og Baker, 2015, Lannutti, 2018, Therkelsen, 2012, Lannutti, 2011, MacIntosh et al., 2010), mens andre merker ingen forandringer når det gjelder følelser og kvalitet (Rostosky et al., 2016, Syltevik, 2010, Bosley-Smith og Reczek, 2018).

I likhet med hva som kommer frem som grunnlag for å ville gifte seg, rapporterer både homofile og heterofile par om en opplevelse av større juridisk beskyttelse som følge av ekteskapsstatusen (Bosley-Smith og Reczek, 2018, Carter og Duncan, 2017a, Lannutti, 2011, Lannutti, 2018, Lappegård og Noack, 2015, MacIntosh et al., 2010, Ramos et al., 2009, Rostosky et al., 2016, Vivienne og Baker, 2015). Dette er knyttet til økonomiske elementer og til hva som ville skje ved eventuell sykdom. Som par forventer, er det realitet at dette også bidrar til større trygghet hos enkeltindividene (Syltevik, 2010, Rostosky et al., 2016).

Å ha giftet seg har også endret andres oppfatning av forholdet. Dette kommer tydeligst frem i studier av likekjønnede par. Flere viser til at disse parene opplever større aksept og anerkjennelse, og kommer nærmere familiene etter ekteskapsinngåelsen (Bosley-Smith og Reczek, 2018, Hoy, 2018, Haas og Whitton, 2015, Lannutti, 2008a, Lannutti, 2011, Lannutti, 2013, Lannutti, 2018, Lyon og Frohard-Dourlent, 2015, MacIntosh et al., 2010, Ramos et al., 2009, Rostosky et al., 2016, Schechter et al., 2008, Smart, 2007, Vivienne og Baker, 2015, Green, 2010). Ekteskapsstatusen gjør også interaksjonen enklere for homofile par i møte med institusjoner (Vivienne og Baker, 2015). Dette kan være fordi ekteskapet bærer med seg et spesifikt språk, som er forstått og «kjent» for allmennheten (MacIntosh et al., 2010, Ramos et al., 2009). Likevel har par negative assosiasjoner knyttet til å bruke ekteskapspråket, for eksempel ordene «kone» og «mann» (Bosley-Smith og Reczek, 2018, Lannutti, 2008b, Rostosky et al., 2016, Schechter et al., 2008). Gifte homofile par har vist seg å ta avstand fra alt som er hetero, og derav også de normative aspektene ved ekteskapsinstitusjonen (Lyon og Frohard-Dourlent, 2015, Bosley-Smith og Reczek, 2018, Kimport, 2013).

1.4 Studiens oppbygning

I kapittel 2 vil jeg redegjøre for metodiske valg tatt underveis i forskningsprosessen. For å få innsyn i parenes opplevelser av og erfaringer med ekteskapet, har jeg valgt en kvalitativ tilnærming. Kapitlet vil presentere hvorfor et slikt forskningsdesign er benyttet for å besvare oppgavens problemstilling, og redegjøre for utvalget og rekrutteringen av informanter, intervjuprosessen, forskningsetiske hensyn og analyse av datamaterialet. Oppgavens tredje kapittel presenterer det teoretiske rammeverket. Studien er empirinær, og det teoretiske rammeverket har blitt utviklet på bakgrunn av oppgavens problemstilling og analysen av datamaterialet. Rammeverket består av individualiseringsteori versus normer og tradisjoner, og heteronormativitet. Disse bidrar til å diskutere utviklingen av ekteskapet i dag, og hvilke forventninger de likekjønnede parene kan møte på når de inngår ekteskap. Kapittel 4, 5 og 6 er analysekapitlene for denne oppgaven. Kapittel 4 presenterer utviklingen av parforholdet og parenes vei mot ekteskapet, med fokus på samboerskap, forlovelse og begrunnelser for å skulle gifte seg. Kapittel 5 beskriver bryllupet og selve ekteskapsinngåelsen, der parenes historier om bryllupsdagen, og i hvilken grad bryllupet var offentlig/privat står i sentrum. Kapittel 6 tar for seg endringene parene har opplevd som følge av å gifte seg. Her beskriver parene erfaringer med de ekteskapelige og juridiske rammene for ekteskapet, opplevelse av mer trygghet og forpliktelse, endringer i andres atferd overfor dem, og fordelene med nye, kjønnsbetingede betegnelser på partneren. Analysekapitlene blir drøftet i forhold til det teoretiske rammeverket i oppgavens avslutning, som endes med en diskusjon om ekteskapets betydning for disse likekjønnede parene.

2.0 Forskningsdesign og metode

I dette kapittelet vil jeg begrunne valg av metode og forskningsdesign, og beskrive gjennomføringen av forskningsprosessen, knyttet til utvalg og rekruttering av informanter, utførelsen av intervjuene, forskningsetiske hensyn og hvordan datamaterialet ble analysert.

2.1 Valg av metode og design

For å besvare oppgavens problemstilling best mulig, mener jeg det er hensiktsmessig å velge en kvalitativ tilnærming. Slik det ble beskrevet i oppgavens innledning, er jeg interessert i å undersøke ekteparenes opplevelser og erfaringer knyttet til ulike dimensjoner ved ekteskapet, og høre deres mening om hvorfor de ble trukket mot ekteskapet til fordel for andre samlivsformer. Gjennom å benytte kvalitativt forskningsintervju, vil jeg få innsikt i parenes livsverden, og hvordan de gir mening til og fortolker ekteskapets rolle i deres liv (Kvale og Brinkmann, 2015). Parenes egne forståelser av ekteskapet er derfor sentralt for å få kunnskap om hvilken betydning ekteskapet har for disse parene i dagens samfunn.

Forskningsintervjuet må betraktes som en interaksjon, der kunnskap om temaet produseres som en samtale mellom forskeren og informanter (Kvale og Brinkmann, 2015). Informantenes fortellinger blir konstruert innenfor konteksten av intervjuet. For meg ble det naturlig å intervjuer ektepar sammen, for å høre deres felles historier om parforholdet og ekteskapet. I parintervjuer fungerer intervjuet som et «felles refleksivt rom», der det blir produsert rikt datamateriale med historier knyttet både til hvert enkelt individ, individene i en relasjon og de som et par (Bjørnholt og Farstad, 2014, Heaphy og Einarsdottir, 2013). Dette viste seg å ha flere fordeler i mine intervjuer, noe jeg vil komme tilbake til senere i kapittelet. Videre vil det, for å få kunnskap om ekteskapets normative virkning i praksis, være nødvendig å se på historiene som parene forteller i kontekst av å være gifte, homofile par. Gjennom deres fortellinger om opplevelser av eget ekteskap, kan man få en forståelse av hvordan likekjønnet ekteskap reproducerer eller utfordrer de ekteskapelige normene (Kimport, 2013), og hvordan de forholder seg til samfunnets forventninger til ekteskapet. Å analysere parenes fortellinger gir derfor innblikk i hvordan den tidligere heteroseksuelle ekteskapsinstitusjonen oppleves.

Som metode for datainnhenting, benyttet jeg semi-strukturerte intervjuer. Dette vil si at intervjuene verken bestod av fullstendig åpne eller lukkede samtaler, men ble strukturert rundt en intervjuguide bestående av temaer jeg i forkant av intervjuene betraktet som viktige for studien (Kvale og Brinkmann, 2015). Temaene hentet frem på bakgrunn av prosjektets

forskningsspørsmål og var knyttet til parenes ekteskapsinngåelse og ekteskapets betydning i deres liv. Denne intervjuformen gir fleksibilitet, ved at det åpner for oppfølgingsspørsmål og forandringer etter hvordan samtalen forløper i intervjuet, slik at det blir en naturlig samtale med detaljerte beskrivelser av parenes opplevelser og erfaringer (Kvale og Brinkmann, 2015).

Dette prosjektet har i stor grad et empirinært forskningsdesign, der empirien i stor grad bestemmer retningen for studien. Christensen (1998b) ser viktigheten av å gå inn i forskningen med et åpent sinn, uten å ha bestemt hvilke teorier som vil anvendes på forhånd, for å på best mulig måte rette fokuset på de funnene som faktisk kommer av forskningen. Selv om dette har vært noe jeg har forsøkt å etterstrebe, har jeg samtidig hatt tanker underveis i prosjektet om hva jeg har ønsket å finne ut av og hatt en nokså klar problemstilling. Jeg visste at jeg ønsket å få innsikt i hvilken mening disse parene tilla ekteskapet sitt, men jeg hadde ingen hypoteser på forhånd. Tankegangen var altså nokså åpen, slik at det empiriske materialet kunne ført studien i et mangfold av retninger. Hvilke teorier som er benyttet i studien er dermed likevel bestemt ut fra hva som kom frem under intervjuene, og på denne måten er det informantenes historier som dannet grunnlaget for den videre utviklingen av oppgaven og hvilke temaer som ble viktige for å besvare problemstillingen.

2.2 Utvalg og rekruttering av informanter

Med utgangspunkt i studiens problemstilling, var det ønskelig for meg å komme i kontakt med homofile og lesbiske gifte par i alderen 35-55 år, som var bosatt i Norge. Det var denne gruppen som særlig fattet min interesse, fordi jeg ønsket å høre fra de som i løpet av livet gjerne har møtt motstand på bakgrunn av legning, og har gått fra å oppleve i voksen (gifteklar) alder at ekteskapsinngåelse i seg selv ikke var en mulighet, til at det har blitt et reelt og legitimt alternativt. Slik som det ble nevnt i kapittel 1, viser Dommermuth et al. (2015) til økt ekteskapsalder. I 2017 var gjennomsnittsalderen for førstegangsgifte på 34,9 år for menn og 32,3 for kvinner (Statistisk Sentralbyrå, 2018), og det ble derfor naturlig å søke etter informanter fra 35 års alderen. Samtidig var det heller ikke ønskelig med informanter eldre enn 55 år, da disse gjerne utgjør de sterkeste forkjemperne og kanskje i større grad ville begrunnet ekteskapsinngåelsen med politikk - at de har kjempet for retten og må benytte den. Gruppen jeg var interessert i, var dermed de som på et tidspunkt ble gitt muligheten, og valgte å benytte denne fordi de på ulike vis anså ekteskapet som fordelaktig. Om parene hadde barn eller ikke, var ikke av betydning for meg. Siden ekteskapsloven ikke kom før i 2009, ble det ikke nødvendig å sette et krav om hvor lenge parene hadde vært gift, da alle likekjønnede

ekteskap uansett regnes som ekteskap inngått i nyere tid, og derfor gjerne blant de moderne ekteskapene.

I forkant av rekrutteringsprosessen ble det utformet et informasjonsskriv, der det ble informert om studiens formål, hvem jeg søkte å komme i kontakt med, hva det innebar å delta og min kontaktinformasjon, som jeg kunne dele ut på arrangementer og gi til par jeg kom i kontakt med, slik at de kunne lese og vurdere om de ønsket å delta. Rekrutteringsprosessen bestod av flere ulike forsøk på å komme i kontakt med mulige informanter, i hovedsak gjennom selvselektert utvelging, en form for strategisk utvelging, der ulike aktører får informasjon om studien, og slik blir invitert til å delta. Deltakelse krever en aktiv respons fra aktørene selv (Grønmo, 2016). Det ble delt ut informasjonsskriv under et arrangement i tilknytning til Regnbuedagene i Bergen våren 2019. Da dette var svært tidlig i arbeidet med studien, ble dette mest for å måle interessen og i hvilken grad en slik rekrutteringsmetode ville være fruktbar. Dette ga ingen resultater. Jeg fikk kontakt med mitt første par gjennom en samtale med en ansatt på UiB med interesse for temaet, og dette paret hjalp meg også å komme i kontakt med to andre par gjennom en felles fritidsaktivitet. Videre fikk jeg enkelte organisasjoner for homofile menn og kvinner til å dele en forkortet forklaring av prosjektets formål som innlegg på sidene deres. Der fikk jeg kontakt med et par, som igjen tipset meg om et annet aktuelt par. Til slutt postet jeg selv et liknende innlegg på min private facebookside, og gjennom forslag fra flere hold, var det også et par herfra som ønsket å delta. Slik erfarte jeg at også «snøballmetoden» var svært nyttig i min utvelgelsesprosess, der enkelte informanter utfra gitte kriterier foreslår andre aktører, som igjen foreslår aktører fra sitt nettverk (Grønmo, 2016). Dette kan forklares med at det gjerne er enkelt å se forbi et innlegg eller et informasjonsskriv som dukker opp tilfeldig, men at den personlige rekrutteringen gjennom bekjente kan ha skapt et større engasjement og samtidig en trygghet gjennom andres erfaringer med intervjuprosessen og kontakten med forskeren.

En konsekvens av selvselekterte utvalg er at utvalget gjerne vil bestå av de som er mest motiverte, utadvendte og gjerne spesielt interessert i temaet for studien, og det vil kunne oppstå skjevheter i utvalget basert på dette (Grønmo, 2016). Det samme gjelder gjerne når det gjelder min bruk av snøballmetoden, da er det naturlig å tenke at menneskene som mine «startpersoner» foreslår, er mennesker de anser som motiverte og engasjerte innen tematikken. Likevel har jeg opplevd dette som en fordel, da jeg fikk gode intervjuer med mye innhold, godt reflekterte tanker og åpne, naturlige samtaler. Dette kunne jeg kanskje ikke

forvente hvis utvalget bestod av aktører som i mindre grad har den samme interessen og engasjementet til å snakke om eget ekteskap.

Utvelgelse gjennom selvseleksjon gav også utfall i fordelingen av kjønn blant informantene. Resultatet ble 2 mannlige og 4 kvinnelige par, selv om det var ønskelig med fire par av hvert kjønn. Det var betraktelig mer vanskelig å komme i kontakt med de mannlige parene, og kun ett mannlige par tok selv initiativet til å delta. Jeg tok kontakt direkte med organisasjoner for menn, men likevel gav det lite respons. Gjennom facebookinnlegget fikk jeg også kontakt med flere mannlige par, men de var enten opptatt med andre ting eller sluttet å svare. Dette samsvarer med erfaringene fra forskningen til Bjørnholt og Farstad (2014), og her ble en alternativ løsning å gjøre intervjuene nettopp i par, slik at kvinnene kan rekruttere sine menn. Siden jeg ønsket å intervju likekjønnede par, ble dette mer problematisk. For å få nok mannlige informanter, måtte jeg derfor akseptere et mannlige par der den ene parten var fire år eldre enn den øvre aldersgrensen. Jeg tror likevel ikke at disse få årene har hatt noe å si for datamaterialet, og at det kanskje ville vært mer betydelig hvis det hadde vært yngre par, som gjerne ville ha vært for unge til å selv ha opplevd den institusjonelle diskrimineringen knyttet til legning og ekteskapsinngåelse.

2.3 Om ekteparene

Det totale utvalget ble bestående av 6 likekjønnede ektepar, 4 kvinnelige og 2 mannlige. Spørsmål knyttet til avgrensning, og antallet informanter i studien vil i kvalitative undersøkelser gjerne baseres på opplevelsen av «tilstrekkelighet» og «metning» i datamaterialet, og samtidig tid og ressurser tilgjengelig (Kvale og Brinkmann, 2015). En vurdering av dette ble kontinuerlig foretatt i løpet av forskningsprosessen, der det ble tydelig etter disse seks intervjuene at datamaterialet var tilstrekkelig nok for å svare på problemstillingen og samtidig at resterende tid burde gå til å forberede og analysere eksisterende intervjuene.

Informantene i studien er ektepar som alle besluttet å gifte seg etter innføringen av felles ekteskapslov i 2009, der de som har vært gift lengst, har vært gift i 9,5 år når datainnsamlingen fant sted, og de som har vært gift kortest, har vært gift i 2,5 år. Ingen av parene hadde fra før av inngått registrert partnerskap. Alle hadde borgerlige vielser, og et av parene fikk en velsignelse i kirken. Deres fartstid som par varierer mellom 22 år og 4 år, og alle parene var samboere før de giftet seg. Alle, unntatt ett, ble samboere rundt et år etter de

ble kjærester. Samboerskapet kom etter 4 år for dette ene paret. Et av de kvinnelige ekteparene fikk barn gjennom assistert befruktning. En mann og en kvinne har barn fra tidligere ekteskap. Aldersspennet blant kvinnene er mellom 37 og 54 år, mens mennene er mellom 49 og 59 år. Informantene har følgende yrker: miljøterapeut, psykolog, undervisningssektoren, byggevarebransjen, sykepleier, sekretariat, i fylkeskommunen, og innen informatikk.

2.4 Intervjuene

For å kunne svare på problemstillingen min, har jeg altså utført seks semistrukturerte forskningsintervjuer med to mannlige og fire kvinnelige ektepar, der hensikten var å få innsikt i informantenes erfaringer og avdekke deres opplevelse av ekteskapet, gjennom deres subjektive forståelse og fortolkninger (Kvale og Brinkmann, 2015). En intervjuguide ble utviklet i forkant (se vedlegg 2), og det ble gjort lydopptak under intervjuet, begge som verktøy under datainnsamlingen. I forkant av intervjuene fikk alle parene tilsendt et informasjonsskriv på e-post, slik at de fikk anledning til å stille spørsmål, vurdere om de ønsket å dele deres personlige historier med meg og forberede seg på hva jeg ville være interessert i å høre om under intervjuet. I dette skrevet ble det også informert om bruk av lydopptak.

Jeg lot det være opp til intervjuparene å bestemme hvor og når vi skulle møtes for å utføre intervjuene. Fire av parene inviterte meg hjem til deres egen bolig, og to av intervjuene fant sted i et rom på fakultetets område. Intervjuene ble dermed utført i private omgivelser, noe som både bidro til å skape et trygt og behagelig miljø for informantene. Samtidig sikret dette anonymitet og beskyttet de i det de forteller om personlige detaljer om ekteskap og kjærlighet, som gjerne betraktes som sensitive temaer. Jeg opplevde at informantene var komfortable nok til å snakke åpent om prosjektets tematikk, uten å føle seg hindret til å fortelle om noe verken i relasjonen med meg eller på bakgrunn av resten av situasjonen. Disse rolige omgivelsene førte også til få avbrytelser og lite bråk underveis, som også gjorde det enkelt for meg å transkribere i etterkant.

Ved innledningen av hvert intervju, fikk parene utdelt et mer utfyllende informasjonsskriv (se vedlegg 1), som også omfattet deres rettigheter. Her fikk de den tiden de ønsket til å lese gjennom dette, og stille spørsmål. Det ble tydelig at de fleste parene hadde satt seg inn i det tidligere utleverte informasjonsskrivet, og det ble stilt få spørsmål. Etter ønske ga jeg enkelte

av parene en kort forklaring av prosjektets formål og ulike problemstillinger. I tillegg ble informantene på dette tidspunktet bedt om å skrive under på et samtykkeskjema. Når alt dette var på plass, ble lydopptaket startet og intervjuet satt i gang.

Intervjuene fikk, som nevnt, et semistrukturert preg, og ble slik verken direkte kontrollert av et spørreskjema eller en fullstendig åpen samtale (Kvale og Brinkmann, 2015). En intervjuguide med temaer og forslag til spørsmål ble, som nevnt, utformet i forkant, slik at intervjuet dekket over de områdene jeg ønsket å ta opp. I hvilken grad intervjuguiden strukturerte intervjuene, varierte etter hvor mye parene selv tok ansvar for å lede samtalen. Selv de mest åpne av intervjuene vil likevel kunne betraktes som semistrukturerte, da intervjuguiden fungerte som en sjekklister. De temaene i intervjuguiden som de selv ikke poengterte og diskuterte, kunne jeg selv trekke frem når det passet seg.

De fleste av intervjuene varte rundt én time. Det korteste og det lengste skilte seg likevel ut, med 35 minutter, og 2 timer og 18 minutter. Interessant nok befant disse intervjuene seg på samme sted, så omgivelsene kan ikke ha hatt en innvirkning på dette store gapet. Her må det poengteres at intervjuet på 35 minutter var det første intervjuet som ble avholdt, og jeg som intervjuer var nokså uerfaren. Det lengste intervjuet bar preg av å være en mer åpen samtale, der informantene i større grad styrte retningen for samtalen og slik snakket mer om ting de hadde mye å fortelle om. Dette paret poengterer selv at kjemi er avgjørende for hvor åpent de snakker, og at de med meg følte seg trygge nok til å greie ut om ulike temaer. Til tross for forskjell i lengde på disse intervjuene, er det korteste og lengste intervjuet like verdifulle når det gjelder innhold. De diskuterer flere av de samme tingene, og poengterer mange viktige elementer knyttet til studiens problemstilling. Dette kan forklares med at selv om paret i det lengste intervjuet snakket mer fritt, fikk alle parene de samme spørsmålene underveis, og samtalen sirkulerte derfor rundt de samme områdene uansett. De resterende intervjuene varierte også i grad av strukturering fra min side, basert på hvor mye de selv tok initiativ til å styre samtalen, men alle intervjuene gav informasjon som både viser til likhetstrekk og det varierende spekteret av oppfatninger om ekteskapet.

Når intervjuene var ferdige og lydopptaket slått av, ble informantene opplyst om at de kunne få tilsendt sine egne transkripsjoner i etterkant, slik at de kunne se over og gjøre eventuelle endringer. Enkelte av parene ønsket å lese transkripsjonen, men ingen uttrykte at de ønsket å gjøre endringer.

Å intervju ekteparene sammen viste seg å være svært fruktbart for datainnsamlingen, både når det gjelder innholdet i selve datamaterialet og i intervjusituasjonen. Rent praktisk er parintervjuer enklere å arrangere og man sparer tid (Bjørnholt og Farstad, 2014). Siden de var to, følte jeg også at jeg fikk mye informasjon ut av få intervjuer, noe som var en tidsmessig fordel for et prosjekt som dette. I en intervjusituasjon som kan virke utrygg for informanter, fungerte partnerne som støttespillere for hverandre, og skapte en mer avslappende atmosfære. Det er også gjerne slik at mennesker som er gift med hverandre og derav kjenner hverandre godt, har en god dynamikk og snakker godt sammen, som bidrar til at samtalen under intervju flyter lett, og krever mindre styring fra intervjuer. I intervjuene mine vekslet parene godt mellom hvem som pratet, de hjalp hverandre å fullføre poeng og kom på ting etterhvert som den andre parten snakket, noe som gjerne kan ha skapt mer utfyllende og verdifull informasjon enn hvis de hadde blitt intervjuet alene. Denne vekslingen, bestående av rettelser og diskusjoner rundt hva som blir sagt, kan også ha bidratt til å skape mer realistiske og mindre idealiserte historier (Valentine, 1999).

En utfordring ved å gjøre intervjuene i par, kan være å la begge parter få snakke like mye, da en part gjerne er mer snakkesalig enn den andre. Selv om det gjerne var slik at en av ektefellene tok ordet oftere, virket dette naturlig for mine informanter, og noe de gjerne er vant med fra hverdagen. Som nevnt tidligere, er det slik at intervjuene i tillegg formes etter konteksten de befinner seg i. Fortellingene utformes på bakgrunn av at begge parter tar del i intervjuet samtidig, som sammensatt av deres felles historieproduksjon nettopp i interaksjonen (Heaphy og Einarsdottir, 2013, Taylor og de Vocht, 2011, Valentine, 1999). Likevel er det i dette prosjektet mer interessant å se på paret som en enhet og deres delte historier knyttet til ekteskapet, og denne felles historieskapelsen er dermed ikke nødvendigvis en ulempe.

2.5 Etiske hensyn

Ved utførelse av kvalitative intervjuer følger noen etiske spørsmål en må ta hensyn til underveis. Prosjektet ble meldt inn og godkjent av NSD sommeren 2019 (se vedlegg 3). Når man skal utføre forskning med mennesker innblandet, er det særlig viktig å sørge for at deres integritet ivaretas (Alver og Øyen, 1997). Før deltakelsen fikk parene informasjon om studiens formål og hva det ville innebære for de å delta. De ble også informert om at det er frivillig å delta, og at et samtykke vil kunne trekkes til enhver tid (Kvale og Brinkmann, 2015,

Silverman, 2014, Alver og Øyen, 1997). Videre fikk de anledning til å stille spørsmål. Alle parene ga sitt informerte samtykke.

Å skulle intervju en utsatt gruppe, som homofile i utgangspunktet er, kan by på utfordringer. Temaet for intervjuene er knyttet til personlige opplevelser for informantene, der de ble spurt om deres erfaringer med ekteskapet, men samtidig også at dette delvis også er knyttet til deres seksualitet – informantene er tross alt en del av utvalget fordi de er i et homoseksuelt ekteskap. Dette kan føles sensitivt og ukomfortabelt å diskutere med meg som forsker. Med bruk av valgt metode for rekruttering, som innebar at de som ønsket å delta selv tok kontakt med meg, og samtidig valg av tema, da ekteskap ikke er noe som er særegent for homofile, tenkte jeg at informantene ville være komfortable med situasjonen. Underveis i intervjuet, valgte jeg heller ikke å stille oppfølgingsspørsmål når parene diskuterte ting jeg opplevde som på grensen til sensitivt. Når de fikk tilbud om å få tilsendt transkriberingene, fikk de også informasjon om naturlige forskjeller mellom muntlig og skriftlig språk, slik at transkriberingen ikke oppleves fornærmende (Kvale og Brinkmann, 2015).

Informantenes anonymitet er svært viktig å ivareta i en slik undersøkelse, og det er essensielt at de ikke risikerer å bli gjenkjent av andre lesere. Dette kan være vanskelig på grunn av rekrutteringsmetoden, der noen par ble rekruttert gjennom felles fritidsaktiviteter og vil derav ha kjennskap til hverandre. Informantene har først og fremst fått fiktive navn, og informantsitatene inneholder ikke dialekter. Stedsnavn, alder og yrker er heller ikke spesifisert til hvert enkelt par. For denne studien har ikke personenes karakteristikk i seg selv vært relevant, da fokuset har ligget på at de er homofile, gifte par og hvilke opplevelser de har av ekteskapet. Dette bidrar til en større grad av anonymisering.

Å intervju par kan ha både fordeler og ulemper knyttet til etiske hensyn. Slik Bjørnholt og Farstad (2014) påpeker, vil det, rent praktisk, bety at prosessen med anonymisering og samtykke blir forenklet. Siden min studie vil diskutere ekteskapet, ville det i intervjuer med enkeltpersoner vært nødvendig å innhente et samtykke fra partneren, for at det skal være etisk riktig å diskutere den relasjonen som disse personene deler. Det er mulig at ektemaken ikke er like komfortabel med at partneren deler av deres privatliv. Ved at begge partnere deltar i intervjuet, har de begge skrevet under på samtykkeskjemaet, og de vil også ha kontroll over hva som blir delt av informasjon under intervjuet. På den andre siden kan det i parintervjuer være slik at en part blir «presset» til å delta av partneren (Taylor og de Vocht, 2011,

Braybrook et al., 2017), noe jeg ikke kan kontrollere for. Basert på de åpne samtalene under intervjuene, virket det likevel ikke som at en part deltok ufrivillig.

2.6 Studiens troverdighet, gyldighet og generaliserbarhet

Kvaliteten av kvalitative forskningsintervjuer vurderes etter om datamaterialet er velegnet til å belyse oppgavens problemstilling og baseres i hovedsak på tre kriterier: pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet (Grønmo, 2016, Tjora, 2012). Pålitelighet går ut på at forskningsresultatet kan reproduseres på andre tidspunkter av andre forskere, noe som kan være krevende i kvalitativ forskning, siden tolkning er av betydning for hele forskningsprosessen (Kvale og Brinkmann, 2015, Grønmo, 2016). Særlig gjennom dette metodekapittelet, har jeg forsøkt å bevare påliteligheten ved å vise gjennomsiktighet når det gjelder valg og endringer underveis i arbeidsprosessen (Tjora, 2012). Denne gjennomsiktighet er også viktig når det kommer til resultatenes gyldighet, slik at det er tydelig at de svarene jeg har funnet gjennom valg av metode og datamaterialet, faktisk gir svar til problemstillingen (Tjora, 2012). Informantene fikk også tilsendt transkripsjonene og på den måten «godkjente» fremstillingen av intervjuet. Her fikk de anledning til å avdekke eventuelle problemer eller misforståelser, noe som styrker validiteten (Grønmo, 2016).

Det er begrenset i hvilken grad resultatene fra denne studien kan overføres til andre kontekster og situasjoner, da resultatene kun baseres på fortellingene til seks informantpar (Grønmo, 2016, Kvale og Brinkmann, 2015). Utvalget mitt endte opp med å bare bestå av to mannlige par, slik at jeg har vært forsiktig med å diskutere kjønnsforskjeller. Studien har som nevnt benyttet snøballmetoden for innsamling av informanter, slik at utvalget består av par som gjorde seg tilgjengelige for meg av diverse grunner. Dette vanskeliggjør også generaliseringen av mine funn (Tjora, 2012). Sammenlignet med ektepar fra tidligere forskning, slik det er presentert i kapittel 1, vil jeg si at parenes fortellinger ikke skiller seg betydelig fra andre ektepar, verken heterofile eller homofile på mange punkter. Dette sannsynliggjør at dette utvalgets erfaringer også kan være gjeldende for andre. I analysekapitlene blir tidligere forskning benyttet for å sammenligne og diskutere funnene – noe som også kan gi resultatene en høyere grad av gyldighet og generaliserbarhet (Tjora, 2012)

2.7 Analyse av datamaterialet

Analysering av datamaterialet foregikk gjennom hele forskningsprosessen. Allerede under datainnsamlingsperioden begynte analyseringen. Etter intervjuet ble det skrevet korte notater

over førsteinntrykk, og under transkriberingen av hvert intervju noterte jeg stikkord å huske på til selve analysearbeidet skulle begynne. Det er likevel transkriberingene som danner det empiriske materialet for denne studien, og det som blir analysert. Gjennom en transkribering av tale til tekst, klargjør man datamaterialet for analyse (Kvale og Brinkmann, 2015), slik at det er lettere å få oversikt, som igjen forenkler analyseprosessen. Hovedarbeidet med analysering av det empiriske materialet tok dermed form når transkripsjonene var klare.

Datamaterialet i kvalitative studier er ofte uoversiktlig og omfattende, slik at det er nødvendig med forenkling og komprimering for å kunne avdekke mønstre og sammenhenger (Grønmo, 2016). Dataanalyser gjennomføres vanligvis ved hjelp av koding og kategorisering av datamaterialet (Kvale og Brinkmann, 2015). Tematiske analyser ble utført under gjennomlesingen av datamaterialet. Dette kan minne om det Grønmo (2016) betegner som «åpen koding». Hvert intervju ble sortert etter temaene som blir tatt opp, som en måte å klassifisere viktige elementer. Gjennom denne type koding, er det empirien som er bestemmende for hvilke temaer, eller koder, som blir betegnet, og bærer preg av å være deskriptive heller enn fortolkende (Grønmo, 2016).

Analysen beveget seg videre over i en kategorisering, som i dette tilfellet vil si at en gruppe temaer med likhetstrekk fra alle intervjuene blir samlet til en kategori (Grønmo, 2016). De delene av intervjuene som omhandler liknende temaer ble sammenlignet med hverandre, og deretter ble det dannet kategorier basert på en sammentrekning av disse temaene. Her var også studiens problemstilling en faktor for hvilke kategorier som ble videreutviklet (Grønmo, 2016). Hensikten med kategoriseringen var å sammenligne parenes fortellinger om deres ekteskap, og vurdere hva som var likt og ulikt med de forskjellige parene. Etter koding av datamaterialet og kategorisering av de temaene som var relevante for problemstillingen, ble jeg stående igjen med tre overordnede kategorier: Parforholdet frem mot giftemålet, opplevelser av å gifte seg, og endringer av å være gift. Disse dannet grunnlaget for oppbygningen av oppgavens analysekapitler. Det teoretiske rammeverket ble, som nevnt, utviklet på bakgrunn av problemstillingen og funnene fra dataanalysen, og er derfor fundert i empirien.

3.0 Teoretisk rammeverk

Arbeidet med dette prosjektet har tatt utgangspunkt i et empirinært design, der jeg på bakgrunn av en problemstilling har valgt et teoretisk rammeverk som jeg ønsker å diskutere empirien ut ifra. Teoriene presentert i dette avsnittet er dermed teorier som jeg mener kan være vesentlig for å få en forståelse av parenes opplevelser med, og betydningen de tillegger, sitt ekteskap. Oppgavens teoretiske rammeverk er to ulike teoretiske posisjoner:

individualisering og dens kritiske innvendinger, og heteronormativitet.

Individualiseringsteori, detradisjonisering og deinstitusjonalisering, og da særlig Giddens (1993) sitt *rene forhold* og kritikken som er rettet mot dette bidrar til å forklare utviklingen av parforhold og ekteskapet i dagens moderne samfunn, noe som kan forklare hvilken rolle ekteskapet har fått og hvorfor ekteskapet er mer attraktivt enn andre samlivsformer for disse parene. Heteronormativitet viser til ekteskapsinstitusjonen og hvordan likekjønnede par kan måtte forholde seg til den normative standarden ved ekteskapet. Denne teorien bidrar til å diskutere hvilke normer og forventninger som parene møter på i det de går inn i ekteskapet, som fra tidlig av var en institusjon eksklusivt for heterofile par.

3.1 Individualisering, detradisjonisering og deinstitusjonalisering

Innen familie- og relasjonsforskningen er særlig teori og diskusjon om økt individualisering og valgfrihet i moderne samfunn dominerende, med Bauman (2003), Giddens (1993) og Beck og Beck-Gernsheim (1995) i spissen. Deres tilnærming viser til en måte å forstå parforhold og intime relasjoner i vår tid, der fokuset ligger på prosessen som skiller individers handlingsrammer fra tradisjonelle roller, den såkalte *individualiseringstesen*. De mener at sosiale normer, tradisjoner og lovreguleringer har fått en svekket betydning, og at en fremtredende verdi ved dagens samfunn er friheten til å ta egne valg, og økte muligheter når det kommer til utformingen av intimitet og parforhold. Sosiokulturelle tradisjoner, som for eksempel det livslange, heteroseksuelle ekteskapet, har mistet sin overordnede posisjon i samfunnet.

Frigjøringen fra normer og tradisjoner, slik individualiseringstesen tilsier, fører til at individer i større grad må konstruere eget liv og aktivt utforme egen identitet. Ifølge denne teorien ble menneskers liv tidligere utformet på bakgrunn av klasse, religion og samfunnet, men nå står individer ansvarlig for å bestemme sin egen «skjebne», på godt og vondt (Bauman, 2003, Beck og Beck-Gernsheim, 1995, Giddens, 1993). Beck (1992) viser til hvordan samfunnet kan betraktes som et «risikosamfunn». Siden det å gjøre valg har konsekvenser for

enkeltindividets selv, blir avgjørelser betraktet som en risiko. Det har derfor blitt viktigere å gjøre gjennomtenkte valg, for å ikke risikere negative utfall for ens liv og fremtid. Ens identitet blir, slik Giddens (1993) ser det, et produkt av refleksivitet. Enkeltindivider styres av eget behov for selvutvikling, og ens valg begrunnes med rasjonelle argumenter fremfor å følge normer og tradisjoner.

Individualiseringsteori viser videre at utviklingen mot økt frihet til selvutfoldelse og selvrealisering har forandret betydningen av intimitet og nære relasjoner. Siden normene og reglene for intime forhold ikke lenger er av betydning, antas de faste og rigide rammene å ha blitt byttet ut med mer flytende og ustabile relasjoner. Nåtidens utforming av parforhold skjer på bakgrunn av personlig refleksivitet og rasjonell tankegang, med utgangspunkt i risikosamfunnets krav om gjennomtenkte valg. Intime relasjoner blir et middel for utvikling og opprettholdelse av selvet, der individer kan oppnå anerkjennelse og aksept hos en partner (Beck og Beck-Gernsheim, 1995, Giddens, 1993). Slik blir også ens utforming av identitet og ønske om selvrealisering viktig for hvordan de nære relasjonene utspiller seg, noe Giddens (1993) *rene forhold* beskriver.

Beck og Beck-Gernsheim (1995), Bauman (2003) Giddens (1993) sine teorier peker mot at det tradisjonelle ekteskapet, med dets strikte rammer, har mistet oppslutning i dagens samfunn. Økt frihet og detradisjonisering fører til at ekteskapet, med dets sosiale og juridiske rammer for samlivet, utvikler seg til å bli en av mange mulige samlivsformer (Bauman, 2003, Beck og Beck-Gernsheim, 1995, Giddens, 1993). I tråd med dette beskriver Cherlin (2004) det moderne ekteskapet som et «individualisert ekteskap», der mennesker oppnår tilfredsstillelse gjennom personlig utvikling, fremfor gjennom å starte en familie – som tidligere har vært hovedoppgaven til ekteskapet. Ekteskap har på bakgrunn av dette blitt deinstitutionalisert, der de sosiale normene som styrer atferd i sosiale institusjoner, slik som ekteskap, er svekket. Fremveksten av alternative samlivsformer er, i følge Cherlin (2004), et tegn på dette. De uformelle og formelle reglene, forventningene og antakelsene knyttet til ekteskapet mister betydning, og i større grad blir relasjonen heller en forhandling mellom to individer og deres ønsker.

I den følgende vil jeg presentere Giddens (1993) beskrivelse av *det rene forhold*. Dette konseptet bidrar med et perspektiv på utviklingen av intime relasjoner, og også ekteskapet, i vår tid.

3.2 Det rene forhold

I boken «The Transformation of Intimacy» (1993) tar Giddens for seg utviklingen i samfunnet i retning individualisering, og hvordan disse endringene påvirker intimiteten og nære relasjoner. Slik Giddens (1993) beskriver det, skjedde det et skifte på 1900-tallet i hvordan mennesker betrakter kjærlighet og parforhold. Videre blir det henvist til kjærlighetsidealene som har vokst frem gjennom historien. *Romantisk kjærlighet*, en universell form for kjærlighet, virket gripende og fortryllende, og opplevdes dermed som en frigjøring fra rutiner og datidens familieforpliktelser. Denne formen for kjærlighet var, ifølge Giddens betinget av frihet, og tanken var å finne ens sjelevenn, som ville gjøre ens liv fullverdig.

Det rene forhold antas å vokse frem på bakgrunn av økende individualisering og beskriver hvordan parrelasjoner utspiller seg i vår tid. «Rene forhold» betegnes som en relasjon partene tar del i for egen del, og opprettholdes så lenge relasjonen føles tilfredsstillende for begge når det gjelder intimitet og emosjonell støtte. Siden individualiseringen har skapt frie individer med egen identitet som prosjekt, er også intime relasjoner noe som blir inngått av fri vilje og fordi individet ser at relasjonen kan gi egen vinning. Eksterne kriterier og eksisterende mønstre og vaner er ikke lenger av viktighet for hvordan individer forholder seg til nære relasjoner (Giddens, 1993). Slike rene forhold blir en del av en generell omveltning av intimitet, og er ikke direkte knyttet til en institusjon, som for eksempel det tradisjonelle ekteskapet. På denne måten kan slike relasjoner praktiseres i en rekke forskjellige samlivsformer (Giddens, 1993).

Rene forhold bygger på det Giddens (1993) beskriver som *konfluerende kjærlighet*. Denne typen kjærlighet viker fra den tradisjonelle, romantiske kjærligheten der en mann og en kvinne utfyller hverandre. «Konfluerende kjærlighet» beskriver Giddens (1993) som en aktiv, betinget kjærlighet, som baserer seg på en emosjonell likhet, der kjærligheten utvikler seg til den grad begge partner er villige til å jobbe med forholdet, gjennom å dele av både bekymringer og behov, og slik være sårbare ovenfor hverandre. Den konfluerende kjærligheten er altså avhengig av intimitet, tillit og forståelse i relasjonen, og får også slik et refleksivt element, i det det forandres og utvikles etter partenes behov, fremfor å være noe som er fastsatt. Dette resulterer også i en ustabilitet. Å oppnå en vellykket relasjon krever, i følge Giddens (1993), at man forplikter seg gjennom å åpne opp og gjøre seg sårbare, men en slik forpliktelse, uten forbehold og kontrakt, skaper en visshet om at man risikerer å bli såret i

fremtiden, da ens partner kan gå fra en hvis personen ønsker det. Det rene forhold bærer slik ikke med seg en forventning om langvarighet slik som ekteskapet gjør, men er heller basert på forståelsen om at forholdet kan avsluttes når som helst.

Slik Giddens (1993) ser det, vokser rene forhold og konfluerende kjærlighet som nevnt frem i et stort mangfold av situasjoner, blant annet i homofile relasjoner, noe som igjen står i kontrast til den romantiske kjærligheten, som var særlig knyttet til det heteroseksuelle ekteskapet. I rene forhold er også monogami kun en nødvendighet hvis dette er et ønske fra begge parter. Det som derfor holder denne moderne relasjonen sammen, er partnernes aksept av hverandres egenskaper og seksualitet, så lenge opprettholdelsen av relasjonen føles lønnsom - gjennom at man opplever å få tilstrekkelig med fordeler både seksuelt og emosjonelt. Nettopp disse vilkårene tydeliggjør denne intimitetens evne til å åpne opp for å inkludere en rekke ulike samlivsformer. Sett i lys av dette, argumenterer Giddens for at det heteroseksuelle ekteskapet svekkes i lys av det rene forhold, fordi ekteskapet som institusjon med hensikt om livslang relasjon virker motstridende til den økte valgfriheten og søken etter idealet om et rent forhold. Ekteskapets fortsatt sentrale posisjon kommer heller av det Giddens (1993) beskriver som et «institutional lag», der samfunnet enda ikke har innsett at ekteskapet er uviktig. Homofile par har i mange år allerede måttet eksperimentere og erfare hva som befinner seg utenfor de institusjonelle normene tilhørende det tradisjonelle ekteskapet, og nå som sistnevnte ser ut til å forsvinne, er det nettopp homofile som nå baner vei for hva som også blir vanlig for heteroseksuelle par. Ekteskapet blir i moderne samfunn likestilt med andre livsstilformer (Giddens, 1993), som blant annet likekjønnede ekteskap, samboerskap og åpne forhold.

Med bakgrunn i dette er det interessant å undersøke homofile pars motivasjon for å gifte seg. De bidrar til å forandre normene for parforhold i moderne samfunn, men velger samtidig å ta del i ekteskapsinstitusjonen, som de i utgangspunktet var ekskludert fra. Hva er det ved ekteskapet som er ønskelig, når moderne relasjoner, i følge Giddens, baseres på å være *rene* og derav uten den kontraktmessige forpliktelsen?

3.3 Opprettholdelse av tradisjoner – kritikken av individualiseringsteori

Individualiseringsteori har blitt møtt med en rekke kritiske innvendinger, og det sås tvil rundt blant annet individualitetens styrke i møte med institusjoner, normer og tradisjoner. I hvilken

grad kan man egentlig snakke om at intime relasjoner og ekteskapet går i retning av detradisjonalisering og deinstitusjonalisering, slik individualiseringsteori forutsier?

Brannen og Nilsen (2005) er kritiske til vektleggingen av individuelle valg og selvbestemmelse i samfunnet, og til hvordan individualiseringsteori undervurderer samfunnsstrukturer. Å benytte *valg* som begrep er ikke uten videre uproblematisk, fordi valg i seg selv blir påvirket av andre underliggende faktorer. Individens «frie» valg må også sees i sammenheng med samfunnsstrukturene de er en del av, der ens klasse og kjønn vil være betydelig for utformingen av den enkeltes livsløp (Brannen og Nilsen, 2005). Tanken om at individer tar frie valg når det kommer til intimitet og ekteskapet blir kritisert også av Smart og Shipman (2004) for at det ikke tar hensyn til religion, nasjonalitet og etnisitet. Disse elementene kan ha stor betydning for individens nære relasjoner, både fordi for eksempel ekteskapet på mange områder fortsatt blir betegnet som en måte å alliere slekter, men også fordi det føles riktig for enkeltpersoner å følge normene knyttet til ens kultur. Jamieson (1999) er enig i at moderne parforhold bærer preg av individualitet, men påpeker likevel at slike tilpasninger begrenses av strukturelle betingelser, som arbeidsmarkedet og staten. Videre er hun tydelig på at personlige forhold ikke formes av ren emosjonell gjensidighet og forståelse, men også av praktiske, økonomiske og materielle omstendigheter. Brannen og Nilsen (2005), Jamieson (1999) og Smart og Shipman (2004) sin kritikk av individualiseringsteori tydeliggjør at selv om det gjerne er slik at individer i større grad handler løsrevet fra samfunnsstrukturer og normer enn før, og intime relasjoner formes av dette, er det likevel slik at man ikke kan se bort fra at eksterne elementer fortsatt påvirker den enkeltes handling.

Lauer og Yodanis (2010) er tvilsomme til hvordan Cherlin (2004) betegner en deinstitusjonalisering av ekteskapet og fremveksten av andre samlivsformer, og at blant annet likekjønnede ekteskap er tegn på at de ekteskapelige normene svekkes. De argumenterer for at slike ekteskap heller representerer en institusjonalisering av ekteskapet, og at dette heller viser en utvidelse av de sosiale normene knyttet til ekteskapet, til å favne over denne tidligere ekskluderte gruppen. Ved å gifte seg, oppnår disse parene samme institusjonelle regulering når det kommer til parforholdet, og de vil på samme måte geleide seg gjennom rammene rundt ekteskapet, med eksisterende regler, normer og antakelser. Slik opprettholdes ekteskapet som en institusjon, så lenge de formelle og uformelle reglene for hva en ekteskapsinstitusjon utgjør forblir det samme.

Gross (2005) argumenterer for at tradisjoner fortsatt er av betydning, og påpeker viktigheten av å skille mellom ulike tradisjoner for å forstå deres betydning i moderne samfunn—regulative tradisjoner og meningskonstituerende tradisjoner. Regulative tradisjoner er de tradisjonene som betegnes når det argumenteres for avtradisjonisering, der fellesskapets normer regjerer og handling som avviker fra disse sanksjoneres med ekskludering fra et moralsk fellesskap. Meningskonstituerende tradisjoner vil si de normene som dannes gjennom meningsbærende mønstre, som overføres over generasjoner. Selv om ideen om det livslange ekteskapet ikke lenger står like sterkt i det moderne samfunn, samboerskap er legitimert, og det ikke lenger er knyttet stigma til å ikke gifte seg, påpeker Gross at ekteskapet fortsatt er et kulturelt ideal for mange. Ekteskapet har fått tillagt en mening gjennom historien om å være mer stabilt og forpliktende, og slik sett opprettholdes ekteskapet som en meningskonstitutiv tradisjon (Gross, 2005). Gross (2005) viser slik at detradisjoniseringen kun viser en nedgang i enkelte regulative tradisjoner, og at meningsbærende tradisjoner fortsatt er viktige for å forstå og gi mening til handlinger og subjektivitet.

I tråd med dette påpeker Carter og Duncan (2017a) at avtradisjonisering og videreføring av tradisjoner kan foregå på samme tid. Gjennom en refleksiv prosess velger deres informanter ut de tradisjonene de selv ønsker fra et eksisterende repertoar, justerer og fornyer disse til å passe med slik de selv ønsker det, en såkalt re-tradisjonisering. Dette gjenspeiler valgfriheten i individualiseringstesen, men samtidig at valgene blir tatt innenfor gitte rammer, noe Lauer og Yodanis (2010) også påpeker. Heaphy (2018) argumenterer også for å unngå å se refleksivitet og konvensjoner som motsetninger, men heller se det som at det skjer refleksive investeringer i ekteskapstradisjonene, som en slags «refleksiv konvensjon». Blant de homofile parene i hans undersøkelse kom det for eksempel frem at parene gjennom refleksive investeringer i deres registrerte partnerskap som en form for ekteskap, og i normene knyttet til ekteskap og familie, kunne de kreve at deres forhold og familieliv var både normalt og akseptabelt i hverdagssituasjoner og også statlig anerkjent.

3.4 Heteronormativitet

Begrepet *heteronormativitet* er et sentralt begrep i «skeiv» forskning, og brukes for å beskrive hvordan heterofili blir ansett som norm i samfunnet. «Heteronormativitet» ble først brukt av Warner (1991), men ideen har lenge blitt brukt i feministisk forskning for å beskrive «obligatorisk heteroseksualitet» (Rich, 1980). Det handler ikke nødvendigvis om hva som statistisk sett er «normalt» i befolkningen, men fungerer heller som et normativt konsept, der

majoriteten ser det som en moralsk standard (Oswald et al., 2005). På denne måten blir heteronormativitet heller et moralsk rammeverk, der heteroseksualitet er av verdi. Ekteskapet blir betraktet som en heteronormativ sosial institusjon (Einarsdottir, 2011). I en oppgave som diskuterer homofili i tilknytning til ekteskapet og hvilken rolle ekteskapet har for disse likekjønnede parene, vil heteronormativitet bidra i diskusjonen om hvordan disse parene opplever ekteskapsinstitusjonen.

Ingraham (1994) henviser til «den heteroseksuelle fantasi», der heteroseksualitet er så dypt inkorporert i hverdagslivet at det blir tatt for gitt, betegnet som naturlig og derav ikke stilt spørsmål ved. Denne fantasien blir videreført gjennom heteronormative antakelser. Ingraham betegner heteronormativitet som tanken om at heteroseksualitet utgjør standarden for godtatte samlivsformer. Kjernen i begrepet går ut på at kvinner og menn er «motsatte kjønn» som på «naturlig vis» blir tiltrukket av hverandre (Ingraham, 1994). Kjønn blir slik konstruert etter komplementære kategorier der en mann og kvinne utfyller hverandre. Vi antar at mennesker er heterofile og tiltrukket av det motsatte kjønn, frem til vi blir fortalt noe annet (Kimport, 2013). Heteroseksuelle relasjoner blir opphøyet, tillagt positiv verdi og mottar privilegier, mens andre former for samliv, for eksempel homoseksualitet, får en lavere status, blir ansett som unormalt og blir marginalisert (Blackburn og Smith, 2010, Kimport, 2013, Ingraham, 1994, Berlant og Warner, 1998). Heteronormativitet bidrar på bakgrunn av dette til å forme og regulere individers handlinger, fordi det å ikke følge normen kan føre til ekskludering. Einarsdottir (2011) viser til den sterke heteronormativiteten i samfunnet ved å henvise til hvordan homofile mennesker må «komme ut» og fortelle mennesker at de er homoseksuelle, mens dette er noe heterofile slipper fordi det er «naturlig» og en «selvfølge» at man er heteroseksuell.

Ekteskapet var i utgangspunktet forbeholdt heterofile par, og har slik blitt ansett som en heteronormativ institusjon. Slik vi har sett innledningsvis, var ekteskapet historisk sett en heteroseksuell og patriarkalsk ordning, med kvinner og barns økonomiske avhengighet av mannen (Ingraham, 2004). Eksklusjonen av likekjønnede par fra statlig regulert ekteskap, har fungert som et middel staten har brukt for å belønne heteroseksualitet, og slik har heteronormativitet blitt institusjonalisert (Kimport, 2013). Grunnlaget for forståelsen av intimitet mellom to av ulikt kjønn som normativt, har i dagens samfunn endret seg til å romme flere mulige intime relasjoner (Andersen, 2011), og likekjønnede par fikk i 2009 rett til å inngå ekteskap i Norge. Det eksisterer likevel fortsatt en tydelig norm om at alle skal gifte

seg. Kimport (2013) viser til en opplevelse fra sine homofile informanter om at de stadig ble påminnet om deres ikke-normative status, som ugift.

Selv om det nå er åpnet for at homofile også kan gifte seg, kan likevel ekteskapsinstitusjonen betraktes som heteronormativ i den forstand at det er en naturlig antakelse av at ekteskapet består av en mann og en kvinne. Einarsdóttir (2011) viser med begrepet «the married closet» hvordan ekteskapet fortsatt blir ansett som en heteronormativ institusjon. «The married closet» går ut på at det i samtaler med ukjente mennesker eksisterer en generell antakelse om at ens ektemake er av motsatt kjønn, og man må, som homofil, velge om man skal «komme ut av skapet» eller om man skal late som at antakelsen er rett. Begrepet viser at ekteskapet forblir heteroseksuelt, da heterofile fortsatt anser det som en selvfølge at hvis man er gift, så er man gift med en person av motsatt kjønn (Einarsdóttir, 2011). Derav blir det vanskeligere å snakke om for homofile selv, siden de må presentere seg selv spesifikt som en del av «et homofilt ekteskap» og det blir derfor noe som ofte unngås. Dette viser at å gi homofile tilgang til ekteskapet ikke har forandret ekteskapets normative mening som heteroseksuelt (Einarsdóttir, 2011). Ved å gifte seg, kan det like mye være slik at likekjønnede par del i den heteronormative modellen for samliv.

I denne oppgaven vil det være interessant å undersøke hvordan parene forholdt seg til ekteskapets heteronormative mening, hvordan denne heteronormative institusjonen påvirker deres hverdagsliv, og hvilken normativ kraft denne institusjonen bærer med seg.

3.5 Oppsummering

Individualisering, detradisjonisering og deinstitutionisering er konsepter som ofte blir brukt i studier av moderne samfunn og intime relasjoner. Det argumenteres for at individet er frigjort fra normer og tradisjoner, og handler på bakgrunn av frie valg. Giddens (1993) *rene forhold*, der enkeltindivider går inn i relasjoner for egen vinning, og forblir så lenge det føles tilfredsstillende, er særlig interessant for denne oppgaven. Mine informanter har valgt å gifte seg og derav forpliktet seg til å forbli sammen i «tykt og tynt». I denne studien vil det derfor være interessant å diskutere i hvilken grad det vil være relevant å betegne moderne ekteskap som *rene forhold*. Individualiseringsteori har blitt kritisert for å se bort fra samfunnsstrukturer som regulerende for menneskers handlinger. I tilknytning til ekteskap, har særlig tradisjoner blitt ansett som en påvirkende faktor. Hvilken rolle har egentlig tradisjoner og normer for mine informanter?

Heteronormativitet går ut på at det i samfunnet eksisterer en norm om heteroseksualitet, der det å være heteroseksuell er «naturlig» og en «selvfølge», mens andre seksualiteter blir ansett som avvikende fra normen. Ekteskapsinstitusjonen har gjennom tiden vært heteronormativ, og derav en samlivsform mellom en mann og en kvinne. Selv om likekjønnede par nå har kunnet gifte seg, sies det at ekteskapet forblir heteronormativt. Hvordan forholder parene i denne studien seg til heteronormativiteten som eksisterer i institusjonen de har valgt å ta del i, og hvilken betydning har heteronormativitet for parene?

På ett vis fungerer individualiseringsteori og heteronormativitet motstridende, der individualisering viser til at mennesker er frie fra normer og utenforliggende strukturers påvirkning, mens heteronormativitet sikter til hvordan institusjoner preges av en norm om heteroseksualitet. Disse teoriene danner en god teoretisk ramme for å diskutere likekjønnede pars opplevelser av ekteskapet. Det teoretiske rammeverket vil bli diskutert i tilknytning til hovedfunnene fra analysekapitlene (jf kap 4, 5, 6) i oppgavens avsluttende diskusjon i kapittel 7.

4.0 Før giftemål

Veien mot ekteskapet består av flere overgangsfaser, som er avgjørende for utformingen av parforholdet og avgjørelsen om å skulle gifte seg. Therkelsen (2012) beskriver dette som en *parevolusjon*, der parforholdet utvikles over tid, hvor forholdet beveger seg over faser som øker i alvorlighetsgrad. Felles for alle parene var at perioden fra de møttes for første gang til de giftet seg beskrives som en slags prosess med økende grad av forpliktelse. De fulgte de samme trinnene i utviklingen av forholdet, selv om tiden brukt i hvert steg varierte mellom de ulike parene. På denne måten har de også fulgt et tradisjonelt mønster for personlige forhold (Carter, 2017). Informantenes prosess starter med parforholdets tidlige utvikling, der de fleste av parene ble kjærester kort tid etter de møttes. Neste steg for disse parene er samboerskapet. Med unntak av ett par, flyttet informantene sammen i løpet av første året som kjærester. Forlovelse fant sted hos fem av seks par etter de hadde vært samboere over en periode. Parene som gjennomgikk forlovelse, beskriver denne som direkte knyttet til å skulle gifte seg, selv om forlovelsesperioden varierte mellom noen måneder og flere år for parene. Sluttfasen i prosessen er parenes bestemmelse om at de skal inngå ekteskap og den absolutte forpliktelse gjennom ekteskapsinngåelse.

4.1 Forholdets tidlige utvikling og samboerskap

Enhver fortelling om veien mot ekteskapsinngåelsen starter med hvordan parene møtes. Tre av parene i min studie møttes på internett, to par på fest og ett par gjennom en felles venn. Fem av parene brukte kort tid på å bli kjærester etter at de møttes, mens Tone og Astrid brukte lenger tid av hensyn til Tone sine barn. For Tone var det viktig å bli godt kjent før de «offentliggjorde forholdet». Tre av parene starter forholdet som avstandsforhold, noe de tenker kan ha bidratt til at de ble så raskt kjærester.

Som nevnt tidligere, var alle parene samboere over en periode før de giftet seg, og alle parene unntatt ett, flyttet sammen innen deres første år som kjærester. Samboerskapet, som her vil si at man bor sammen med sin romantisk involverte partner uten å være gift, har blitt en norm som praktiseres blant både heterofile og homofile par i dagens samfunn. Det er også en felles forståelse at samboerskapet er et flytende fenomen, som skaper mer forpliktelse blant parene, men samtidig større frihet (Syltevik, 2010, Vivienne og Baker, 2015). Dette er likevel begrenset til områder der likekjønnet ekteskap/partnerskap er rettslig anerkjent. Blant likekjønnede par bosatt i stater i USA uten mulighet for å formalisere relasjonen, blir samboerskapet derimot tatt veldig seriøst og beskrevet som den ultimate forpliktelse (Haas og

Whitton, 2015). Det skilles mellom pars forståelse av samboerskap som et alternativ til ekteskap og samboerskap som et steg på veien mot ekteskap (Syltevik, 2010). Selv om parene i denne studien ikke alltid beskriver samboerskapet i relasjon til å skulle gifte seg, er det likevel naturlig å tenke at de på et tidspunkt ble et samboerpar med ekteskapsplaner, da alle i dag er gifte par. I det videre vil det bli tydelig at samboerskapet er en viktig fase i parenes forpliktelsesprosess.

Felles for mange av parene var at avgjørelsen om å flytte sammen begrunnes med praktiske og rasjonelle argumenter, noe som også kommer frem blant andre homofile og heterofile par (Syltevik, 2010, Vivienne og Baker, 2015). Det å pendle mellom to bopeler er mye av grunnen til at samboerskap ble et godt alternativ for parene. Dette gjaldt både blant de som startet som avstandsforhold og de som var bosatt i samme områder. Silje flyttet til samme by som Live etter noen måneder som kjærester for å kunne slippe avstandsforhold, og de valgte å flytte inn i samme kollektiv, med en felles venn, for å gjøre det billigere. Espen og Huy sin beskrivelse trekker også på det praktiske ved å bo sammen i motsetning til avstandsforholdet, men samtidig også det ville tilbringe tid sammen og anledningen til å «prøve» ut samlivet:

Huy: ja, det var på en måte helt naturlig.

Espen: jo, men litt også logistikk tenker jeg, (...) vi kjørte jo to timer hver vei begge to.

Huy: (...) vi var så veldig forelsket, så å være borte fra hverandre én dag, eller.. så ble det veldig vanskelig, ihvertfall jeg syntes det, så det ble fort det, akkurat det med forelskelser og.. man er veldig glad i hverandre, så vil man være sammen hele tiden. (...) bo sammen, er et naturlig steg, en naturlig ting å gjøre. Så det..

Espen: mm, ja, det.. og så må man jo prøve litt før man gifter seg tenker jeg. (...) men det var jo litt logistikk, fordi at det ville, jeg tror ikke det ville fungert over år hvis vi skulle kjøre opp og ned.

Selv om samboerskapet begrunnes med praktiske argumenter, betyr ikke dette at avgjørelsen ikke også er knyttet til kjærlighet (Vivienne og Baker, 2015). Dette er fremtredende når Huy trekker frem deres kjærlighet for hverandre i forklaringen ovenfor. Å flytte sammen begrunnes også i en felles forståelse om at det er neste steget å ta i forholdet (Vivienne og Baker, 2015), slik som Huy beskriver samboerskapet som «en naturlig ting å gjøre». Dette går igjen i historiene til Tone og Astrid, og Heidi og Bente. Selv om Tone og Astrid brukte lenger tid på å bli kjærester, brukte de omtrentlig like lang tid som de andre parene på å flytte sammen, med rundt ett år fra de ble kjærester. Også de begrunner det som praktisk, fordi de ikke trengte to bopeler, men samtidig at det føles naturlig og som normativt:

Tone: (...) det hadde jo selvfølgelig med at når en er et par så ville en jo.. og er voksne, så er det det som er det naturlige neste sted (...), det var naturlig å gjøre (...) vi ønsket å være sammen som par.

Astrid: jeg tror bare vi.. der følger en norm som ikke er hetero eller homo, den er menneskelig, tror jeg (...). Først og fremst så vil du jo bare bo sammen fordi (...) det er det som er menneskelig å gjøre, og det er det.. sånn er det bare.

Selv om dette paret begrunner samboerskapet som norm og en naturlig ting å gjøre som par, ble likevel inngåelsen av samboerskapet en større avgjørelse. For ungene sin del valgte de å si ifra på skolen og barnehagen, for å slippe spørsmål og forvirring i etterkant. Denne naturligheten som i utgangspunktet er knyttet til det å inngå samboerskap, ser slik ut til å komme i konflikt deres legning. Siden de inngikk et homofilt samboerskap, så de behovet for å direkte informere mennesker rundt om at de flyttet sammen, for å unngå at prisen ble «større enn nødvendig», slik Tone påpeker. Et heterofilt samboerskap ville gjerne ikke vekket oppmerksomheten dette paret regnet med å få som lesbiske samboere.

Eirin så samboerskapet som en mulighet til å finne ut av hvordan det var å dele livet med Marit, i en tid der hun selv ikke var klar for å gifte seg. Når paret forteller om en vurdering om å eventuelt selge Marits leilighet. Eirin ville at Marit skulle beholde leiligheten, slik at hun ville ha et sted å bo hvis det ikke funket å bo sammen. Eirins skildringer tydeliggjør at samboerskap som samlivsform bærer med seg en ustabilitet. Mads og Stian diskuterer også bolig i tilknytning til samboerskapet. De valgte å leie bolig, og ikke kjøpe, når de flyttet sammen. Stian begrunner dette med at de måtte teste om forholdet fungerte før de forpliktet seg til en felleseid leilighet:

Stian: ja. Og da valgte vi å leie, fordi.. da var det litt sånn «okay, man må jo prøve bilen først» (...). Man må prøvekjøre bilen først

Espen, Eirin og Stians beskrivelser ovenfor viser hvordan samboerskapet blir en «testing» av forholdet og kun et steg mot ekteskapet og fullstendig forpliktelse, og at denne tiden var preget av usikkerhet og en løsere relasjon mellom partene, med anledning til å enklere trekke seg hvis det ikke lenger føltes riktig. Å inngå et ekteskap betyr større forpliktelser, og parene ønsker derfor å være sikre før de tok en slik avgjørelse.

Bente og Heidi var også opptatt av det praktiske ved det å flytte sammen, da de uansett pendlet mellom hverandres boliger. Dette paret skiller seg fra de andre parene, da de ble samboere først etter fire år som kjærester. Hadde ikke Bente delt eierskap av et hus med

familiemedlemmer, tror de at de ville flyttet sammen før. De så heller ikke samboerskapet som en prøveperiode, men var i større grad trygge på at de skulle gifte seg uansett:

Heidi: nei, vi hadde jo allerede bestemt oss for å gifte oss for lenge siden (...)det var hele tiden planen, så, så er det liksom å være samboere, ehh ja og bare det var hele tiden planen å på en måte komme til den posisjonen..

Bente: ja. Jeg føler vi har aldri vært der at liksom «ja, nå vil vi bli samboere og så ser vi hvordan det går og så kanskje vi gifter oss.

For Bente og Heidi tar prosessen slik en annen form, da de fra tidlig av visste at de skulle gifte seg, og samboerskapet blir i større grad noe de «bare gjør» som en del av prosessen mot ekteskapet, heller enn en måte å teste om de fungerer sammen i et samliv eller ikke. Dette understreker det normative elementet knyttet til samboerskapet. Å flytte sammen er noe som bare antas automatisk å være en del av utviklingen av forholdet, og derfor noe dette paret «bare gjør».

Beskrivelsene belyser nettopp forståelsen av hva et samboerskap er for parene, og hvilken rolle det har i prosessen frem mot ekteskapet. Samboerskap er en norm, og et «naturlig» neste steg. Det foreligger en tydelig rasjonalitet bak det å være samboere uten å være gift. Samboerskap er en måte å teste ut forholdet, da det fungerer som et mindre forpliktende steg på veien mot ekteskapet, og er et godt alternativ på et tidspunkt i livet der det å være kjærester ikke lenger er passende for disse parene, mens ekteskapet fortsatt føles fjernt (Syltevik, 2010, Vivienne og Baker, 2015). Stanley et al. (2004) finner blant deres heterofile informanter at noen samboere er ambivalente til om de ønsker en fremtid med partneren eller ikke. De ser også at det er mindre personlig forpliktelse i samboerskap enn i ekteskap. Dette viser til viktigheten av å ha en samboerperiode før man gifter seg, slik at man kan få et innblikk i en hverdag sammen og vurdere om de passer sammen med i et samliv og derav om partneren er en person de ønsker å forplikte seg til et «evig og alltid» med. Syltevik (2010) ser samboerskapet som en måte for moderne par å kombinere følelser og fornuft. Samboerskap gjør det mulig å ta kjærligheten på alvor uten å forhaste forholdet, der man kan utvikle en større forpliktelse enn ved å kun være kjærester, men samtidig ikke en permanent forpliktelse. Dette gjør at man kan gå fra hverandre uten å måtte gjennomgå en formell splittelse, som en skilsmisse, hvis man gjennom denne «testen» finner ut at man ikke fungerer sammen. Forpliktelsen fungerer dermed gradvis, og blir sterkere ved parets overgang til mer forpliktende faser i forholdet. Dette tydeliggjør at tiden før ekteskapet kan betraktes som en

prosess. Ved å bli samboere, tar de et steg videre, som betyr mer seriøsitet og forpliktelse, for å vurdere om det fungerer for de to, før de tar forholdet til neste fase på veien mot en ekteskapsinngåelse.

4.2 Forlovelse

Etter å ha vært samboere over en lengre eller kortere periode, forlovet fem av de seks parene seg. I følge Noack (2001) er det på bakgrunn av større valgmuligheter i samfunnet, også en valgfrihet i hva par vil legge i forlovelsestradisjonen. De fem parene som forlovet seg hadde ulike oppfatninger om hva forlovelsen skulle innebære, og hva som betegnes som et frieri og en forlovelse. Selv om parene tillot forlovelsen ulik mening, var det en tydelig tanke om at forlovelsen, eller det å bestemme seg for at de skal gifte seg, var en del av den overordnede prosessen fra de møtes for første gang og til de gifter seg. I denne delen vil fokuset være på betydningen av forlovelsen som en del av parforholdets forpliktelsesprosess.

Silje fikk etterhvert i deres samboerskap et behov for å ha ringer, uten at dette betød at de skulle gifte seg, og Live og hun bestemte seg for å få like ringer. De beskriver prosessen med å kjøpe ringer som «på en måte en forlovelse» og det var på dette tidspunktet de bestemte at de skulle holde sammen. Gjennom en aktiv prosess med leting etter ringer de ville ha, markerte de ovenfor hverandre at de «valgte hverandre»:

Live: (...) vi flyttet jo veldig tidlig sammen, så det var vel kanskje en sånn der «velger vi hverandre liksom?» (...) litt sånn aktivt, definitivt (...) Det var en prosess, vi gikk i forskjellige gullsmedhandlere, og fant liksom ringen vi likte, og det.. (...) da følte jeg vi liksom, bare sånn valgte hverandre i den prosessen da.

Siljes behov gir innblikk i hvordan det å «love troskap» og vise ovenfor hverandre at man ønsker å være sammen har en viktig rolle i utviklingen av forholdet. Det viser til et ønske om å få bekreftet fra den andre at forholdet er på vei et sted, og at man er enige om retningen. Det handler om å vise overfor hverandre at forholdet er noe mer enn bare et kjæresteforhold eller samboerskap, noe Therkelsen (2012) også finner i sin studie av heterofile ektepar. Live og Silje forlovet seg «ordentlig» senere, og dette beskriver de som «en bryllupsplanleggingsfase», som derav var mer rasjonalistisk ladet enn denne «liksom-forlovelsen».

Mads og Stian vektlegger at forlovelsen ble til gjennom en forhandlingsprosess, og noe de ble enige om etter mye frem og tilbake. De beskriver situasjonen med en distanse fra det tradisjonelle, romantiske frieriet:

Mads: «skal vi ikke bare gjøre det?» sa jeg, du har alt fridd to ganger til meg, hvor jeg har sagt «nei», og så til sist så sa jeg «okay vi bare gjør det», var det frieri?

Stian: næh, det vil jeg ikke si

Mads: det var ikke noe ned på kne eller noe sånt, men altså det var vel.. «la oss nå få det gjort» hehehe (...)

Stian: (...) sitter i hver sin sånn superundertøy med en øl på bordet, (...) og så kommer det fra han «skal vi ikke bare..» Jeg bare sånn «okay» (...)

Forlovelsen ble for dette paret at de bestemte seg for at nå skulle de gifte seg. Stian fikk klarsignal om at Mads likevel ønsket å gifte seg, og det satte i gang en rask prosess knyttet til bryllupsplanlegging. Denne forlovelsesfasen varte slik bare i et par måneder for Stian og Mads, og virket ikke å ha særlig betydning i seg selv, men heller som en måte å sette i gang organiseringen av bryllupet på. Forlovelsen ble også en forhandling for Astrid og Tone, der de ble enige og fant ringer sammen, uten frieri. Selv om de var forlovet i 15 år før de giftet seg, var de hele tiden tydelige på at forlovelsen betød at de skulle gifte seg, slik at det også her var en tett sammenkobling mellom forlovelse og ekteskapsplaner, men at en hektisk hverdag kom i veien. Det er også verdt å merke seg at deler av deres forlovelsesperiode fant sted før den likestilte ekteskapsloven anno 2009, slik at ekteskap heller ikke var et alternativ fra tidlig av. Forlovelse ble for disse parene knyttet til bestemmelsen om at man faktisk skal gifte seg, og fremkommer som en årsak til nettopp å begynne bryllupsplanleggingen, noe som også var tilfelle blant informantene til Therkelsen (2012). Dette er motstridende til Noack (2001) sine funn, som sier at forlovelse og ekteskap ikke lenger er tett sammenkoblet, og at å forlove seg ikke nødvendigvis betyr at man skal gifte seg. Dette er likevel ikke overraskende siden mine par er rekruttert fordi de har giftet seg.

Espen og Huy beskriver to frierier, der det første kan sammenlignes med flere av de andres forlovelsesprosess, som en samtale og et enkelt spørsmål fra Espen. Også disse tar avstand fra det romantiske frieriet:

Espen: ja, det.. det var det. Ehm men det, det var ikke et sånt tradisjonelt frieri, der det var planlagt og ned på kne og alt det der. Det var sånn (...) «skal vi, skal vi gifte oss» eh, da sier du «mener du det» (...) ja, jeg gjør det.

Etter å ha blitt enige her, kjøpte de ringer og planla å sette de på, uten å ha noen spesifikk dato i tankene. Det ble derfor bare planlagt at en forlovelse skulle finne sted på et tidspunkt. Senere fridde Espen igjen, noe Huy beskriver som rørende og emosjonelt. Hvordan dette paret blander frieri og forlovelse om hverandre når de diskuterer denne tiden er i seg selv et interessant funn. Dette er et tydelig eksempel på hva Noack (2001) mener med at det er knyttet stor frihet til tolkningen av forlovelsesprosessen. Dette blir også tydelig i Bente og Heidis beretninger, da deres meninger om forlovelse var splittet. Bente så forlovelse som «gammelmodig og nokså overflødig» når de uansett fra tidlig av visste at de skulle gifte seg, men for Heidi var det viktig:

Heidi: ehh, kanskje liksom tradisjon, at du har.. du markerer at du er på vei inn i ekteskapet, du har ringen og de tingene der. (...) for meg var det en del av det den «det skal du gjøre» liksom

Heidi vektlegger både tradisjon og den tydelige markeringen av forholdets utvikling i retning ekteskap, og også ringens symbolikk. Therkelsen (2012) finner at flere av hennes heterofile ektepar betraktet forlovelsen som en «naturlig» del av progresjonen i forholdet. Dette er også noe som Heidi påpeker, i det hun antyder at å forlove seg er noe «man skal gjøre», og derfor hører med til parevolusjonen. Også for dette paret ble forlovelsen til gjennom en samtale etter at Bente skjønnte viktigheten av det for Heidi, og det var ikke noe frieri. Interessant her er at dette paret uansett hadde en «intensjonserklæring», som de kaller det, der de begge fra tidlig av visste at de ønsket å gifte seg med hverandre en gang i løpet av livet. Likevel var det viktig for Heidi med en slags markering på at et giftemål nærmer seg, litt på samme måte som en forlovelse har utløst bryllupsplanlegging hos andre par.

Marit og Eirin var det eneste paret som ikke forlovet seg. De var tydelig på at de generelt tar avstand fra romantikken, og særlig romantikk knyttet til et frieri. Dette kommer tydelig frem i hvordan de forteller om øyeblikket de bestemte seg for å gifte seg, en avgjørelse som ble utløst av å ha sett lovgivningen bli vedtatt på TV:

Marit: nei, vi droppet vel det (forlovelse, min kommentar). Vi er ikke noe kjemperomantiske, (...) og vi satt jo egentlig bare ned og var enige om å gifte oss. Det var ikke noe sånn frieri med roser og champagne og..

Også dette paret beskriver avgjørelsen om å skulle gifte seg som noe de ble enige om, men de anser ikke dette som en forlovelse. Marit og Eirin forstår både frieri og forlovelse i tilknytning til romantiske idealer med roser og champagne. De tar derav avstand fra begge disse, mens det blant flere av de andre parene kun var frieriet som var knyttet til romantikk. I tråd med de andre parene, var det likevel denne avgjørelsen som trigget paret til å starte planleggingen av bryllupet. Det interessante med dette paret, er at de ikke ser ut til å trenge bekräftelsen eller markeringen som forlovelse gir noen av de andre parene.

Majoriteten av parene viser til en avstand fra romantiske idealer knyttet til forlovelse. Dette ønsket om distanse fra typiske romantiske idealer må forklares i sammenheng med hva disse idealene går ut på. Det amerikanske frieriet er i dag verdenskjent, gjennom filmer og TV, og bærer preg av å være «skriptet» til å vise overveldende lykke og hengivenhet. Amerikanske studier viser at dette ritualet fungerer som et redskap for å vise utad parrelasjonens status og at de nå skal gifte seg, en avgjørelse som allerede har blitt tatt paret imellom. (Robnett og Leaper, 2013, Schweingruber et al., 2004). Ellingsæter (2018) viser at dette amerikanske ritualet også er gjeldende blant norske heterofile forlovede/gifte par. Fire av de seks parene i denne studien tar tydelig avstand fra frierier på ulike måter. Dette fordi de gjerne har denne forestillingen om ekstraordinære og overdådige frierier, med masse romantikk og som tiltrekker mye oppmerksomhet til paret. Å vise utad sin hengivenhet på denne måten er ikke noe disse parene nødvendigvis identifiserer seg med.

Ritualet fungerer som en bekräftelse og markering på at deres forhold går i retning av et forpliktende ekteskap. Blant flere av mine informanter, foregikk forlovelsen som en forhandlingsprosess, der parene sammen bestemte at de skulle gifte seg. Det å forlove seg blir beskrevet som en naturlig ting å gjøre, noe som viser ytterligere hvordan veien fra parene møtes for første gang og til de inngår et giftemål, bærer preg av å følge et fast mønster og en nokså klar prosess for majoriteten av disse parene. Marit og Eirin viser likevel at det er mulig å avvike fra det tradisjonelle mønsteret, og at prosessen ikke er like entydig for alle.

4.3 Begrunnelse for ekteskap

Parenes prosess munner ut i bestemmelsen om at de skal gifte seg, enten det skjer tett på forlovelsen eller etter en lenger forlovelsesperiode. Det kommer til et punkt i forholdet der samboerskapet ikke lenger er nok, der par har en felles idé om at relasjonen deres nå har nådd et nytt nivå (Syltevik, 2010). De er nå klare for å oppnå den ultimate forpliktelse (Kefalas et

al., 2011). Slik Cherlin (2004) påpeker er giftemålet nå en stor hendelse, som representerer høydepunktet i forholdets reise, nemlig forpliktelsen. Men hvorfor ønsket parene i denne studien å gifte seg?

Som nevnt kan ekteskapet betraktes som et naturlig steg i forholdet, og en del av den naturlige progresjonen (Kefalas et al., 2011, Therkelsen, 2012, Ellingsæter, 2018, Kimport, 2013, Carter, 2017, Carter og Duncan, 2017a). Etter å ha testet ut samboerskap og funnet ut at de fungerer godt sammen i denne settingen, påpeker Live og Silje at ekteskapet slik ble et neste steg i forholdet deres. I likhet med Therkelsen (2012) sine heterofile informanter, følte det nå riktig for disse parene, og en opplevelse om at tiden var inne for å videreføre relasjonen gjennom en ekteskapsinngåelse. Huy påpeker også ekteskapet som et naturlig neste steg, selv om hele prosessen med utviklingen av forholdet til Espen tok kort tid. Slik han beskriver, så de ikke behovet for å vente når de uansett visste hva de ville ha ut av forholdet, slik at det var naturlig på det stadiet forholdet deres befant seg på. Tone ser ekteskapet som en del av den videre progresjonen for hennes relasjon med Astrid. Dette begrunner hun i «rammen» hennes generasjon var oppvokst med:

Tone: (...) det er det som er rammen rundt et sånt parforhold, som er noe annet enn det en har ja, når det er seriøst (...) det er jo den rammen vår generasjon, vi som er over 50, det, det er det som har vært normen - du møter noen, du blir kjærester, finner ut at det er den jeg skal være med, du gifter deg og etablerer deg.

Tone følger slik en norm som hun mener gjelder spesielt for hennes generasjon, som følger det typisk tradisjonelle mønsteret. Ekteskap ses som normert atferd for par, og forklarer slik opplevelsen av ekteskapet som «et naturlig neste steg». Også Espen og Huy påpeker 60-tallets tradisjonell holdning til ekteskapet som en institusjon, som de begge bygger på. Studier har vist at også unge, både gifte og ugifte, heterofile mennesker anerkjenner dette tradisjonelle mønsteret, der det er meningen at man skal møte noen, flytte sammen, forlove seg og til slutt gifte seg (Kefalas et al., 2011, Therkelsen, 2012, Carter, 2017, Carter og Duncan, 2017a). Carter og Duncan (2017a) begrunner det å ville følge tradisjon som fundert i moralske standarder og med et ønske om å være normal. «Den normale tradisjonelle familien» blir en modell for hvordan ens personlige liv skal utfolde seg, som stemmer overens med et «riktig», godkjent og anerkjent forløp. For å ha en vellykket utvikling i livet må man på et tidspunkt også gifte seg (Carter, 2017). At det er Espen og Huy, og Astrid og Tone som påpeker dette i

størst grad, kan være at det var sterkere og tydeligere moralske standarder fra tiden deres generasjon vokste opp med, slik de også beskriver selv.

Innføringen av felles ekteskapslov var for flere av parene en motivasjon til å gifte seg i seg selv. Gjerne har parene ventet med å gifte seg til denne likestilte ekteskapsloven kom. Både Live og Silje, og Marit og Eirin giftet seg kort tid etter at det ble lovlig for likekjønnede par å inngå ekteskap. Silje beskriver denne motivasjonen slik:

Silje: (...) altså når det ble felles ekteskapslov da, så ble det (...) liksom bare sånn «okay, men nå er det faktisk mulig» (...)at det er dumt hvis det går igjennom en lov, og så, og så på en måte er det (...) «okay, men nå har vi lov, da bare gjør vi det fort» liksom, eller fikk lyst til det liksom, og jeg fikk egentlig aldri lyst til å inngå partnerskap.

Slik Silje kommer inn på her, hadde ikke registrert partnerskap samme verdien som et ekteskap. Det var først når de fikk anledning til å oppnå en ekteskapsstatus, at de ville gifte seg. Marit og Eirin vektlegger også at de ønsket et ekteskap i likhet med heterofile, og ville ikke å slå seg til ro med kun et registrert partnerskap. De påpeker at de ventet «til det kunne bli et ordentlig ekteskap», fordi de ikke hadde problemer med å fortsette å være samboere frem til de fikk samme rettigheter som heterofile. Politisk motivasjon for å gifte seg er noe som kommer frem også i annen forskning på likekjønnede ekteskap (Lannutti, 2008a, Rostosky et al., 2016, Schechter et al., 2008, Einarsdóttir, 2013, Kimport, 2013, Lannutti, 2018). Ved at homofile par «endelig» blir gitt retten til å inngå ekteskap, føles det feil for likekjønnede par, som anser seg selv som klare for å gifte seg, å ikke skulle benytte seg av denne muligheten (Lannutti, 2008a). Silje beskriver en opplevelse av å ville gifte seg fort, noe som også kommer frem hos informantene til Lannutti (2018), Schechter et al. (2008) og Rostosky et al. (2016). Her begrunnes dette hastverket dels i en frykt for å bli fratatt muligheten, noe som homofile par i USA kan ha erfart i større grad enn i Norge, og dels fordi de ønsker å være en del av den historiske begivenheten. Marit og Eirin, som bestemte seg for å gifte seg når de fikk se at loven ble gitt, kan ha følt på ønsket om å ville delta i en historisk triumf.

Å gifte seg er også attraktivt på et personlig plan, med bakgrunn i deres følelser for hverandre og et ønske om å tilbringe livet sammen (Lannutti, 2008a, Kimport, 2013, Lannutti, 2018, Ramos et al., 2009). Dette er tydelig også blant mine informanter, og giftemålet blir begrunnet med lyst, som romantikk og feiring av kjærligheten og en markering ovenfor hverandre.

Majoriteten av Einarsdóttir (2013) sine informanter begrunnet det å ville gifte seg med kjærlighet. Espen er tydelig på at han og Huy hadde lyst til å gifte seg med hverandre, uten å egentlig ha noen forklaring på hvorfor, og Huy påpeker at han møtte rett person og følte kjærlighet, og derfor ønsket å gifte seg med Espen. Live og Heidi påpeker en lyst til å gjøre noe romantisk og at det er fint å kunne gifte seg med partnerne deres, mens Tone ønsket å gi Astrid opplevelsen av å gifte. Også Astrid vektlegger lyst som grunn til å gifte seg, men tar en mer politisk vending og stiller spørsmål ved hvorfor hun, som homofil, ikke skal kunne gifte seg, når det er det hun har lyst til. Hun anser det å få gifte seg med den hun elsker som en menneskerett:

Astrid: jo, nei, men det er jeg jo fordi at jeg skjønner ikke hvorfor ikke hvis jeg har lyst. (...) eh og så har jeg funnet noen som syntes det er greit å være gift med meg, og (...) tilfeldigvis er det, du er jo dame, (...) jeg syntes ikke det skal innskrenke mine muligheter til å ha vanlige menneskerettigheter (...) jeg vil ha det sånn som alle andre vil ha (...) jeg anser ikke meg selv for å være veldig unik på det punktet.

At det å inngå ekteskap bør være en menneskerett, er også et argument som kommer frem blant Haas og Whitton (2015) sine homofile og lesbiske informanter fra stater i USA der likekjønnet ekteskap enda ikke er legalisert. Disse informantene beskriver ekteskapet som en grunnleggende borgerrett, som fører med seg rettigheter, plikter og beskyttelse som ikke er mulig å få på noen annen måte i USA. Før innføringen av felles ekteskapslov i Norge, kunne homofile par registrere partnerskapet, som sikret mange av de samme rettighetene som ekteskapet, men likevel var ekteskapet særegent (Regjeringen, 2001). Det kan tyde på at Astrid forsvarer det å skulle ha en felles ekteskapslov i Norge, kanskje fordi hun gjerne tilhører generasjonen som har kjempet for dette i Norge, og trekker på erfaringer i sine argumenter.

Bente og Heidi knytter lysten til å gifte seg, til forpliktelsen og markeringen som et giftemål gir ovenfor hverandre. Dette paret er tydelig på at de ønsket å være sammen, men at de ikke nødvendigvis kunne fortsatt med dette hvis en part ikke ønsket å gifte seg:

Bente: ja si commitment, tilknytning, sant og så hvis du plutselig hadde sagt at «nei jeg vil ikke gifte meg med deg», så nja, da tror jeg at jeg hadde kanskje, eller jeg hadde kommet meg i tvil om forholdet..sånn «ja hvor glad er du i meg egentlig» (...)

Heidi: (...) jeg hadde syntes det hadde blitt litt sånn «ehhhh» «venter hun liksom bare på noe annet som er bedre»

For Heidi og Bente blir ekteskapet en måte å bekrefte ovenfor hverandre at de er på samme sted i prosessen og klare for å forplikte seg til å holde sammen. Forpliktelse beskrives i forskningen som en viktig grunn for å gifte seg, både for heterofile og homofile par (Einarsdóttir, 2013, Ellingsæter, 2018, Lannutti, 2018, Ramos et al., 2009, Schechter et al., 2008). I tillegg ville det, hvis en av partene ikke ønsket å gifte seg, gjøre den andre tvilsom til om man ønsker å tilbringe livet med denne personen– siden de ikke ville fått den samme markeringen av gjensidig forpliktelse som ved ekteskapsinngåelse. Liknende tankegang finner vi hos både Huy og Stian, i det de påpeker at ekteskapet er en måte å «satse på forholdet» med partneren. Huy påpeker at siden han og Espen fra start visste at forholdet kom til å fungere, så var det ingen grunn til å vente med å gifte seg. Stian uttrykker det slikt:

Stian: (...) da må du inn i det der «ja men jeg kjenner jo at det her forholdet vil jo jeg bygge på og satse vi.. altså virkelig satse på» sant

Denne satsningen stemmer også overens med Bente og Heidis tanker om ekteskapet som en markering av forpliktelse ovenfor hverandre. Å velge å satse på forholdet gjennom villigheten til å forplikte seg til den andre, viser at man ønsker å være sammen og går inn for at forholdet skal fungere på lang sikt. Espen påpeker dette ytterligere når han sier at gjennom å gifte seg, får man muligheten til å gi hverandre «et sånt oppriktig ja», og derav klart og tydelig påpeker at man ønsker å forplikte seg til hverandre.

Ekteskapet kan oppleves som en trygg institusjon, og et behov for sikkerhet og stabilitet kan derfor være motivasjon for å gifte seg (Einarsdóttir, 2013, Ellingsæter, 2018, Carter og Duncan, 2017a, Carter, 2017). Alle de unge kvinnene intervjuet av Carter og Duncan (2017a) forventet å oppnå større trygghet og stabilitet i forholdet av å inngå ekteskap. Astrid begrunner behovet for å gifte seg med menneskets behov for trygghet:

Astrid: ja, jo, men samtidig så følger det jo en norm, som du sier, enten en hetero eller homo (...) det ligger i menneskets natur å ha, (...) det er en ønske for seg selv, en ønsker trygghet, det tror jeg er det viktigste eh i livet, du ønsker trygghet for deg selv

Ved å forplikte seg til et annet menneske gjennom å undertegne en ekteskapskontrakt, skaper man en viss trygghet i et samfunn betegnet med diskurser om vakkende samliv. Å gifte seg gjør det vanskeligere for partneren å forlate forholdet og alle pliktene man påtar seg ved en

ekteskapsinngåelse (Carter, 2017, Ellingsæter, 2018), noe som kan skape en følelse av trygghet.

Majoriteten av parene beskrev juridiske og rettslige elementer som grunnlag for å gifte seg. De formelle reglene ved et ekteskap, bidrar til å skape trygghet i forholdet (Carter og Duncan, 2017a). Bente og Heidi beskriver behovet for juridisk sikkerhet knyttet til det å skrive under en ekteskapskontrakt:

Heidi: (...) jeg følte jo ganske sterkt at det var viktig når vi, altså på en måte eide ting sammen, bodde sammen, alt det der sant, at når enda for en dag vi kommer i en situasjon der en av oss må ta en beslutning på vegne av den andre, at du skulle være automatisk nærmeste pårørende. (...) Du kan sikre deg på mange måter, og få det der til uten å gifte deg, men det er så mye styr.

Heidi påpeker her at hun ønsker en sikkerhet for seg selv når de uansett hadde forpliktet seg til hverandre, gjennom å eie ting sammen og bo sammen, og samtidig være nærmeste pårørende i eventuelle fremtidige situasjoner. Studier av både homofile og heterofile par viser til behovet for å ha denne typen juridisk beskyttelse og fordelene som kommer av å gifte seg, både for å sikre seg økonomisk og ved eventuell sykdom (Haas og Whitton, 2015, Lannutti, 2008a, Rostosky et al., 2016, Schechter et al., 2008, Einarsdóttir, 2013, Kimport, 2013, Ramos et al., 2009, Carter, 2017, Carter og Duncan, 2017a). I tillegg mener Heidi at det var enklere å gifte seg enn å få ordnet med en avtale som dekket dette, likt funn blant Ellingsæter (2018) sine informanter. Mangel på en formell kontrakt som samboere, kom også frem blant Syltevik (2010) sine informanter som et problem og et argument for å vurdere ekteskap som mulighet i fremtiden. Stian forteller at samme tanken også streifet han, men at det ikke var avgjørende for beslutningen om at de skulle gifte seg.

Både Espen og Huy, og Marit og Eirin, som i stor grad vektla juridiske rettigheter i avgjørelsen om å gifte seg, knytter dette til barn. Espen hadde, som nevnt, barn fra et tidligere ekteskap, og han så ekteskapsinngåelse som en enklere løsning enn å leie inn advokater for å ordne en kontrakt som sikret både barna og Huy ved en eventuell bortgang:

Espen: (...)når man har særkullsbarn, som jeg har, så ville jo de, hvis jeg skulle falle fra da, (...) kunne komme inn og ta en del av hans eh midler. (...) sant, vi kunne jo godt brukt advokater og satt opp masse papir og laget særavtaler, men da måtte vi også hatt litt særeie og sånn, mens når vi giftet oss så lagde vi bare en skriftlig avtale med guttene.

Espens motivasjon er lik et heterofilt par blant informantene til Therkelsen (2012), der også en av partene hadde barn fra et tidligere ekteskap. Det å inngå ekteskap ble viktig for å få på plass de riktige papirene, slik at det arvemessige var i orden.

Marit og Eirin ønsket gjerne å få barn sammen, og det å gifte seg kan utgjøre enkelte forskjeller i denne prosessen. Eirin forteller at ekteskapet er eneste måte å «gå gravid som par», der man uten denne måtte gjennomgått en adopsjon for at begge skulle stått som foreldre. Barn har også vært tilfellet i flere studier av heterofile par og deres bakgrunn for å gifte seg. Carter (2017), Carter og Duncan (2017a), Ellingsæter (2018) og Therkelsen (2012) finner at ekteskapet betraktes som et trygt og sikkert rammeverk, som gir et stabilt miljø å etablere barn i. Eirin påpeker at det å ikke gifte seg ville skapt en potensiell fare for at Marit hadde mistet ansvaret for barnet, hvis noe skulle skjedd med Eirin før adopsjonen fant sted. For å unngå dette ble det slik en nødvendighet å gifte seg. Å ha det papirmessige på plass før man får barn, kan slik være ekstra viktig for et homofilt par, da disse kan møte på utfordringer som gjelder spesielt for likekjønnede foreldre. Lannutti (2008a) og Rostosky et al. (2016) viser til liknede funn i sine studier av homofile par. Det å gifte seg gjør det enklere for disse parene å få barn, ved at det gjør adopsjon enklere og sikrere, og samtidig viser et ekteskap at deres barn tilhører de begge to (Lannutti, 2008a). Ekteskapet gir hele familien en trygghet og beskyttelse i møte med tvil og diskriminering (Rostosky et al., 2016). Live og Silje var allerede i gang med prosessen med å få barn gjennom assisterende befruktning når de bestemte seg for å gifte seg, og begrunnet derimot ikke giftemålet med ønsket om å få barn sammen.

Astrid og Tone påpekte at de tidlig i forholdet hadde ordnet med en samboerkontrakt som sikret både barna og Astrid, og dermed hadde det rettslige i orden. Dette kan gjerne ha bidratt til at de ikke giftet seg like fort som de andre parene med barn i tankene. Juridiske rettigheter var likevel viktig for Astrid og Tone når det gjelder å kunne være nærmeste pårørende i møte med blant annet helsevesen, i likhet med Bente og Heidi, og Eirin og Marit. Tone vektlegger i større grad det å være mer sosialt akseptert som likekjønnet ektefelle, enn som likekjønnet samboer, enn det juridiske i seg selv:

Tone: Astrid, som jo (...) har hatt sine helsemessige utfordringer, så, så har en juridisk sett på et vis noen andre rettigheter når en er ektefelle, i form av å være nærmeste pårørende enn når en er samboer og er nærmeste pårørende. (...) så dette med det juridiske i form av.. det forandrer ikke på eierforholdet i huset, det forandrer ikke på en del sånne praktiske ting, det

var fra en dag til en annen egentlig likt, men det er noe med den jussen i forhold til det å være ektefelle (...) som var viktig da. (...) du hadde en del (operasjoner, min kommentar) før, hvor jeg ikke alltid nødvendigvis ble hørt, (...) oppfattet jeg.

Hva disse juridiske forskjellene består av, kommer frem i flere av parenes refleksjoner rundt effektene av å ha giftet seg. Dette vil jeg komme tilbake til i kapittel 6.

Mennesker og samfunnet rundt har vist seg å være faktor som oppmuntrer til giftemål. Mads, som i utgangspunktet var negativ til tanken å gifte seg på grunn av hans opplevelse med skilsmisser hos søsken, lot seg overtale av familie og venner. Han påpeker at det presset han opplevde fra Stian og venner rundt, som han beskriver som mer spøk enn seriøse forventninger, har påvirket tankegangen hans. Stian vektlegger særlig en dypere samtale med noen nære venner, som kan ha forandret Mads sin tankegang:

Stian: og de snakket veldig om å «jammen det er helt forskjell, du kan ikke..» For han sa jo at.. (...) jammen du ville ikke elsket meg mer, sant altså, det ville jo ikke forandre seg sant, men så snakket de om det her «jo men du har den.. altså det er alt det den representerer» (...)

Etter å ha hørt fra et annet gift par, som opplevde ekteskapet som positivt og styrkende, begynte Mads å revurdere sine tanker om ekteskapet. For Mads var det viktig å forstå at et ekteskap kan ha positive effekter på parforholdet, og dette «presset» fra venner ble derfor avgjørende. Heidi og Bente, og også heterofile par i studien til Syltevik (2010) forteller at familie og venner begynte å mase etter invitasjon til bryllup, noe som i seg selv kan føre til at par ønsker å gifte seg.

Religion er en faktor som motiverer mennesker til å ville gifte seg (Lannutti, 2008a). Tone og flere deltakere i Lannutti (2008a) sin studie opplevde det som viktig å få en velsignelse over forholdet. En slik velsignelse kan man oppnå gjennom å inngå ekteskap. I Norge er det nå lovlig også for homofile å gifte seg i kirken. Som jeg vil komme tilbake til i neste kapittel, giftet Tone og Astrid seg før kirken legaliserte likekjønnede ekteskap, men de fikk likevel anledning til å komme til kirken og slik få en velsignelse over relasjonen deres.

4.4 Oppsummering

Parenes beskrivelser av tiden fra de var kjærester, til de bestemte seg for å gifte seg, viser at det er grunn til å omtale denne perioden som en forpliktelsesprosess, der graden av forpliktelse og alvorlighet øker for hver fase man beveger seg over i. Noen faser viser seg

særlig fremtredende: forholdets tidlige utvikling og samboerskap, forlovelse og parenes bestemmelse om å skulle gifte seg. Ekteskapsinngåelsen betraktes som den ultimate forpliktelse. Alle fasene begrunnes som «naturlig», noe som tydeliggjør prosessens normative kraft.

Alle parene i studien var samboere over en periode før de giftet seg. Å flytte sammen begrunnes rasjonelt og praktisk, men samtidig med et ønske om å være sammen. Majoriteten av parene betraktet samboerskapet som en mulighet til å teste ut hvordan man fungerer sammen i et samliv. På denne måten kan de ta forholdet over i en litt mer forpliktende og seriøs fase, men samtidig er individene frie til å trekke seg tilbake uten særlig store konsekvenser. Ett par visste fra tidlig av at de skulle gifte seg på et punkt, og derfor var ikke samboerskapet som en prøveperiode for disse. Det å flytte sammen var heller en del av den naturlige prosessen. Fem av de seks parene var forlovet over en periode før de giftet seg. Det var gjennomgående at parene tok avstand fra de romantiske idealene som oftest er knyttet til frieriet. Parene hadde også til felles at forlovelse og ekteskapsplaner var sammenvevd. Forlovelsesritualet fungerte som en bekreftelse overfor hverandre og en markering på at parevolusjonen går inn i en ny fase og at de er enige om at forholdet nærmer seg ekteskapsinngåelse. Ett par forlovet seg ikke, noe som viser at forpliktelsesprosessen ikke nødvendigvis er like entydig for alle.

Forpliktelsesprosessen munner ut i bestemmelsen om at de skal gifte seg, og informantene beskriver denne siste fasen som en naturlig neste steg å ta for dem, en norm og tradisjon de ønsket å følge. En rekke argumenter blir trukket frem i beskrivelsen av hvorfor parene ville gifte seg. Forpliktelse, bekreftelse fra partneren, politisk motivasjon, kjærlighet, lyst og et ønske om å tilbringe livet sammen, og juridiske og rettslige fordeler ved ekteskapet er også blant forklaringene. Andre menneskers påvirkning og religion har også hatt betydning for at disse parene ønsket å gifte seg. Politiske motivasjon og noen juridiske fordeler, er gjerne mer spesifikt knyttet til likekjønnede par.

5.0 Å gifte seg

Ekteskapsinngåelsen står sentralt i alle parenes historier om deres ekteskap. Det er på dette tidspunktet parene hengir seg til det som kan regnes som fullstendig forpliktelse. Alle de seks parene hadde borgerlige vielser, enten på tinghuset, som frem til 2018 var ansvarlig for borgerlig vigsel (Lødrup, 2020), eller selvvalgte steder. Marit og Eirin, og Tone og Astrid fikk velsignelse i kirken i etterkant av vielsen. Fem av seks par hadde en større bryllupsfest, der Espen og Huy var unntaket. Hva handler egentlig bryllupet om for parene i denne studien? Hvilken betydning har bryllupsdagen? Denne delen av oppgaven vil ta for seg hvordan parene valgte å utføre bryllupet, og hvilke forklaringer de legger til grunn for at seremonien og feiringen ble som den ble. Første del vil ta for seg parenes beskrivelser og historier om bryllupsdagen og feiringen, der tradisjon står sentralt, mens andre del vil fokusere på i hvilken grad ekteskapsinngåelsen ble betraktet av parene som offentlig eller privat.

5.1 Parenes fortellinger om ekteskapsinngåelsen

Parene har alle en unik historie om deres ekteskapsinngåelse og bryllupsdag. Bryllupet har aldri vært friere fra sosiale normer og kontroll, og parene står ovenfor en rekke valgmuligheter i deres planlegging og gjennomføring av dagen. Likevel ser det ut til at disse personlige og unike bryllupene ender opp med å se relativt like ut (Carter og Duncan, 2017b). I hvilken grad er dette også gjeldende for de likekjønnede parene i denne studien? I parenes historier om bryllupsdagen, var de tydelige på å vurdere eget bryllup opp mot diverse tradisjoner, enten som samsvarende eller avvikende fra disse. Men hvordan snakker parene i studien om bryllupene sine? Og hvilken rolle får tradisjon i disse beskrivelsene?

«Skikk og bruk»-bøker gir kunnskap om allment godtatte kjøreregler for hvordan å te seg i ulike situasjoner, og hvordan livets begivenheter «skal» utfolde seg (Christensen, 1998a, Solberg, 1993, Brøgger, 1960, Stewart, 1996). Slike verk viser ikke hvordan mennesker i realiteten innretter seg, men beskriver tradisjoner og spilleregler knyttet til ritualene mennesker går gjennom i løpet av livet. Bryllupet har fått stor plass i slike bøker, gjerne fordi det både er en av livets største begivenheter, og samtidig fordi det her er særlig mange regler å forholde seg til (Christensen, 1998a). Å bruke Skikk og bruk-bøker fra ulike tidsperioder, viser at normene knyttet til bryllupsfeiringen også i stor grad har forblitt uforandret siden 60-tallet. Informantenes fortellinger om bryllupsdagen bærer preg av skikkene beskrevet i disse bøkene. Det er derfor interessant å benytte slike bøker som en sammenligning til deres forestilling om et tradisjonelt bryllup, i det parene gjerne henvender seg til et ideal istedenfor

noe håndfast og realistisk. Det parene beskriver som «tradisjonelt», er dermed ofte det som er skikken for ekteskapsinngåelser.

Eirin forteller at hun og Marit ikke ønsket et tradisjonelt bryllup og beskriver videre fordelene med å være et homofilt par i en slik situasjon:

Eirin: bryllupet vårt skulle være ehh ja det skulle ikke være så grådig sånn her voldsomt og sånt. Altså det er gleden med å være lesbisk. (...) så er det ikke laget noe mønster for hvordan du skal ha ehh ha bryllupet ditt, så du står veldig fritt til å gjøre akkurat sånn som vi vil.

I følge Cherlin (2004) kan lesbiske og homofile par som velger å gifte seg i mindre grad støtte seg på normene knyttet til institusjonen som det heterofile ekteskapet er, og må nærmest skape sin egen ekteskapelige verden. Slik Eirin understreker, kan dette også oppleves i prosessen ved å planlegge et bryllup. Å ikke ha den samme institusjonelle støtten som heterofile par har når de skal inngå et giftemål, er noe Eirin anser som positivt og noe som bærer med seg en følelse av frihet. For Marit og Eirin var det viktig at bryllupet ikke skulle være for stivt eller formelt, fordi særlig Marit er ukomfortabel i slike settinger. De bestemte at de skulle ha det hjemme i det nye huset deres, og det skulle være enkelt, lite og intimt. Likevel endte de opp med å pusse opp huset før bryllupet og de inviterte mange flere gjester enn planlagt. Også dekorasjonene gikk fra enkle telys og papirduk til at en venninne tok seg av pyntingen. Det kan slik se ut til at de forventningene de hadde om et enkelt og hjemmekoselig bryllup, lot seg påvirke av andres og egne underbevisste tanker om hvordan en bryllupsdag «skal» eller «bør» være. Selv om de i utgangspunktet ville ta avstand fra det de anser som tradisjonelle normer, var det likevel enkelte av bryllupsskikkene de føyet seg etter, med stor fest, og dekorasjoner. Også informantene som avviste bryllupstradisjonene i Carter og Duncan (2017b) sin studie, endte allikevel opp med å inkorporere dette. Videre giftet Marit og Eirin seg i bunad, som gjerne anses som et utradisjonelt valg i dagens samfunn, der en hvit brudekjole er det normerte antrekk for bruder. Egentlig er bunad en typisk norsk tradisjon som er langt eldre enn brudekjole (Stewart, 1996) Det er derfor ikke nødvendigvis slik at parene ønsket å ta avstand fra tradisjoner generelt, men heller fra de romantiserte idealene og fantasiene om et eventyr- og prinsessebryllup, som i likhet med frierier, kommer frem gjennom tv og medier, og som mange heterofile par har vist seg å strebe etter (Carter, 2017, Carter og Duncan, 2017b, Carter og Duncan, 2017a, Ellingsæter, 2018, Therkelsen, 2012, Massimi et al., 2014).

Bente og Heidi hadde i utgangspunktet sett for seg et unikt bryllup. I likhet med Eirin og Marit følte de, som et lesbisk par, at de var frigjort fra de tradisjonelle, heteroseksuelle normene knyttet til bryllupsdagen. Disse opplevde tydelig forskjellene mellom forventninger og realiteten av bryllupet, og forklarer eksplisitt hvordan deres ønsker til hva et bryllup skulle være, var mer tyngt av tradisjoner enn det de tenkte på forhånd:

Bente: (...) jeg tror litt sånn fordi vi var to damer, og eh og at vi.. at vi på en måte var litt sånn frigjort fra de heterofile tradisjonene da, så vi, vi stod mer fritt (...) til å legge opp vårt eget bryllup og kjøre vårt eget løp, (...) det ville ikke noen syns var noe rart, hvis vi, hvis vi gjorde det. Så det, jeg tror nok jeg tenkte det at vi ikke var bundet av de samme forventningene som heterofile er. (...) men jeg tror nok jeg var, holdt på å si, fanget i tradisjonene enn det jeg var klar over, men det, det var helt greit altså, så sånn når det tok, tok sin form og det ble sånn som det ble, så kjentes det greit ut, (...) det var veldig vårt bryllup, ja, og så gjorde det ikke noe om det lignet ganske mye på mange andre sitt bryllup

Dette viser at det å skulle ta del i ekteskapsinstitusjonen fortsatt bærer med seg underliggende normer for hvordan en ekteskapsinngåelse skal utføres, selv for likekjønnede par og selv om man ikke er klar over normenes kraft, i likhet med funn hos Lauer og Yodanis (2010). Smart (2008) poengterer at selv om man bevisst ønsker å ta avstand fra heteroseksuelle konvensjoner under bryllupet, blir det vanskelig å vike fra denne standarden på grunn av normer, noe som også viser seg gjeldende blant mine informanter.

Live og Silje valgte å holde bryllupet sitt utenlands, men de beskriver det likevel som tradisjonsrikt. På denne måten tok dette paret, ifølge Carter og Duncan (2017, 2017b, 2017a), i bruk «bricolage» når det planlagte bryllupet sitt. Dette betyr at det skjer en slags fornyelse av tradisjon, ved at de trekker ut de elementene de liker ved det tradisjonelle, for deretter å kombinere det med et mer moderne og personlig særpreg. De skaper slik noe nytt av eksisterende tradisjoner. Videre definerer Live og Silje det tradisjonelle bryllup i motsetning til et «big fabulous gay wedding». De manøvrerer slik mellom hva de anser som det typiske homofile bryllupet og heterofile tradisjoner, og antyder samtidig at de i større grad fulgte den tradisjonelle heterofile normen knyttet til ekteskapsinngåelsen. De giftet seg på et slott, og inviterte venner og familie til å komme og bo i campinghytter uken i forveien av bryllupet. Bryllupet bar også noe preg av kulturen i landet de giftet seg i. Live og Silje sier dette når de får spørsmål om å utdype hva de mener med at bryllupet var tradisjonelt:

Live: nei, hvite kjoler, og ja. Brudetaler og at det at.. jaja, også vi hadde jo taler til hverandre og, altså sann.. det var ikke noe sann kjønnsopplegg sann sett, men.. (...)

Silje: men jeg tror, tror begge vi to hadde jo lyst til å ha brudekjole for eksempel, ja altså for meg ville det vært veldig rart å gå.. altså jeg syntes det er kjempekult når andre går i dress for eksempel, (...) jeg ville nok ikke vært komfortabel med det, ihvertfall ikke på bryllupet mitt, der ville jeg ha hvit kjole. Så, neida vi var (...) veldig sann damebruder hehe, for å si det sann, eller hva skal jeg si, feminine da.

Hvite brudekjoler og taler blir slik brukt for å poengtere at de fulgte tradisjoner knyttet til bryllupet, og de kontrasterer dette med bryllup der en, eller begge bruder går i dress.

Likekjønnede par som gifter seg møter normative forventninger til en brud og brudgom (Smart, 2008), i dette tilfellet når det kommer til antrekk. De påpeker at de begge er feminine og «tradisjonelle bruder» i brudekjoler, i motsetning til utradisjonelle bruder, som for eksempel kler seg i brudgommens normative antrekk for bryllupsdagen - dress. Live og Silje tar også avstand fra et stereotypisk homofilt bryllup, som de ser som ekstravagant og utenfor hva de anser som normene, og en dag som gjerne brukes for å protestere mot de heteronormative tradisjonene og hedre det homofile ekteskapet som del av et skeivt fellesskap. Lannutti (2008a) og Smart (2008) sine homofile informanter beskriver i større grad et ønske om å skille seg fra et typisk «heteroseksuelt bryllup». Disse parene definerte ikke forholdet deres som et typisk heterofilt forhold og fryktet heller å fremstå som at de prøver å være normale, noe homofile ekteskapet ikke «skal» være. Live og Silje ser ut til å ønske nettopp dette, å fremstå som et alminnelig par. Bryllupsdagen deres ble derfor heller «tradisjonell» etter heterofile normer. Likevel påpeker de at de skiller seg fra kjønnsrollene i et bryllup, ved at de begge holdt taler, en skikk som i hovedsak var forbeholdt brudgommen (Solberg, 1993, Brøgger, 1960). Det har likevel blitt mer vanlig at bruden også sier noe ord, men hun er ikke «pliktet» til det (Christensen, 1998a) At begge brudene holder tale i dette tilfellet, blir gjerne en måte for dette lesbiske paret å konformere til de tradisjonelle normene rundt ekteskapsinngåelsen mellom mann og kvinne, da det ofte ikke er opplagt i lesbiske par hvem som i så fall skulle tatt på seg den «mannlige rollen» i bryllupet.

Espen og Huy ønsket det de betraktet er «et tradisjonelt bryllup», men endte heller opp med det de ser som et utradisjonelt bryllup. Å følge bryllupstradisjonene var særlig viktig for Huy, på grunn av hans tro og slektskap. Religion er en faktor som er med på å bestemme hvordan bryllupsdagen utspiller seg, da tradisjoner ofte forbindes med religion. Dette har vist seg gjeldende for både heterofile og homofile par (Therkelsen, 2012, Ellingsæter, 2018, Smart, 2008). I Huy sin familie er det en tradisjon å feire bryllupsdagen med alle venner, slekten, og

omgivelser. I siste liten ombestemte de seg av flere grunner, som vil jeg komme mer tilbake til i neste delkapittel (jf. kapittel 5.2). Bryllupet deres ble avholdt på et hotell og var heller lite og intimt, med de aller nærmeste av familie og venner tilstede. Espen beskriver vielsen slik:

Espen: (...) vi fikk låne et rom, liksom med utsikt ned mot sjøen, litt sånn loungeområde ved resepsjonen der, og vi lukket døren og så var det bare oss, (...) så hadde vi denne vielsen, når vennene våre satt litt sånn henslengt i (...) stoler rundt oss (...)

Espen underbygger her det utradisjonelle ved bryllupet, ved å påpeke en rolig og avslappet atmosfære. Hvordan gjestene satt «henslengt» i stoler under vielsen skaper et bilde på uhøytideligheten. Både de selv og gjestene var kledd i dress og fine klær, og det ble holdt taler, så bryllupsdagen bar likevel preg av å være noe tradisjonell og høytidelig. Dette paret kan dermed sies å også være et «bricolage»-par. Espens videre beskrivelser knytter «det tradisjonelle» til ekstraordinære dekorasjoner, og vektlegger at de ikke gjorde noe mer enn hva hotellet allerede hadde ordnet, og derav forble utradisjonelle. Huy beskriver bryllupsfesten som «en koselig feiring, koselig middag på en måte», der de spiste og nøt en gourmetmiddag på 10 retter. Espen og Huys bryllupsfest var derfor, i motsetning til de andre parenes feiring, en rolig seanse.

Mads og Stian giftet seg i all hemmelighet på tinghuset bare et par måneder etter at de tok avgjørelsen om å inngå ekteskap. Det var kun forlovere tilstede. De forteller at de gikk inn uten særlige forventninger og uten å vite hvordan seremonien ville være, men at de likevel ble skuffet over utfallet:

Stian: (...) der tror jeg jeg gikk inn med null forhåpninger altså (...) det var en mann i svart kappe som snakket om at det med, det var viktig med ekteskap og man måtte ikke ta lettvent på det og sånt, og respekterer hverandre bla bla bla (...) og så reiste vi oss opp, byttet ringer, skrev under på et papir og så (...) ferdig (...). Det var litt antiklimaks da (...)

Mads: (...) vi hadde forventet (...) litt flere ord av han på tinghuset (...)

Stian: jeg hadde vel, jeg hadde litt forventninger om at det.. altså at det skulle være mer høytidelig enn det var (...) altså uten at jeg kan si hva jeg egentlig forventet meg (...)

Mads: men på en annen side, hva skulle han prate om, for det var jo ingen forberedelser (...) vi hadde kanskje litt forventninger til at det skulle være litt mer enn det var

Selv om bryllupseremonien inneholdt tradisjonelle elementer, som at de byttet ringer, var den likevel nokså utradisjonell, i form av å være kortvarig, upersonlig og uhøytidelig. De hadde ikke tydelige forventninger til seremonien i utgangspunktet, men det var likevel en

underliggende tanke om at en vielse skulle innebære en viss høytidelighet. Denne forventningen kan komme av tradisjoner knyttet til kirkelig vielse. Ifølge Massimi et al. (2014) er kirkebryllupet en inngang til refortrylling i dagens rasjonelle samfunn. Det å trekke på religiøse strukturer skaper en høytidelighet rundt bryllupet, selv om paret ikke anser seg selv som spesielt troende (Ellingsæter, 2018). Denne måten å heve bryllupet over det hverdagslige, kan slik ha skapt en oppfattelse om at alle typer bryllupseremonier utøves med en viss høytidelighet, fundert i en norm om ekteskapet som hellig og noe som skal feires deretter. Brøgger (1960) påpeker at borgerlige vielser oftest ikke vil kunne by på den vakre, høytidelige rammen rundt ekteskapsinngåelsen på samme måte som en kirkelig vielse, selv om han ser en grunn til å tro at dette endres over tid, da de ytre formene burde speile det følelsesmessige innholdet i ekteskapsinngåelsen. Mads understreker likevel at han var tilfreds de ble raskt ferdige med det, og opplevelsen var uansett morsom. Dette fremhever nettopp det at bryllupseremonien for dette paret ikke i seg selv var grunnen til at de giftet seg og at det derfor ikke var så viktig for dem hvordan seremonien utspilte seg. Espen og Huy er inne på det samme i det de velger et enkelt, uhøytidelig bryllup fremfor en større markering, selv om det var viktig for disse å feire kjærligheten.

Videre avslørte Mads og Stian ekteskapsinngåelsen for familie og venner ved å overraske alle med å gjøre bursdagsfesten til Mads til en bryllupsfest – noe gjestene først fikk vite underveis i festen. Når de først informerte gjestene at det faktisk var en bryllupsfest, ble en «virkelig bryllupsfest», slik Mads påpeker. En rekke tradisjonelle elementer ble en del av denne festen, selv uten at gjestene fikk anledning til å forberede noe på forhånd. Det ble holdt taler, og gjennomført typiske «leker» knyttet til bryllupsfesten, for eksempel klirring i glass for at paret skal stå på stolen og kysse. Dette tydeliggjør nettopp det at det er enkelte underliggende normer knyttet også til bryllupsfesten, som styrer hvordan utfallet blir, uansett om det er planlagt på forhånd eller ikke. I motsetning til den raske og enkle vielsen, var festen stor og langvarig, og hadde derfor gjerne større betydning også.

Også Tone og Astrid beskriver ekteskapsinngåelsen på tinghuset som en enklere feiring enn bryllupsfesten. I utgangspunktet ønsket de seg et kirkebryllup, men for å slippe oppmerksomheten rundt det å være «førstemann ut» til å gifte seg i kirken, giftet de seg tre måneder før det ble lovlig for homofile med kirkelig ekteskapsinngåelse. De var derfor på tinghuset først, der de skrev under papirene for ekteskapsinngåelse, og dagen etter fikk de en velsignelse i kirken. Vielsen på tinghuset beskriver de som en enkel, forretningsbasert seanse,

der hovedmålet var å få ekteskapspapirene på plass, slik at de juridisk sett var gift. Klærne speilet også dette, da de begge hadde på seg blazer og bukse. Skikken tilsier dessuten at det ved borgerlige vielser er mest passende med en drakt, enkel kjole eller dress (Christensen, 1998a, Solberg, 1993), og denne skikken i seg selv tydeliggjør en generell oppfatning om at den borgerlige vielsen er mindre formell og høytidelig. Det ble likevel emosjonelt, og Tone forteller at hun gråt mye. Etterpå hadde de en sammenkomst hjemme med de aller nærmeste.

Velsignelsen i kirken var i større grad preget av høytidelighet og tradisjoner. Astrid hadde brudekjole og brudebukett, og Tone hadde bunad. Heller ikke dette paret var interessert i å gå i dress, selv om de trodde menneskene rundt ville forventet dette av dem. De anså heller ikke seg selv som «kjolemennesker» og hadde tenkt til å få sydd noen finere antrekk som ikke var kjoler, men som, i motsetning til dress, var feminine. De forteller om at de selv ble overrasket over at de begge fikk noen slags «innfall» underveis i forberedelsene til bryllupet og endte opp med å velge tradisjonelle antrekk for bryllupsdagen. Astrid beskriver denne opplevelsen slik:

Astrid: ja, og jeg hadde jo ingen anelse om at jeg skulle ønske meg en brudekjole. Men det måtte jeg altså ha. (...) når jeg da hadde med meg niesen min og ei venninne til, og gikk og så på brudekjole, så.. «åja, jo ja, nei jeg er (...) tradisjonstro heh innerst inne allikevel»,

Etter å ha prøvd en brudekjole, og opplevde å like den så godt, innså Astrid at hun var mer tradisjonell enn hun var klar over, noe som overrasket henne. Tone så ikke brudekjolen til Astrid før bryllupet, noe hun påpekte som en selvfølge, likt skikken tilsier (Stewart, 1996, Solberg, 1993). Tone tydeliggjør i tillegg det positive utfallet av deres valg av antrekk, og refererer til de mannlige og kvinnelige normene knyttet til bryllupet, med svart dress (Tones svarte bunad) og hvit brudekjole. Tone beskriver videre seg selv som «gammeldags», fordi hun liker å følge tradisjonelle normer. At hun selv valgte en bunad, som kunne være svart, kan anses som en måte for hun og Astrid å inkorporere tradisjoner og heteroseksuelle normer i sitt bryllup. Likevel tar Tone en viss avstand fra tradisjon ved å bruke hverdagssko til bunaden, fremfor typiske bunadsko. I deres beskrivelser av bryllupsfesten veksler de mer eksplisitt mellom hva som var tradisjonelt og hva som var utradisjonelt. Tone og Astrid holdt taler begge to. Selv beskriver de det å holde taler selv og at andre holdt taler, som tradisjonelt, og ser her i større grad enn Live og Silje, vekk fra kjønnsnormene for taler i bryllup. Bordene var «ikke noe sånn der tradisjonell E eller T eller U», slik Astrid påpeker, men de sørget for å ha et «head table», for de selv og nærmeste familie, noe Tone ser som tradisjonelt. Disse

beskrivelsene viser tegn til «bricolage», der Tone og Astrid har valgt de tradisjonene de selv har ønsket å følge, og kombinert disse med personlige tvister.

Deres beskrivelser av dagen på tinghuset og dagen hvor de fikk velsignelse i kirken, tydeliggjør hvor ulikt de vektlegger den borgerlige og den kirkelige seremonien. En kirkelig velsignelse var særlig viktig for Tone, og det ble et bryllup først etter at Tones behov hos kirken, var tilfredsstilt, og med andre ord først et ekteskap etter de hadde «giftet seg» i kirken. En kirkelig velsignelse av borgerlig ekteskap har i hovedsak foregått på samme måte som en kirkelig vielse (Brøgger, 1960), noe det også gjorde for dette paret. Å gifte seg kirkelig anses slik også som mer høytidelig og tradisjonelt, og det blir derfor mer naturlig å forholde seg til eksisterende normer under denne «vielsen», som å bære brudekjole og å invitere til stor feiring etterpå.

Informantene veksler mellom tradisjonelle og utradisjonelle elementer i deres beskrivelser av bryllupet og ekteskapsinngåelsen. Å ha tradisjonelle komponenter som en del av bryllupet, beskrives som noe som ikke er mulig å unngå når man skal gifte seg (Smart, 2008). På denne måten forblir alle bryllup nokså like, uansett intensjoner. Blant annet brudekjoler, bryllupsfest og taler var gjennomgående i de fleste parenes fortellinger. Videre er det tydelig at parene sammenligner seg mot et ideal om hva som er skikk og norm, uten at dette nødvendigvis er realiteten for alle bryllup. Ideen om et romantisert eventyrbryllup er gjerne mer fiktivt enn realistisk, og noe flere av parene tydelig ønsket å ta avstand til. Informantene i denne studien fulgte slik tradisjoner, men skilte seg samtidig fra idealistiske, romantiske bilder på bryllupet.

Å inkorporere tradisjoner blir beskrevet som et valg disse parene tar, fremfor å være påtvunget gjennom ekstern kontroll og moralske lover (Carter og Duncan, 2017b), noe som bærer likhetstrekk med slik Heaphy (2018) beskriver av «refleksive konvensjoner». Det er et nokså rasjonelt valg, der de er klar over at tradisjoner tidligere har skapt suksessrike bryllup (Carter og Duncan, 2017a, Carter og Duncan, 2017b). Ellingsæter (2018) finner at tradisjoner var en del av bryllupsritualene til hennes heterofile informanter, og at disse fremkom i flytende former, med ulike nivåer av tilpasninger. Gjennom «bricolage» henter parene de tradisjonene de selv ønsker eller anser som viktige for ekteskapsinngåelsen, og skaper et personlig, men tradisjonelt preg over bryllupsdagen (Carter og Duncan, 2017b). Parene i denne studien leker seg med heteronormative tradisjoner, og kombinerer det å inngå et homofilt ekteskap med normene knyttet til bryllup.

Å velge tradisjoner forenkler også møtet med publikum under bryllupet. Tradisjoner skaper et tydelig bilde på at det faktisk er et bryllup som foregår, siden de gjenkjenner skikker som de vet er knyttet til dette (Gross, 2005). Det er også lettere for bryllupsgjestene å forholde seg til opplegget under bryllupet hvis det følger det tradisjonelle og velkjente formatet, som allerede er betegnet som «riktig» og «fornuftig». Andre studier av homofile par legger vekt på at det «heterofile bryllupet» er noe disse informantene tar avstand fra, fordi de ikke føler seg som et heterofilt par og heller ikke ønsker å bli tolket som at de prøver på dette (Lannutti, 2008a, Smart, 2008). Som nevnt, ser det ut til at flere av parene i denne studien heller ønsker å konformere etter de heterofile normene for et bryllup. Tradisjon skaper en måte for mennesker å validere andres handlinger. Gjennom å handle utenfor det som blir ansett som tradisjon, risikerer man å bli ekskludert fra en gruppe man egentlig har rett til å være en del av (Gross, 2005, Carter, 2017). Ved å referere og relatere til elementer betraktet som idealet for normalitet, som ekteskapstradisjoner, normaliseres også relasjoner som i hovedsak anses som avvikende fra normalen (Hellesund et al., 2019). Både ved å beskrive at de følger tradisjoner og at de faktisk gjør det, fremstår de homofile parene som «normale», mens ved å velge alternative former for ekteskapsinngåelse risikerer parene å fremstå som unormale. Ved å i det hele tatt velge å gifte seg (Carter, 2017), føyer parene seg etter norm og «det riktige» for et par å gjøre. Å inkorporere tradisjoner i ekteskapsinngåelsen, bidrar videre til å vise til gjestene at de er et normalt par. Carter og Duncan (2017a) sine informanter viser til et ønske om å være en «tradisjonell familie», både ved å følge en spesifikk familieform, men også være innenfor moralske standarder og det å betraktes som «normal». Det å være normal, kan være særlig viktig for homofile par. Disse menneskene har kanskje opplevd å føle seg annerledes hele livet. Ved å gifte seg og la seg inspirere av tradisjoner, unngår de å skille seg ut og skaper heller et bilde utad at de er et par som et hvilket som helst annet (heterofilt) par. Ekteskapsinngåelsen i møtet med andre vil være tema for neste delkapittel.

5.2 Bryllupet som offentlig eller privat?

Ekteskapet er i seg selv en privat sak mellom to personer, mens bryllupet ofte er en offentlig begivenhet, som kan brukes for å sende ut signaler til bekjente og samfunnet (Smart, 2008) Dette skaper et spørsmål om i hvilken grad bryllupet er en seremoni for parene selv eller om det er for andres del. Forskning viser at bryllupsdagen er viktig for å vise forpliktelse utad og samtidig oppnå aksept, både for heterofile og homofile par (Carter, 2017, Carter og Duncan, 2017b, Carter og Duncan, 2017a, Ellingsæter, 2018, Lannutti, 2008a, Schechter et al., 2008,

Smart, 2008, Therkelsen, 2012, Vivienne og Baker, 2015, Einarsdóttir, 2013, Kimport, 2013). Om bryllupsdagen ble ansett som offentlig eller privat, varierer i informantenes fortellinger. Selv om parene tydelig var opptatt av å inngå ekteskapet for kjærligheten og at seremonien var for å feire dem selv, kommer det også frem at bryllupet også ble brukt som et symbol å vise utad at parforholdet er sterkt og at de er seriøse. Generelt sett vil ethvert bryllup være offentlig i den forstand at det har juridiske implikasjoner, men i denne sammenheng vil et «offentlig» bryllup bety at bryllupet fungerer som en markering utad til både de nærmeste og samfunnet generelt. Et bryllup for paret selv vil defineres som et «privat» bryllup.

Ifølge Huys familietradisjoner er bryllupet en viktig begivenhet, og noe man skal dele med flest mulig av venner, slektninger og generelt omgivelser rundt. Bryllupsdagen skulle slik være en offentlig dag. Paret var kommet langt i planleggingen før de ombestemte seg, og endte opp med det de beskriver som et utradisjonelt bryllup. De begrunner avgjørelsen med både den dyre summen av det å skulle ha en stor seremoni og fest for over 100 mennesker, men samtidig også at det gikk opp for dem hva dette bryllupet egentlig var ment å være for:

Espen: (...) så jo mer vi planla, jo mer ubehagelig følelse fikk vi. (...) sant, at dette gjør vi jo bare fordi at det skal være sånn man gjør det, og vi, vi opplevde vel at vi ikke ville klare å slappe av, og kose oss på dagen vår, fordi at vi var engstelige for alle disse konstallasjonene rundt, rundt de menneskene som skulle komme og møte hverandre.

Paret opplevde å kjenne på et press over å skulle ha så mange mennesker tilstede, der de selv ville være i fokus. Ellingsæter (2018) sine informanter viser også til nerver knyttet til bryllupet, særlig på grunn av tanken om at bryllupsdagen skal være den perfekte dag, og man på «sin» dag skal fremstå som den beste utgaven av seg selv. Alle normer og konstallasjoner som var knyttet til bryllupsdagen skapte forventninger både fra andre og de selv, som gjorde at de til slutt begynte å føle et ubehag knyttet til det å skulle gifte seg. Presset ble for stort. I tillegg hadde de ikke vært et par lenge nok til at familiene deres hadde fått anledning til å møtes, og de var usikre på hvordan stemningen under bryllupet ville bli. Det ble tydelig for dem etterhvert at de ønsket å nyte dagen og slappe av istedenfor å måtte forholde seg til andres meninger eller leve opp til andres forventninger. De ville også kun ha mennesker der som de visste støttet forholdet deres og som genuint var glade for at de skulle gifte seg, noe som ikke nødvendigvis var en selvfølge hos Huys religiøse slekt. Resultatet ble en privat feiring av de to som par, med Espens barn og deres nærmeste venner. En type bryllup som går igjen blant Smart (2008) sine informanter har enkelte likhetstrekk med Espen og Huys

beskrivelser. Smart kaller slike bryllup «minimalistiske bryllup», og denne gruppens hovedfokus var i størst grad å få på plass de juridiske rettighetene. Disse var tydelige motstandere av svært synlige seremonier, og ønsket ikke å offentliggjøre sine personlige følelser. Deres ekteskapsinngåelse var noe som ikke angikk andre enn de selv. Dette likner Espen og Huy sin åpenbaring underveis i planleggingen, nettopp det at bryllupet var en privat feiring av deres kjærlighet og en måte å oppnå juridisk sikkerhet, ikke en offentlig begivenhet.

Huy valgte å se bort fra tradisjoner og egen religiøse tro i Espen og hans bryllupsfeiring, mens Tone, som nevnt tidligere, derimot valgte å kombinere en borgerlig vielse med en kirkelig velsignelse, da en kirkelig vielse ikke enda var lovlig ifølge norsk lov. At kirken velsignet og på den måte «godkjente» hennes ekteskap med Astrid, var viktig for Tone og hennes tro, og bryllupsdagen (som de påpeker at var dagen i kirken) var derfor en viktig dag for Tone personlig. Bryllupsfesten ble også planlagt etter hva hun og Astrid selv ville, selv om de fulgte enkelte tradisjoner. Hun poengterer også ved flere anledning at hun «driter i verden», særlig når det gjelder andres oppfatninger av hennes legning og hennes forhold med Astrid, noe som antyder at dette bryllupet i størst grad var noe dette paret gjorde for seg selv. Likevel ble det arrangert en stor bryllupsfest i etterkant av kirken, så det var tydelig at de ønsket å feire denne markeringen med deres familie og venner.

Bente og Heidi valgte, som nevnt, et mer tradisjonelt bryllup, og en del av grunnen til dette var også at de ønsket å at alle kunne ha mulighet til å delta. Slik de så det, ville et «utradisjonelt» bryllup være ekskluderende, da ikke alle ville hatt råd til å reise til utlandet eller ikke kunne deltatt på aktiviteten av andre grunner. De valgte derfor en lokasjon som alle i deres krets hadde enkelt tilgang til. For Heidi og Bente ble bryllupet og ekteskapsinngåelsen en dag de ville dele og feire med hele familien og alle deres venner. Heidi er også tydelig på at familiene deres heller ikke ville godtatt en enklere variant på tinghuset, altså en ekteskapsinngåelse uten en ordentlig feiring, slik at det er tydelig at også familiens interesse av å kunne delta i feiringen påvirket utførelsen.

Slik det ble nevnt i forrige delkapittel, valgte Live og Silje å reise utenlands for å gifte seg, og så den automatiske ekskluderingen som et utlandsbryllup betød, heller som en fordel:

Live: (...) gjorde gjestelisten litt enklere på en måte. Hvis man ber folk reise så langt, så er det på en måte lettere.. altså mer sånn naturlig å sette en grense (...) og det var litt sånn deilig,

fordi at da ble (...) ikke bare sånn «nå har vi pleid alle som mødrene har, relasjonene mødrene har behov for å pleie» (...)

Silje: ja, og det var kanskje også en ting som var veldig deilig med å ha det i utlandet, var på en måte at ingen kunne, andre kunne blande seg i planleggingen (...)

Live og Silje understreker at siden de hadde bryllupet utenlands, var det mer opp til de selv, og ikke familiemedlemmer eller venner, hvordan bryllupet skulle være og hvem de skulle invitere. Bryllupet var en anledning til å samle de menneskene som stod dem nærmest, for å delta i feiringen av de to, en mulighet også Lannutti (2008a) og Carter og Duncan (2017b) sine informanter vektlegger. Paret så seg heller ikke nødt til å invitere noen flere for andres del. De poengterer det at hvis de hadde hatt bryllupet hjemme i Norge, ville mødrene deres tatt større del i planleggingen og ville ønsket å pleie egne relasjoner ved å invitere bekjente av de selv. Slikt sett ble bryllupet for dette paret også en feiring av de to, på deres egne premisser, og ikke noe de gjorde for andre enn dem selv.

Overbevisning fra andre mennesker var, som nevnt, en viktig faktor for at bryllupet ble en realitet for Mads og Stian. Som nevnt tidligere, giftet de seg i all hemmelighet på tinghuset, og vielsen ble på den måten noe personlig mellom de to (og forloverne). Venner og familiemedlemmers deltakelse var slik ikke noe de anså som viktig under selve vielsen, men de ønsket likevel i ettertid å feire med andre at de hadde inngått et ekteskap. Familie og venner var invitert, egentlig for å feire Mads sin bursdag, men alle gjestene ble overrasket med at det faktisk var en bryllupsfest. Siden de opplevde at deres bekjente ønsket at de skulle gifte seg, følte de kanskje på en forventning fra andre om å holde en stor fest for å feire, i hvert fall siden vielsen ble holdt skjult. Dette argumentet understrekes ytterligere når Stian forteller at hans familie, som ikke hadde anledning til å komme i det som egentlig skulle være bursdagen, men som endte som bryllupsfest, i ettertid har følt seg snytt for en fest. Det kan også tenkes at Mads og Stian følte et behov for å feire med andre, fordi det å ha andre mennesker tilstede under feiringen fyller dette parprosjektet med mening (Carter og Duncan, 2017b). Det er i møte med andre mennesker og deres reaksjoner på deres handling at man virkelig kan se meningen og effekten av det å gifte seg. Hvis Mads og Stian ikke hadde feiret bryllupet i etterkant, og kun foretatt denne vielsen på Tinghuset, ville de ikke nødvendigvis følt seg som ektefolk på samme måte som de gjorde etter å ha annonsert at de hadde giftet seg og derav opplevd at andre feiret ekteskapet. Denne offentlige festen kan ha skapt en større realitet over at de nå har lovet å være sammen inn i fremtiden.

Bryllupsfesten ble for Mads og Stian også en måte å vise ovenfor andre at det er de to, og derav symbolisere og markere for venner og familie, og omverdenen at de, slik Stian sier, «har virkelig troa på det forholdet her» og har tenkt til å holde sammen. Live og Silje opplevde også at de ønsket å vise venner og familie at de er seriøse, og Bente og Heidi ville markere for andre at de hørte sammen gjennom å gifte seg:

Bente: ja, altså jeg tror det jeg altså, føler vel at ekteskapet har en annen type status enn det samboerskapet har, både i samfunnet, men også for vår familie og våre venner, på en måte de nærmeste. Sånn at det blir sånn ekstra markering at vi hører sammen

Giftemålet blir slik brukt som en måte å markere overfor omgivelsene at man tar forholdet seriøst og at man har intensjon om å forbli et par over lengre tid, og ekteskapet blir en tydeligere markering på dette enn samboerskapet var. De fikk også bekreftet ovenfor venner og familie den prosessen som parene har vært gjennom frem mot ekteskapet, der de har lært hverandre å kjenne og gradvis testet ut i hvilken grad de fungerer sammen i et samliv. Å gifte seg viser derfor til samfunnet rundt at man har kommet til det punktet i forholdet, og at begge parter er tilfreds med resultatene av prosessen og er klare for å formelt forplikte seg. Ifølge Lannutti (2008a) sine informanter var forpliktelsen mellom paret allerede eksisterende på tidspunktet for ekteskapsinngåelsen, men det å faktisk gifte seg er det som signaliserer dette for omgivelsene. Et bryllup gjør den i hovedsak private forpliktelsen offentlig, og dermed virkelig bekrefter den overfor andre (Schechter et al., 2008, Vivienne og Baker, 2015, Smart, 2008, Einarsdóttir, 2013). Gjennom en offentlig feiring, viser man også frem sin sosiale suksess ovenfor bekjente, at man på et vis har mestret forholdet og forpliktelsesprosessen (Carter og Duncan, 2017a, Cherlin, 2004).

Særlig Bente og Heidi, som ville gjøre bryllupet så tilgjengelig som mulig for flest mulig, understreker nettopp dette ønsket om å vise til de nærmeste at de har kommet til dette steget i prosessen. De forteller at foreldrene i utgangspunkt var skeptiske når de fikk høre at de skulle gifte seg. Dette fordi det å gifte seg betød det samme som å offentliggjøre relasjonen, og på en veldig tydelig måte signalisere utad at man er homofil:

Bente: (...) de vil ikke nødvendigvis ha det in your face, og den generasjonen der, de er vokst opp med det at du kan, du kan gjøre ganske mye så lenge du er diskret og holder det for deg selv. (...)sant, eh, ja. Og så kommer man plutselig og skal, skal gifte seg sant, og da holder du det ikke for deg selv lenger sant, da blir det offentlig på en annen måte. Eh og det tror jeg kanskje har vært litt sånn tungt å svelge for de altså (...) ja, men tror jo for min mor, (...) det gjorde en viss forskjell

for henne å se at i bryllupet så var det onklene og tantene våre, der var søskenbarnet vårt (...) og litt sånn diverse. (...) Det var liksom ingen som stod og mumlet (...) og var litt sånn motvillig tilstede, og jeg tror for mamma at det var liksom litt sånn dytt i bakenden av typen ja, det er ikke noen krise at alle vet dette her.

Når bryllupet faktisk fant sted, fikk foreldrene se at alle gjestene feiret, og på den måten godtok det lesbiske forholdet. Slik fikk de vist foreldrene deres at det ikke nødvendigvis var noe å være skeptisk til. Dette kan også ha vært noe av grunnen til at de ønsket å dele denne høytidelige forpliktelsen med venner og familie, for nettopp å markere ovenfor andre at det er uproblematisk for homofile å gifte seg, og at det faktisk kan være en positiv opplevelse. Også Eirin forteller at hennes foreldre ikke så seriositeten i hennes forhold til Marit, men at det å gifte seg fungerte som en markering på at de faktisk «mener det»:

Eirin: (...) at «oi er dette, betyr det, hun, de mener virkelig det. Det er ikke en fase» heh, eller noe sånt, som mine foreldre trodde en stund.

Det å arrangere en bryllupseremoni og fest, viser seg å være like mye noe parene gjør for de selv, som noe de gjør for omgivelsene. I likhet med Ellingsæter (2018) sine funn blant hennes heterofile informanter, har ekteskapet og bryllupet høy symbolsk status, der særlig bryllupet fungerer som en måte å markere statusen til paret. Cherlin (2004) påpeker at ekteskapet i det moderne samfunn blir brukt for å formidle egen prestisje og personlig suksess, gjennom å vise for menneskene rundt at forholdet deres har passert en viktig milepæl og er av kvalitet nok til å inngå ekteskap. Parene ønsker å feire deres forpliktelse sammen med venner og familie, gjerne da som en måte å vise at man har gjennomført prosessen for deres forhold og oppnådd en fullstendig forpliktelse. Hvorfor er dette viktig for parene? Ifølge Finch (2007) oppnår mennesker sosial legitimering ved å vise at deres praksiser, her i form av et bryllup, tilsvarer det å «gjøre familieting», eller *displaying family*. Dette vil si at gjennom å arrangere et bryllup, viser parene at deres forhold er som et normalt forhold, som gjør noe par generelt ville gjort, altså å gifte seg. Finch (2007) påpeker videre at denne formidlingen er enklere hvis bryllupet er utformet på den måten som i utgangspunktet anses som den «naturlige» og «rette» måten å gjøre det på. Dette bidrar derfor også til å forklare hvorfor parene vektlegger tradisjoner i deres fortellinger om bryllupsdagen. Symbolikken bak en ekteskapsinngåelse, kan være særlig viktig for de likekjønnede parene i denne studien. Det å gifte seg, og arrangere en tradisjonell feiring av dette, byr på en mulighet for å oppnå sosial legitimering for en gruppe som tidligere var ekskludert fra ekteskapet (Carter og Duncan, 2017b).

Hellesund (2011) argumenterer for at det å praktisere hverdagslige kjærlighetsforhold, bidrar til å normalisere homoseksualitet, vet at fokuset flyttes fra seksualitet til kjærlighet. I mitt materiale ser det særlig ut til at det er ekteskapsinngåelsen som bidrar til en slik normalisering. Gjennom å invitere til (tradisjonell) bryllupsfeiring, oppnår parene å virkelig bli akseptert som en legitim familietype, og samtidig normaliserer relasjonen deres, slik at de fremstår som et vanlig gift par.

5.3 Oppsummering

Parene beskriver bryllupene deres ved å henvise til om det har vært tradisjonelt eller utradisjonelt. I følge Cherlin (2004) kan homofile par i mindre grad støtte seg til normene knyttet til ekteskapsinstitusjonen. To av parene påpekte dette og hvordan de i utgangspunktet følte seg frie fra de tradisjonelle normene for bryllupet, men som likevel endte opp med det de beskriver som tradisjonelle bryllup. Dette viser at tradisjoner spiller enn større rolle enn først antatt. Ett av parene ønsket seg i utgangspunktet et tradisjonelt bryllup, men endte opp med det motsatte. Å følge tradisjoner, viser seg i stor grad å være et valg som parene tar. De velger de tradisjonene de selv ønsker og kombinerer det å inngå et homofilt ekteskap med heteroseksuelle normer knyttet til bryllupet, en slags gjenoppfinning av tradisjon.

Fem av de seks parene arrangerte det jeg har betegnet som et «offentlig» bryllup, der bryllupsdagen symboliserte parets status til omverdenen. Bryllupsdagen ga disse parene mulighet til å vise deres forpliktelse til hverandre, og at forholdet har passert en milepæl og er sterkt nok til å inngå denne ultimate forpliktelsen. Finch (2007) sitt begrep «family display» bidrar til å forklare hvorfor dette er viktig for parene. Gjennom å vise «offentlig» at de utøver typiske familieaktiviteter, som å gifte seg, oppnår de sosial legitimering.

Å kombinere det å ha et tradisjonelt og offentlig bryllup, har vist seg å ha en normaliserende effekt. Å henvise til tradisjoner for bryllupsdagen bidrar til at gjestene kjenner igjen skikkene, som allerede er stadfestet som den «riktige» måten å inngå ekteskap på. Homofile ektepar, som gjennom tiden har blitt betraktet som avvikende fra den heteroseksuelle normen og har levd med følelsen av å være annerledes hele livet, bruker slik tradisjoner for å vise at de er et «normalt» par og som et hvilket som helst heteroseksuelt par. Ved å i tillegg dele dette tradisjonelle bryllupet med familie, venner og omgivelsene, viser de at de praktiserer familielivet på samme måte som et «normalt» par ville gjort. Slik tydeliggjør de at de utgjør et vanlig ektepar, og derav normaliserer relasjonen deres. Det avvikende paret her, er Espen og

Huy. Det ser ut til at det gikk opp for dem underveis i bryllupsplanleggingen at de ikke hadde et behov for å føye seg etter normene og derav oppnå denne formen for sosial legitimering, noe som førte til at de heller valgte det de beskriver som et utradisjonelt bryllup, med en «privat» utførelse.

6.0 Å være gift

Å gifte seg kan skape forandringer i livet til par. Dette kapitlet vil vise hvilken betydning det å inngå et ekteskap har hatt for informantene, og hvilke effekter ekteskapsstatusen har gitt i deres hverdagsliv. Sammenlignet med heterofile ekteskap, er det mulig at likekjønnede ekteskap har andre eller tydeligere konsekvenser, som gjerne er knyttet til effekter av det å være et homofilt eller lesbisk par. Eventuelle forskjeller vil være sentralt i dette kapitlet. For noen av parene har endringene som ekteskapsstatusen har skapt, vært større eller annerledes enn de forventet før ekteskapsinngåelsen, mens andre påpeker at de ikke har merket store forskjeller. Enkelte inngikk også ekteskapet nettopp for å oppleve spesifikke effekter av det å inngå ekteskapet. I tilfellene der informantene poengterte endringer, er det kun snakk om positive opplevelser. Fokuset i kapitlet vil være å få frem hvilken praktisk innvirkning det å gifte seg har hatt i hverdagslivet til parene og variasjonene i hvilke positive virkninger de fremhever.

6.1 Ekteskapelige og juridiske rammer

Ved å gifte seg plasseres parene innenfor en ramme som er felles for alle ektepar. Dette er gjerne fordi ekteskapet anses som en sentral institusjon i samfunnet, som har stått sterkt over mange år og hatt tydelige normer knyttet til det. Disse normene bidrar til hvordan ekteskapet utføres i praksis. Selv om Knudsen og Wærness (1996) finner at institusjonen som ekteskapet utgjør er svekket i Skandinavia, er det likevel slik at parene i denne studien har giftet seg, og derav valgt å leve under ekteskapsinstitusjonen. Å åpne opp for at homofile par kunne få tilgang til denne institusjonen, førte med seg et håp om at likekjønnet ekteskap kunne forandre ekteskapets normative mening. Likevel kan det se ut til at ekteskapet beholder samme normative standard (Einarsdottir, 2011). Mine informanter bekrefter dette, i det de velger institusjonen og setter pris på dens rammer for samlivet. Tone anerkjenner denne ekteskapelige rammen, og påpeker at hun trives med å være underordnet den:

Tone: (...) jeg liker å være en del av den biten av samfunnet (...) og ha orden på det. (...) og strukturen, at det er en ramme som nå omfavner oss.

Også Espen anerkjenner det faktum at de har valgt ekteskapet som en institusjon og at betydningen av ekteskapet og derav de institusjonelle normene vil være med å styre deres ekteskap rent praktisk:

Espen: (...)jeg tror at betydningen av ekteskapet sitter igjen fra gammelt av (...)ekteskapet er, har vært en institusjon som vi har valgt å leve i(...). Jeg tror jo sånn når man gifter seg, ehm så er jo det litt ehm hvilken forhold man har til ekteskapstanken på forhånd (...) som avgjør hvor man lander i ekteskapet sitt, så jeg tror at vi, vi som begge er født på 60-tallet og har liksom tradisjonelle holdning til, til ekteskap som, som institusjon. (...)Jeg vet at noen, en del likekjønnede ekteskap lever litt annerledes enn oss, jeg tror vi lever veldig tradisjonsrikt, sånn tradisjonsekteskap (...), mens andre har mer (...)åpne ekteskap, og (...)jeg syntes det er veldig rart

Espen er tydelig på at deres tankegang er preget av hva det «tradisjonelle» ekteskapet var ment for å være, og diskuterer videre ulike ekteskapspraksiser. Han og Huy føler på en måte at de «henger igjen» i de normene som var fra tiden de selv vokste opp og tar samtidig avstand fra moderne former å praktisere ekteskapet på. Han bruker «åpne ekteskap» som et eksempel på moderne ekteskapspraksiser, og han mener dette er mer utbredt blant likekjønnede ektepar. Monogami har lenge vært en sterk norm for den heterofile ekteskapsinstitusjonen. Lyon og Frohard-Dourlent (2015) finner at likekjønnede par både anerkjenner sammenhengen mellom ekteskapet og monogami, og at de fleste av deres informanter lever i monogame forhold, men at noen samtidig utfordrer denne ekteskapelige normen ved å skille forpliktelse til hverandre gjennom ekteskapet fra det å være monogame partnere. Einarsdóttir (2013) sine lesbiske ektepar er derimot tydelige på at ekteskapet automatisk tilsier monogami, og seksuelle relasjoner utenfor ekteskapet betraktes som utroskap, noe som stemmer overens med normen. Espen og Huy er tydelige på at de praktiserer det normative ekteskapet, og skiller sitt «tradisjonsekteskap» fra de som velger å leve i ekteskap utenfor disse rammene.

De juridiske rammene som er satt for ekteskapet, har vist seg å ha viktige konsekvenser for parene i denne studien. Å ha orden i papirene, være offisiell pårørende og trygghet er blant effektene som blir beskrevet. En rekke forskning på både homofile og heterofile par viser også til at de juridiske sidene ved ekteskapet, som medisinske, rettslige og finansielle ordninger, viser seg å være av stor verdi i etterkant av ekteskapsinngåelsen (Bosley-Smith og Reczek, 2018, Carter og Duncan, 2017a, Lannutti, 2011, Lannutti, 2018, Lappegård og Noack, 2015, MacIntosh et al., 2010, Ramos et al., 2009, Rostosky et al., 2016, Vivienne og Baker, 2015). I kapittel 4.3 kom det frem at Tone og Astrid begrunnet det at de ville gifte seg, med det juridiske i møte med helsevesenet, og slik Tone påpeker i sitatet ovenfor liker hun å ha «orden på det», altså i form av å ha en tydelig kontrakt som inneholder ens rettigheter og

plikter. Rent praktisk påpeker Tone at hun etter å ha giftet seg kan krysse av «gift»-boksen på skjemaer, en glede som også beskrives blant Rostosky et al. (2016) sine informanter.

Det juridiske i forhold til helsevesenet kommer frem i Marit og Eirins beskrivelser av effekten av å ha giftet seg. I etterkant av ekteskapsinngåelsen, har Eirin vært syk og hatt en del kontakt med helsevesenet. Eirin har sett det som en fordel å ha Marit automatisk oppført som hennes kone, og derfor vært den første til å bli kontaktet:

Eirin: (...) spesielt nå når jeg har vært syk, og alvorlig syk, så er det, har det vært veldig greit å vite at Marit er den nærmeste, så de vil alltid ringe og informere Marit først om det skulle skje noe med meg

Å offisielt være nærmeste pårørende i medisinske tilfeller er også et viktig aspekt i annen forskning på homofile par (MacIntosh et al., 2010, Rostosky et al., 2016, Vivienne og Baker, 2015, Lannutti, 2011, Bosley-Smith og Reczek, 2018, Lannutti, 2018). En av Vivienne og Baker (2015) sine homofile informanter forteller at den formelle rettslige anerkjennelsen som kommer av å gifte seg, også gir en anerkjennelse i møte med institusjoner, som igjen gjør interaksjonen enklere. Denne anerkjennelsen kan være særlig viktig for homofile par, siden det i samfunnet fortsatt råder en sterk norm om å være heterofil. I krisesituasjoner der en part for eksempel blir alvorlig syk, er det ikke nødvendigvis det «å komme ut» som står i sentrum, men heller på en effektiv måte formidle at det nettopp er ens kone eller mann som skal kontaktes. Effekter av å være gift i relasjon med andre, vil diskuteres nærmere i kapittel 6.3.

Bente og Heidi viser også til effekten av de juridiske rammene som kommer med ekteskapsinngåelsen. Heidi påpeker at disse rammene gir en ekstra trygghet:

Heidi: nei altså kanskje sånn at det.. da kommer jeg tilbake til det juridiske, at det er en sånn ekstra trygghet i ehh å vite at, at vårt forhold, at det ligger liksom juridiske rammer rundt oss, man ser at du har faktisk rettigheter og plikter.

Det å gifte seg skapte juridiske rammer for hva forholdet til Heidi og Bente skulle bestå av, og det ble en trygghet i å vite at de er omfavnet av klare rammer som gir hver av dem både rettigheter og plikter som de begge har lovt å følge. Dette kan også være grunnen til at det var viktig for Tone å ha orden i papirene, da dette gir en ro og en trygghet. Slik Rostosky et al. (2016) beskriver er det en sammenheng mellom rettslig sikkerhet og psykologisk sikkerhet. Å

gifte seg fjerner, som nevnt, all tvil om hvem som skal behandles som nærmeste pårørende, noe som virker betryggende. Nesten halvparten av Ramos et al. (2009) sine homofile informanter viser til at de er mindre bekymret for rettslige problemer etter å ha giftet seg. Hvordan ekteskapet har påvirket forholdet mellom de to og skapt trygghet, er det også flere av parene som påpeker. Dette vil presenteres i neste delkapittel.

6.2 Forpliktelse og trygghet

Forskning har vist en forventning fra par om en «marriage effect», der særlig et offentlig bryllup befester forpliktelsen mellom to personer (Carter og Duncan, 2017a). Parene i denne studien forventet at de ville oppnå en større forpliktelse av å gifte seg, noe de også opplevde i etterkant av ekteskapsinngåelsen. Dette kommer også frem i annen forskning (Heaphy, 2018, Lannutti, 2018, Ramos et al., 2009, Schechter et al., 2008, Stanley et al., 2004, Syltevik, 2010, Vivienne og Baker, 2015, MacIntosh et al., 2010, Green, 2010). I tillegg til forpliktelse, kommer også trygghet og samhörighet frem som effekter. Stian og Mads beskriver at ekteskapet har knyttet de som par sterkere sammen slik:

Stian: (...) altså jeg følte at, virkelig at det der båndet ble mye mer forsterket (...)

Mads: (...) altså ekteskapet har betydd mer samhörighet. (...)

Stian: (...) Etter at vi ble gift, så følte jeg at du, altså det var, det er som en sånn forsterking av forholdet ikke sant

Ekteskapsinngåelsen har gjort forholdet deres mer robust og har skapt mer samhörighet mellom dem. Bente har samme erfaring, og sier at hun tror ekteskapet har sveiset hun og Heidi mer sammen. Denne nye rammen for forholdet, viser seg å bidra til en opplevelse av å føle en sterkere tilknytning til partneren sin, og en dypere og nærere emosjonell relasjon (Bosley-Smith og Reczek, 2018, Einarsdóttir, 2013, Haas og Whitton, 2015, Lannutti, 2011, Lannutti, 2018, MacIntosh et al., 2010, Vivienne og Baker, 2015, Therkelsen, 2012).

Gjennom en ekteskapsinngåelse har Bente og Heidi, og Mads og Stian virkelig vist hverandre at de skal være sammen, noe som i etterkant har følt til er sterkere opplevelse av tilknytning og fellesskap i parforholdet.

Slik det ble nevnt tidligere, har det vokst frem en følelse av større trygghet blant parene etter at de giftet seg. Det at relasjonen mellom parene har blitt sterkere gjennom ekteskapsinngåelse, knyttes gjerne opp mot det å være trygg på at forholdet er stabilt og en følelse av at det er noe som er ment for å vare. Mads og Stian påpeker at særlig Stian føler seg

tryggere etter at de ble gift. Også Huy beskriver at han har følt en større trygghet etter å ha giftet seg:

Huy: ja, det, forskjellen er at jeg, det er veldig mye forskjell (...) Du kommer hjem, så har du en som er der og du føler deg trygg helt, du føler kjærlighet. (...) Jeg føler meg mye tryggere etter vi har giftet oss, det.. ikke på den at vi har lovet hverandre til døden skiller oss (..) men det er ikke derfor, men det med at, du føler at det.. vi tilhører hverandre.

Fordi de nå har lovet å være tilknyttet hverandre gjennom et ekteskap, føler Huy seg tryggere på relasjonen og at de to nå skal være sammen. Trygghetsfølelsen kommer gjerne også av offentligheten som en ekteskapsinngåelse tilsier. Vivienne og Baker (2015) påpeker at effekten av en offentlig forpliktelse, slik det ble diskutert i kapittel 5.2, er at mulig tvil om partneres forpliktelse reduseres. Dette er i tråd med hva Cherlin (2004) beskriver som *enforceable trust*, som vil si at siden det å inngå et ekteskap fortsatt krever en form for offentlig forpliktelse – gjerne foran familie og venner, så minsker ekteskapet risikoen for at ens partner vil trekke seg fra de avtalene som har blitt gjort. Samboerskapet er derimot en beslutning som blir tatt privat, og derfor også lettere å vike fra, da ens nærmeste ikke har bevitnet hendelsen på samme måte. Ekteskapsinngåelsen bidrar slik til en opplevelse av større tillit og trygghet til forholdet og partneren. Dette gjør det enklere å virkelig gi av seg selv og satse på forholdet, da det i mindre grad eksisterer en frykt for å bli forlatt. Huy bekrefter dette i sin beskrivelse av tryggheten han opplevde etter å ha giftet seg med Espen. Forskning viser at denne opplevelsen er gjeldende uansett legning (Ellingsæter, 2018, Green, 2010, Syltevik, 2010).

Parenes opplevelse av forpliktelse som effekt av ekteskapsinngåelse, kommer frem gjennom praktiske aspekter ved å være gift. Eirins kommentar får frem essensen i dette argumentet:

Eirin: det er ikke så lett å kaste hun ut, sånn som det var før. (...) neida hehehe

Selv om dette i hovedsak var ment som en spøk, er det likevel slik at flere av informantene, som ektepar, føler at de nå er forpliktet til hverandre i større grad og til å holde sammen, selv i vanskelige perioder. Nock (1995) definerer forpliktelse som kostnadene av å avslutte et forhold, såkalte *exit costs*. Grunnen til at forpliktelsen virker større for parrene etter at de giftet seg, begrunnes i det faktum av at det er større kostnader ved å avslutte et ekteskap enn et samboerskap, som å bryte et offentliggjort løfte og gjennomgå en skilsmisse. Slik Eirin

påpeker i sitatet ovenfor, er det som ektepar vanskeligere å flytte fra hverandre enn det har vært tidligere. Vivienne og Baker (2015), Stanley et al. (2004), Therkelsen (2012) og Ellingsæter (2018) sine heterofile og homofile informanter opplever at det er vanskeligere å gå ut av et ekteskap enn et samboerskap. Forpliktelsen som rent praktisk kommer av å inngå et ekteskap, trekkes frem som en positiv konsekvens av å gifte seg. Tone ser på en ekteskapsinngåelse som noe som gjør det vanskeligere å skille lag, og hun påpeker at det er god ting:

Tone: og, og jeg har aldri egentlig likt det der at en har en enkel vei ut. (...) det å være gift, gjør at hvis vi ikke vil være gift lenger så må vi gjør noe, annet enn bare å si «nå orker ikke jeg mer, eh nå må du flytte» eller «vil du sitte med huset, så kan jeg godt flytte(...), vi har ikke den enkle veien ut (...).

Det å gifte seg, har for Tone ført til en opplevelse av at det krever mer for at man skal gå fra hverandre, altså flere kostnader, og ingen «enkel vei ut» hvis forholdet byr på problemer. Som gift er man nødt til å gå gjennom separasjon og skilsmisse for at forholdet skal ta slutt. Ekteskapskontrakten blir slik noe som skaper en større grad av forpliktelse mellom partene enn hvordan samboerskapet opplevdes. Både Live og Silje, og Espen påpeker spesifikt viktigheten av ekteskapskontrakten. I likhet med det Tone beskriver, mener også Live og Silje at de forholder seg til problemer på en annen måte, nettopp fordi de har inngått en ekteskapskontrakt:

Silje: ja, man har på en måte inngått en kontrakt da rett og slett,(...)og også kanskje det at hvis man har litt vanskelige tider sant, (...) at hvis man er gift da, så jobber man kanskje, altså man har det i bakhodet, så da tenker man at okay, man jobber med problemer på en litt annen måte da. (...)

Live: det er noe med liksom tilliten til den andre også, okay men er det gjensidig vilje til å jobbe

Silje: (...) man har på en måte lovet hverandre noe, og ja, ønsker vel så godt man kan å hedre det liksom(...), at hvis man får problemer, at man vil løse det, man vil på en måte ordne opp i ting (...)

Det at de faktisk har signert en kontrakt, gjør at de har forpliktet seg til hverandre og til å være sammen. Denne kontrakten tar de seriøst og er noe de respekterer. De påpeker likevel at det å ha en kontrakt i seg selv, ikke automatisk gjør at man holder sammen, men at den heller skaper en annen slags gjensidig vilje til å løse problemene som dukker opp, gjerne fordi de vet at det krever mye å skulle skille lag. Forskning har vist at ekteskapsinngåelsen endrer parets syn på problemløsning, og de gifte parene opplever å jobbe seg gjennom problemene på en mer

meningsfull måte (Schechter et al., 2008, Vivienne og Baker, 2015, Ellingsæter, 2018, Therkelsen, 2012). Også dette har vist seg gjeldende for både likekjønnede og ulikkjønnede par. Stanley et al. (2004) beskriver denne nye tenkemåten i ekteskapet med en større grad av dedikasjon til et langsiktig forhold og til å sørge for en delt fremtid. Viljen blir for Silje og Live et resultat av at man har gitt hverandre et løfte og har inngått en kontrakt som tilsier at man skal jobbe for å holde sammen. Paret møter slik utfordringer med vilje og viten om at det er en gjensidig tanke. Denne gjensidigheten skaper igjen tillitt til partneren og gjerne også en trygghet om partneres ståsted, selv i tøffere perioder. Også Espen trekker frem ekteskapskontrakten når han skal forklare konsekvensene av å gifte seg, men istedenfor at den gir en vilje, slik Live og Silje påpeker, ser Espen heller at den bærer med seg en samvittighet:

Espen: man gjør jo avtale selv om den ikke er sånn.. den binder ikke annet enn på samvittigheten tenker jeg. Sant, den er, den er, du binder samvittigheten din når du gifter deg på en måte og det er, kanskje det er gammelt tradisjonelt tenking, ehm for, for jeg meldte meg ut av kirken når jeg var 18 år, eh og har ikke noe forhold til, eller jeg har ikke det forholdet til kristendommen som mange andre har. (...) Den måten vi giftet oss på, er mer en avtale med deg (ser mot Huy) og ikke med Gud (...) men likevel så tenker jeg litt sånn tradisjonsbundet også, man, man giftet seg på 60- og 70-tallet, det var det man gjorde, ja. (...) Jeg tror at betydningen av ekteskapet sitter igjen fra gammelt av

I likhet med Live og Silje, ser Espen ekteskapskontrakten som en avtale mellom to partnere, og derfor som en avtale med Huy, ikke en avtale ovenfor en Gud. For Espen betyr ekteskapskontrakten at man har en samvittighet som forteller en at man ikke skal bryte med avtalen som er mellom de to. Her refereres også Espen til en form for *exit costs*, nemlig hvordan det ville gått ut over hans samvittighet hvis han brøt ved avtalen. Espen knytter videre denne oppfattelsen av ekteskapskontrakten til sine egne tradisjonelle holdninger til ekteskapet. Selv om han ikke ser deres ekteskap som en avtale med Gud, er likevel ekteskapet og kontrakten noe Espen tar seriøst og derfor noe som går på hans egen samvittighet hvis det skulle oppstå et brudd. På denne måten er de tradisjonelle normene knyttet til ekteskapet av betydning, selv om religion ikke er viktig og kontrakten i seg selv ikke fremstår som «hellig» og ubrytelig.

6.3 Å bli tatt seriøst som par

Homofile ektepar har rapportert om endringer i andres oppfatninger av deres partner og forholdet etter å ha giftet seg, ofte i retning av bedre forståelse, større aksept og anerkjennelse både fra familie, venner og samfunnet (Bosley-Smith og Reczek, 2018, Lannutti, 2011,

Lannutti, 2018, MacIntosh et al., 2010, Rostosky et al., 2016, Schechter et al., 2008, Vivienne og Baker, 2015, Lannutti, 2013, Lannutti, 2008a). I etterkant av ekteskapsinngåelsen opplevde også flere av parene å bli tatt mer på alvor og tolket mer seriøst som par av andre. Dette viser seg å være gjeldende både blant parenes nære venner og familie, og i møte med ukjente.

Live og Silje er overrasket over hvorfor stor effekt ekteskapsstatusen deres har hatt for hvordan de har blitt oppfattet av andre, og de tenker samtidig at forskjellen mellom ugift og gift er større for de, som et homofilt par, enn heterofile par. Live påpeker at siden hennes nærmeste familie tok det litt tungt når de fikk vite at hun var lesbisk, ble ikke følelser og hennes forhold til Silje diskutert dem imellom. I etterkant av bryllupet forandret dette seg, og familien begynte å ta forholdet deres mer på alvor. Live reflekterer videre over hvor viktig bryllupsfesten deres har vært for andres oppfatninger i ettertid:

Live: (...) Det at så mange kom sammen og feiret oss og feiret vårt forhold, og var genuint glade på vegne av oss, det gjorde virkelig noe med hvordan de opplevde vårt.. altså hva slags, hvordan de forholdt seg til vårt forhold da. Ehm virkelig liksom dag og natt opplegg, så det.. det var en big deal som jeg ikke hadde tatt inn i kalkuleringen (...)

MacIntosh et al. (2010), Hoy (2018) og Green (2010) viser at særlig det å ha et offentlig bryllup, har vært viktig for homofile par sin relasjon til familiemedlemmer, og Live påpeker hvordan denne offentliggjøringen, endret andres oppfatninger av forholdet. Familien kom og fikk se andre feire forholdet til Live og Silje, og at de selv var med på feiringen, endret deres opplevelse av forholdet. Heidi og Bente beskriver også det at når foreldrene deres fikk se at andre var positive til og ønsket å feire ekteskapsinngåelsen deres, fungerte som et «dytt i baken» og fikk de til å forstå at det ikke er noe problem at alle nå vet at de er homofile. Slik Live beskriver det, var det som om dette endret seg raskt, og at så fort de fikk ekteskapsstatusen var det ikke lenger noe for familien å tvile på. De var nå det Rostosky et al. (2016) sine informanter beskriver som et «ekte» par, og ekteskapet symboliserer til menneskene rundt at de har forpliktet seg til en delt fremtid (Vivienne og Baker, 2015). Ekteskapet hjelper slik familien til å betrakte ens partner som permanent medlem av familien (Haas og Whitton, 2015). Videre knytter Live familiens reaksjoner til generasjonen de er en del av, og tror at denne opplevelsen kan være vanlig uavhengig av om det er et heterofilt eller homofilt par:

Live: (...) foreldre har et annet forhold til når ene barnet gifter seg «åja, da må vi ta forholdet

på alvor», (...) at de er en del av familien. (...) den generasjonen de tenker litt mer sånn (...) også med alle sånne bekjente og kollegaer og sånt, så pleier vel bare.. altså det faktum å være gift uten at de har vært med på festen (...) det blir liksom en annen greie. (...) en del folk der ute, de bare ser veldig forskjellig på samboere og ekteskap.

Slik Live her påpeker, er foreldrenes generasjon oppvokst med at ekteskapet var det som signaliserte at man skal holde sammen. De skiller fortsatt mellom samboerskap og ekteskap, og først når paret giftet seg og partneren blir offisielt en del av familien, anså foreldrene anså det som noe som skal ta på alvor. Selv om Live mener dette er en vanlig opplevelse uansett legning, finner Lyon og Frohard-Dourlent (2015) at skeivhet ofte betraktes som en fase utenfra, og at ekteskapet dermed bekrefter at det ikke var en fase, slik at familien nå er nødt til å se på deres forhold som noe som er ment for å vare. Med tanke på at dette også ble beskrevet blant parene som grunn for å gifte seg, kan man anta at denne forandringen i oppfattelser kan ha vært større for mine par enn for heterofile par. Live påpeker også her at folk ikke trenger å ha deltatt i bryllupsfesten for at de behandler de annerledes, slik at endringen i reaksjoner er like mye knyttet til ekteskapsstatusen i seg selv.

Foreldre kan vise en positiv endring i interaksjonen direkte med det som nå er svigerdatteren eller svigersønnen (Smart, 2007), og forskning viser at homofile par i større grad føler seg nærmere knyttet til familien og som en del av svigerfamilien etter å ha giftet seg (Schechter et al., 2008, Bosley-Smith og Reczek, 2018, Hoy, 2018). Også dette viser at forholdet blir tatt mer seriøst enn før ekteskapsinngåelsen. Denne positive endringen gjenspeiler seg i hvordan parenes foreldre refererte til hverandres partnere før og etter ekteskapsinngåelsen. Moren til Tone, som i utgangspunktet hadde vanskeligheter med å godta Tone og Astrids forhold, begynte etter bryllupet å kalle Astrid for «konen til Tone». På samme måte gikk foreldrene til Live fra å kalle Silje «en Live bor med» til å kalle hun «svigerdatteren vår». Lannutti (2008a) mener at det å gifte seg gjør det enklere for andre å definere forholdet. For foreldrene til parene i min studie kan det slik tyde på at giftemål gjør det enklere å forstå relasjonen og forholde seg til den, da ekteskap blir noe håndfast og har en slags universell betydning uansett legning. Andre studier av homofile ektepar, viser også til denne effekten av å gifte seg (Bosley-Smith og Reczek, 2018, MacIntosh et al., 2010, Ramos et al., 2009, Green, 2010). Ifølge MacIntosh et al. (2010) vet folk nå «hva» de er, og det foreligger ikke lenger noe mystikk rundt relasjonen mellom disse to menneskene. Det er likevel ikke en selvfølge at ekteskapet betyr større aksept blant omgivelsene. Slik Stian påpeker, er Mads fortsatt «han der kameraten» når moren hans skal referere til han, noe også en av informantene til Rostosky et

al. (2016) rapporterer om. Espen og Huy forteller også at Huy sin familie fortsatt har vansker med å akseptere dem og deres samlivsform, fordi det ikke er forenelig med deres tro.

Bente og Heidi opplevde også at forholdet deres ble tatt mer alvorlig etter ekteskapsinngåelsen. Slik de beskriver det selv, ble det å gifte seg en måte å stadfeste forholdet på og fungerte som en slags markering, der relasjonen deres oppnådde en mer seriøs status blant deres bekjente. I likhet med Lannutti (2008a) sine homofile informanter, ble Bente og Heidi i etterkant av bryllupet behandlet som et ektepar på lik linje med andre ektepar i familien:

Bente: (...) jeg tror det har vært med å gyldiggjøre forholdet vårt, at det markerte, markerte at vi hører sammen, (...) og det tror jeg har gjort ovenfor oss selv og ovenfor omgivelsene, (...) at vi blir betraktet som et ektepar. (...)

Heidi: det er litt sånn vanskelig å si ja, sånne type ting som at vi var i en kombinert gullbryllup- og 50-årsdag på lørdag (...) og om, jeg tror nok vi hadde blitt invitert som et par selv om vi hadde vært samboere og (...) men på en måte nå, nå går vel både vi og alle ut ifra at vi, heh, ja, at begge skal sant, akkurat sånn som de andre ekteparene i familien da så, litt sånn, ja.

Bente: (...) du får en annen slags status da, som, som et par når du er gift. At parforholdet tas litt mer på alvor

Det å gifte seg ble for Bente og Heidi en endring i «status» blant familie og venner. De var nå et ektepar og blir behandlet deretter, et skifte de påpeker at også andre familiemedlemmer som giftet seg oppnådde. Ekteskapsstatusen bidrar, ifølge Rostosky et al. (2016) til en opplevelse av en sosial inklusjon i den felles institusjonen som ekteskapet utgjør, og en av Schechter et al. (2008) sine informanter beskriver at de nå var en del av den såkalte «ekteskapsklubben». Homofile par som gifter seg blir «en del av gjengen» og dette er tydelig i Bente og Heidi sine beskrivelser. De påpeker for eksempel at det nå er en selvfølge både å invitere begge to i selskaper og at begge to skal komme. Dette kan ha å gjøre med at partneren nå er inngiftet i familien, og har derav fått overført samme «plikt» som partneren til å skulle delta under familiearrangementer.

Også i møte med folk man ikke kjenner, blir statusen som gift et tegn på at forholdet er mer stabilt og seriøst, noe Eirin har erfart. Hun påpeker at den nye sivilstatusen symboliserer seriositeten ved deres forhold ved å vise til tidligere situasjoner der menn følte at de likevel kan sjekke hun opp selv om hun hadde en kvinnelig samboer, og at hun som gift, har skapt et annet inntrykk i møte med fremmede menn. For Eirin føles ekteskapsstatusen slik som viktigere for andre enn for hun selv:

Eirin: (...)det at jeg er gift gjør at det er mer.. oppleves av andre som mer stabilt enn at jeg er samboer (...) fordi at i et samboerskap, da har du liksom ikke låst deg til en person enda (...)i møte med menn ofte, eh så er det ikke nok at du bare er samboer med en dame, ja (...) du er samboer med en dame, men det betyr jo ikke at du ikke som mann kan ha sjans likevel. Ehh for du er jo ikke gift. Ehh og det er en litt sånn her ehh igjen, men husk at jeg treffer ofte middelaldrende menn, så det er den generasjonen (...)

Vivienne og Baker (2015) finner en endring i hvordan folk samhandler med par etter at de giftet seg, der en som nå er i et likekjønnet partnerskap (som i deres studie blir behandlet likt som ekteskap) ikke lenger blir sett på som en potensiell seksuell partner, fordi grensene nå er klarere. Dette er i tråd med Eirins opplevelse. I hennes daglige liv treffer hun på det hun beskriver som «middelaldrende menn», som hun mener har vanskelig for å ta lesbiske forhold seriøst hvis det ikke er snakk om et ekteskap. Denne opplevelsen stemmer til en viss grad overens med hva Live forteller om foreldregenerasjonen, der heller ikke hennes forhold ble tatt ordentlig på alvor før hun og Silje giftet seg.

Både Live og Silje, og Bente og Heidi påpeker at deres opplevelse av endringer i møtet med mennesker etter å ha giftet seg, vil være likt uansett om man var et homofilt eller heterofilt par. Likevel er det kun forskning på likekjønnede par som finner samme beskrivelser. Dette er gjerne fordi homofile par gjerne er mer bevisst på andres oppfattelser av dem, mens dette ikke nødvendigvis er noe heterofile par tenker på. Rostosky et al. (2016) viser at internalisert stigma, som er et resultat av å ha blitt sosialisert i en kultur som stigmatiserer noen typer identiteter og romantiske forhold, skaper en kroppslig automatikk, der man er bevisst på og vurderer om mennesker rundt vil stigmatisere deres relasjon. Derfor er det grunn til å tro at disse likekjønnede ekteparene er særlig årvåken ved andres reaksjoner på deres relasjon.

6.4 «Kone» som kjønnsbetinget betegnelse på partneren

Studier har funnet at homofile par har hatt problemer med det normaliserte

«ekteskapspråket» og unngått å bruke betegnelse «kone» og «mann» av politiske grunner, for å ikke bli et «vanlig» ektepar og som en måte å vise motstand til de patriarkalske normene for ekteskapet (Bosley-Smith og Reczek, 2018, Lannutti, 2008b, MacIntosh et al., 2010, Schechter et al., 2008). Å kunne betegne partneren sin som «kona» viste seg å heller være en positiv effekt av ekteskapsinngåelsen for flere av mine informanter. Den tydelige effekten som dette ga ble eksplisitt beskrevet av de kvinnelige parene i studien, og de er bevisste på å benytte seg av betegnelsen «kone» om partneren. De mannlige parene brukte også

betegnelsen «mannen min», men beskriver ikke tydelige positive opplevelser av å ha denne kjønnsloadede betegnelsen på partneren. Avsnittet vil derfor ta for seg hvordan bruken av betegnelsen «kona mi» blir beskrevet som en positiv og slagkraftig effekt av ekteskapsinngåelsen for de kvinnelige parene.

Live og Silje var særlig overrasket over at det å betegne hverandre som «kone» ville være så virkningsfullt som det ble. Selv om de i utgangspunktet hadde problemer med å omtale hverandre som «kona mi», da de anså det som gammelmodig og unaturlig, ble de klar over hvor praktisk det var. Live beskriver det slik:

Live: jeg syntes jo det er mye lettere egentlig (...) fordi kjæreste og samboer er kjønnsnøytrale ord, så der må man, må man faktisk poengtere «min kjæreste Silje», (...)men det er egentlig den aller enkleste måten å komme ut av skapet på, sånn generelt sett (...). Det er bare lettere enn å si «min kjærest.. kjæresten min» og så man liksom bare legge på den.. (...) flette det inn på en eller annen måte, hvis det er en, ja. Eh, en dame da. Ehm ja. Så det ordet er helt funksjonelt sånn sett. (...) så nå bruker jeg det konsekvent

Det å ha kjønnsloadene betegnelser på partneren ble en enkel måte for Live og Silje å «komme ut av skapet» på i settinger der ens ekteskap eller partner dukker opp som samtaleemne og det ikke var bevissthet rundt legning. I kontrast til betegnelsen «kjæreste», som ikke sier noe om partnerens kjønn, er derimot «kone» knyttet til det spesifikke kjønn, og skaper slik en naturlig anledning til å informere omgivelsene at de er i et likekjønnet ekteskap. Betegnelsen ble så funksjonell at de nå prøver å bruke det på fast basis. Marit påpeker det samme kjønnsaspektet knyttet til forskjellen mellom «samboer» og «kone» som betegnelse på partneren, der de også ved samboerskap ble nødt til å tilføye en setning som poengterer partnerens kjønn. Forskning viser at par fra engelsktalende land også poengterer denne samme positive effekten av å kunne benytte seg av «kone» og «mann» i samtaler med andre, for å stadfeste relasjonen deres på en effektiv og forståelig måte (Bosley-Smith og Reczek, 2018, Rostosky et al., 2016, MacIntosh et al., 2010) Likevel vil jeg argumentere for at det å bruke «kone» kan være særlig viktige for mine norske informanter, fordi der man på engelsk har «girlfriend» og «boyfriend», har man på norsk kun «kjæreste» og «samboer». Norsktalende par vil derfor ikke ha en definisjon som antyder partneres kjønn før de gifter seg.

Bente og Heidi har samme opplevelse av «kone»-betegnelsen og det å måtte «komme ut» i ulike situasjoner. Heidi bruker arbeidsplassen som et eksempel:

Heidi: (...) jeg syntes det på mange måter er enklere (...)altså det er liksom litt av pakke er at med nye kollegaer og sånt, så er det alltid en ny liten komme ut-runde. (...) det er mye greiere å kunne snakke om kona si, enn å måtte si «samboeren min, som forresten er ei dame»

«Kona mi», som man kunne begynne å bruke etter at man har tatt forholdet et steg videre fra samboerskap og inn i ekteskapet, ble slik en enkel løsning på et problem som har skapt pinlige situasjoner tidligere. Eirin påpeker hvordan det er nødvendig å stadig tydeliggjøre at man er lesbisk, for å unngå ubehagelig situasjoner:

Eirin: ja (...) for du vet den der «(...) altså en ting at de er lesbisk, men er de nødt til å vise det så grådig.» Og grunnen til at du er nødt til å vise det så grådig, er fordi at det finnes ikke noe.. hvis du er samboer, så finnes det ikke noe kvinnelig ord for (...) samboer. (...) Det blir sånn, for at du skal slippe at folk lurer på eller tar feil, og så må du rette opp i det, for det er så dritkjedelig, og dessuten så skaper det sånn pinlig følelse både for deg selv og de

Ifølge Eirin ble det å måtte påpeke at man er sammen med en dame, tidligere møtt med samfunnets opplevelse av at homofile «alltid» må påpeke sin legning. Det var likevel nødvendig å tydeliggjøre det, for å unngå å havne i pinlige situasjoner senere, der motparten tror en er heterofil og en ble nødt til å poengtere det på en unaturlig måte. Det å kunne benytte seg av en kjønnsbetinget partnerbetegnelse ble slik redningen, da man fra begynnelsen av kan si «kona mi» og «komme ut av skapet» for ukjente mennesker på en naturlig måte.

Einarsdottir (2011) ser *the «married closet»* som en praktisk effekt av å ha giftet seg for likekjønnede par. I møte med mennesker som ikke er klar over deres legning, særlig i jobbsammenheng, blir homofile gifte partnere automatisk antatt å være gift med en av motsatt kjønn når de for eksempel ser giftingen, fordi det er det som er den tradisjonelle normen for ekteskapet. Parene blir slik stående ved et dilemma: korrigerer de som sier feil, eller gå med på ideen, og derav risikere ubehagelige situasjoner senere. Heidi og Bente er tydelige på at dette er realiteten for dem, og at de opplever den heteroseksuelle normen som sterk. Det å være i et likekjønnet par byr slik på andre utfordringer enn ulikkjønnede par, og det å kunne benytte «kone», når man har giftet seg, blir slik et effektivt og funksjonelt verktøy for å løse denne utfordringen. Dette ville ikke vært et alternativ hvis parene ikke hadde giftet seg, og ekteskapet bar slik med seg uventede positive konsekvenser. Dette poenget understrekes ytterligere når Tone forteller at hun foretrekker å presentere Astrid med «dette er min kone, vi er gift» når de møter nye mennesker. Ved å gjøre det på denne måten, forklarer hun at hun

slik «setter standarden» og unngår at motparten stiller spørsmål ved parets bekjentskap. Ved å kalle partneren «kona mi» setter man raskt og enkelt en standard, og derav unngår ubehagelige situasjoner i fremtiden.

Bosley-Smith og Reczek (2018) og Rostosky et al. (2016) viser til liknende opplevelser blant både kvinnelige og mannlige informanter, mens det i MacIntosh et al. (2010) sin studie også bare var de kvinnelige informantene som eksplisitt diskuterte både positive og negative erfaringer med ordet «kone». I hvilken grad det er tilfeldig at kun de kvinnelige parene i min studie diskuterer effekten av å bruke «kone», er derfor noe uvisst. En kan undres om de mannlige sammekjønnsparene er mer tydelig homofile enn kvinnelige par, som for eksempel forveksles som gode venninner, som igjen bidrar til at kvinnelige sammekjønnspar har større behov for denne typen verktøy for å befeste deres status. Dette er likevel overraskende at de kvinnelige parene hadde slike positive assosiasjoner med «kone»-ordet, da det historisk sett var kvinner som var undertrykket av patriarkatet.

6.5 Oppsummering

Dette kapittelet har diskutert den praktiske betydningen det å inngå ekteskap har hatt for informantene, og en rekke effekter blir belyst. Å være innenfor de ekteskapelige og juridiske rammene blir betegnet som en positiv endring. Å ha orden i papirene, være nærmeste pårørende og tryggheten som kommer av dette er eksempler som blir beskrevet. Det å offentliggjøre forpliktelsen gjennom bryllupet, fører også med seg større trygghet. Dette kan forklares med *enforceable trust*-begrepet (Cherlin, 2004), der avtaler som er gjort foran et publikum, gir en større tillit og trygghet på at ens partner ikke vil trekke seg. Å ha skrevet under på en ekteskapskontrakt og samtidig offentliggjort dette løftet, øker også graden av det Nock (1995) kaller *exit costs*, som vil si at det er større kostnader ved å gå fra hverandre som gift, som igjen gir økt forpliktelse. Omgivelser er dermed viktig for relasjonen mellom to individer. Parene beskriver videre hvordan andres oppfatning av de som par er endret etter at de giftet seg. De har opplevd å bli tatt mer seriøst og ansett både som en del av svigerfamilien og «ekteskapsklubben», og behandlet deretter. Dette gjerne fordi ekteskapet har gjort det enklere for andre å forstå og definere relasjonen deres, da et ekteskap er en kjent og ofte entydig samlivsform. Jeg argumenterer for at homofile par er mer årvåkne for andres endrede reaksjoner på grunn av diskriminerte gruppers kroppslige automatikk. Å benytte «kone» for å betegne partneren har for de kvinnelige informantene vært en positiv konsekvens av å gifte

seg. På denne måten får de effektivt formidlet at de er gift med en kvinne, da kjønnet ligger i selve ordet.

7.0 Avsluttende diskusjon

Formålet med studien har vært å undersøke hvilken rolle ekteskapet har fått i det moderne samfunn, som i stor grad bygger på uavhengighet og valgfrihet. Fokuset har vært på bakgrunnen for ekteskapsinngåelsen og hva ekteskapsstatusen har betydd for sammekjønnsparene i deres hverdagsliv. Interessen har vært å finne ut hvorfor mennesker ønsker å gifte seg når andre samlivsformer i større grad legitimeres. Jeg ønsket å undersøke særlig hva det er med denne opprinnelige heteroseksuelle eksklusive institusjonen som har vært attraktiv for likekjønnede par og hvordan de opplever ekteskapet. For å belyse oppgavens problemstilling, har jeg rettet fokuset mot de tre stegene som fører parforholdet mot ekteskapet: parforholdets utvikling frem mot ekteskapsinngåelsen (jf kap. 4), selve bryllupet og ekteskapsinngåelsen (jf kap. 5) og betydningen av å være gift (jf kap. 6). I dette kapitlet vil jeg diskutere funnene fra analysekapitlene mot oppgavens teoretiske rammeverk, og på denne måten oppsummere hovedfunnene og besvare problemstillingen for oppgaven.

7.1 Viktigheten av forpliktelse

Kapittel 4 ble dedikert til å identifisere utviklingen i parenes forhold, fra de ble kjærester og til de besluttet å gifte seg. Utviklingen viser seg å gå over flere faser: å bli kjærester, flytte sammen, forlovelse og beslutningen om å gifte seg. Å redegjøre for denne perioden er viktig for å forstå hvorfor de hadde behovet for å videreføre forholdet fra kjærester og samboere til ektefeller.

Jeg har argumentert for at denne tiden kan betraktes som en prosess, der det foregår en økende grad av forpliktelse gjennom fasene. Ifølge Giddens (1993) baserer *det rene forhold* seg på at paret holder sammen basert på deres eget ønske, uten kontrakt. Å forplikte seg bryter med ideen bak det rene forhold, om dens mulighet til å avslutte relasjonen når en selv ikke føler det tilfredsstillende. Forpliktelse er dermed noe som burde skje gradvis, for å ikke ende opp med å forplikte seg til feil person. Særlig samboerskapet viser den gradvise forpliktelsen og individualiseringens betydning, da parene ønsker å ta relasjonen litt mer seriøst, men samtidig beskrives tiden som en prøveperiode og at de ønsket muligheten til å trekke seg hvis det ikke fungerte, noe som er et viktig element i rene forhold. Prosessen er heller ikke helt entydig, der enkelte av parene har avviket noe. For eksempel var det flere ulike forståelser av forlovelse, og normene og tradisjonene knyttet til denne fasen virker noe utvannet og uklart. Dette bekrefter at det er større valgfrihet i hvordan parforhold utvikles i dagens samfunn, men at

tradisjoner, som det å forlove seg i det hele tatt, fortsatt er en viktig del av parforholdets utvikling.

Etter en periode som kjæresten og samboeren, kan det se ut til at det har vokst frem et behov for en tydelig gjensidig forpliktelse. Siden de nå har gjennomgått denne prosessen med å bli mer og mer forpliktet, har det kommet til et punkt at de trenger en bekreftelse fra partneren på at han/hun ønsker å forbli sammen, slik de fikk gjennom forlovelsen, og en trygghet som gift i å vite at ens partner ikke like enkelt kan trekke seg kontrakten hvis det ikke lenger føles tilfredsstillende. Overgangen til å ønske denne forpliktelsen, kan likevel også forklares på bakgrunn av ustabiliteten som sies å komme av individualisering. Det kan se ut til at parene er klar over det rene forholds ustabilitet og det individualiserte grunnlaget, noe som har motivert de til å ville forplikte seg gjennom en ekteskapskontrakt og derav oppnå en trygg og stabil relasjon i en verden basert på diskurser om skjøre samliv, likt funn hos Ellingsæter (2018) sine informanter. Samtidig er det å gifte seg en del av det tradisjonelle mønsteret for samliv og religion blir også betegnet av ett av parene som motivasjon for å gifte seg, slik at utenforstående faktorer, som tradisjoner og religion, fortsatt spiller en rolle i parenes beslutning om å gifte seg.

Forpliktelsesprosessen er ikke unik for parene i denne studien, og forskning på heterofile par viser samme utviklingstrekk (Syltevik, 2010, Therkelsen, 2012). Det kan slik se ut til at parene følger et normativt løp i deres utvikling av parforholdet. Med innføringen av felles ekteskapslov i 2009, ble det åpnet for at også likekjønnede kan følge alle de samme trinnene i prosessen som andre par. Slik Hellesund et al. (2019) påpeker er det å gjøre «det normale» en måte å forenkle hverdagen i et moderne liv bestående av all verdens muligheter. Det «normale» virker bare som åpenbart og naturlig å gjøre. Parenes beskrivelser av forlovelsen, og særlig frieriet, viser likevel til et ønske om å ta avstand fra det som betegnes som idealet og «typisk heterofilt». Likevel forlovet fem av seks par seg i forkant av ekteskapsinngåelsen, så det er gjerne ikke forlovelsen i seg selv som er «problemet». Hollywood-skriptet som blir formidlet gjennom medier, er ikke noe disse parene identifiserer seg med, gjerne fordi det betyr en form for å vise utad en hengivenhet. Disse parene er i større grad noe tilbakeholdende og ønsker ikke å være ekstravagante, gjerne med en bevissthet om holdninger de kan møte på fra omgivelsene - typisk internalisert stigma (Rostosky et al., 2016). Det vil derfor være tryggere å ikke velge denne heterofile frierinormen og dermed ikke skille seg ut i mengden, noe kanskje et homofilt ekstravagant frieri ville gjort.

Parene i denne studien har valgt ekteskapet, og begrunnelsene for beslutningen om å gifte seg bærer tydelig preg av at det fortsatt følger en heteronormativitet ved ekteskapet. Parene betegner det å gifte seg som et naturlig neste steg, slik at ekteskapet fortsatt blir betraktet som en norm og inkorporert i parevolusjonen i dagens samfunn – også blant likekjønnede par. Selv om parene viser til politisk motivasjon og juridisk viktighet, virker det likevel som at det å gifte seg ikke bare var rasjonelt begrunnet, men noe som følte naturlig for parene, gjerne fordi de følte kjærlighet og ville tilbringe livet sammen – noe de i realiteten kunne gjort uten å måtte gifte seg. Slik Kimport (2013) beskriver det, er det å gifte seg av kjærlighet et bevis på at homofile par er like heterofile par, og dette kan være grunnen til at det er viktig for mine informanter å påpeke at kjærligheten er en viktig grunn for å gifte seg. Hvordan parene beskriver juridiske elementer ved ekteskapet som av betydning, viser tydelig at heteronormativitet fortsatt råder i samfunnet. I møte med andre mennesker, er det ikke nødvendigvis opplagt de er et par, fordi det blir tatt som en selvfølge at man er heteroseksuell og sammen med en av motsatt kjønn (Einarsdottir, 2011). Dette bidrar til et behov for å stadfeste relasjonen gjennom en ekteskapskontrakt, slik at det er konkretisert at partneren er for eksempel nærmeste pårørende, eller forelder til barnet, i tilfeller der dette må redegjøres for.

7.2 Å normalisere gjennom tradisjoner

I kapittel 5 har jeg fokusert på informantenes historier om bryllupsdagen, og undersøkt hvilken rolle bryllupet i seg selv har hatt for disse parene. I første del av kapittelet har jeg forsøkt å vise hvordan parene snakker om ekteskapsinngåelsen og hvilke komponenter de trekker frem i fortellingene. I andre del har jeg belyst hvordan bryllupet har fungert som en markering innad eller utad for parene i denne studien.

Når parene skulle fortelle om bryllupsdagen, vekslet de i hovedsak mellom å referere til at bryllup enten var «tradisjonelt» eller «utradisjonelt», og majoriteten av parene endte opp med relativt tradisjonelle bryllup. Individualiseringsteori (Bauman, 2003, Beck og Beck-Gernsheim, 1995, Giddens, 1993) sikter til at tradisjoner ikke lenger spiller en rolle for individers valg. Dette er derimot ikke tilfelle blant mine informanter. Tradisjoner fungerer som en slags målestokk eller referanseramme de beskriver bryllupet ut ifra, og på denne måten er tradisjoner fortsatt av betydning, enten som noe de valgte å vike fra eller noe de føyet seg etter. To av parene forventet i utgangspunktet at de som homofile par var løsrevet

fra normene ved bryllup, noe som tyder på en forestilling om individualitet. I følge Cherlin (2004) er dette spesielt for likekjønnede par, fordi de ikke innehar samme tilknytning til den heteroseksuelle ekteskapsinstitusjonen. Likevel fulgte begge disse parene enkelte tradisjoner, som viser at dette kan ha en underliggende påvirkningskraft også hos homofile par. I likhet med det Heaphy (2018) kaller «refleksive konvensjoner», valgte mine par, gjennom det Carter og Duncan (2017a) beskriver som «bricolage», også de tradisjonene de selv ønsker, og formet disse til å passe i eget bryllup. På bakgrunn av dette, bærer likevel bryllupene deres preg av individualisering, i det de står frie til å velge tradisjoner og fornye disse, fremfor at moralske lover og regler styrer utformingen av bryllupet.

Måten parene refererer til tradisjoner på, tyder på at de ser disse tradisjonene som typisk heterofile. En grunn for å ikke føye seg etter tradisjonene, kunne gjerne vært at man ikke ønsket å støtte opp under heteronormativiteten. Å ville ta avstand til de romantiserte idealene om eventyrbryllup, kan gjerne handle om at disse fantasiene er knyttet til det heteroseksuelle bryllup. Et par beskriver seg selv som tradisjonelle bruder i brudekjoler, samtidig som de tok avstand fra «homofile bryllup» som betegnes som store og overdådige. Begge disse retningene, både å ta avstand fra eventyrbryllup og fra typisk homofile bryllup, men samtidig å velge enkelte tradisjoner, viser til viktigheten av å fremstå som et normalt par. Oswald og Suter (2004) viser hvordan inklusjon/eksklusjon avhenger av i hvilken grad individer omfavner heteronormativiteten i tilknytning til bryllupsritualet. Gjennom å referere til og følge normaliteten og tradisjoner, og derav den institusjonaliserte heteronormativiteten som i utgangspunktet er knyttet til bryllupet, viser disse parene at de er like et hvilket som helst (heterofilt) par og derfor ikke skal ekskluderes. Dette stemmer overens med Gross (2005) sin antakelse om at meningskonstituerende tradisjoner fortsatt er av betydning, da parene velger disse tradisjonene selv og benytter meningen bak tradisjonene til å vise at de er som andre par.

Kapittelet diskuterer videre i hvilken grad bryllupet er en markering for de to som par, eller om det i større grad er knyttet til et behov for å vise utad. Fem av de seks parene hadde det jeg beskriver som et «offentlig» bryllup. Det å offentliggjøre forpliktelsen gjennom bryllupet forsterker trygghetsfølelsen hos parene, igjen fordi de ønsker en trygghet i det individualiseringsteori betrakter som et ustabil samfunn (Bauman, 2003, Beck og Beck-Gernsheim, 1995, Giddens, 1993), bestående av rene, uforpliktende relasjoner (Giddens, 1993). En ekteskapsinngåelse bærer også symbolsk status, ved å vise personlig suksess, og til at paret har passert en milepæl og at forholdet er sterkt nok til å inngå ekteskap (Cherlin,

2004), og det å kunne symbolisere dette utad kan være særlig viktig for disse likekjønnede parene. Et offentlig bryllup bidrar nemlig til å vise utad at de gjør typiske «familieting» (Finch, 2007), som gjerne baseres på en heteronormativitet. For de homofile parene i denne studien, kan det å føye seg etter heteronormativitet på denne måten føre til større sosial legitimering hos familien og samfunnet. Ved å gjøre bryllupet på tradisjonelt, heteronormativt vis, og i tillegg vise dette til omgivelsene, skaper de et bilde utad at de er et normalt par som gjør typiske ting som par gjør. Denne kombinasjonen får slik en normaliserende effekt, som viser at de ikke skiller seg fra andre mennesker selv om de er homofile.

7.3 Individualisering og heteronormativitet i ekteskapet

Det siste analysekapittelet i denne studien presenterer hvilken betydning ekteskapsstatusen har hatt for parene og hvordan ekteskapsinngåelsen har påvirket parene i hverdagslivet, altså praktiske effekter av å være gift. Jeg har forsøkt å identifisere hvilke endringer som er gjeldene for både ulikkjønnede og likekjønnede par, og hvilke som er mer spesifikke for likekjønnede par.

Ved å gifte seg, tar parene del i ekteskapsinstitusjonen. Slik det kommer frem i beskrivelsene til to av parene, velger de den heteronormative institusjonen med viten om dens normer og tradisjoner. De ønsker å ta del i tradisjonene for samlivet, og velger slik bort andre samlivsformer. Disse parene innordner seg etter heteronormativiteten knyttet til ekteskapet, for eksempel ved å praktisere monogami. Deinstitutionalisering og detradisjonalisering av ekteskapet, slik individualiseringsteori (Bauman, 2003, Beck og Beck-Gernsheim, 1995, Cherlin, 2004, Giddens, 1993) tilsier, er dermed ikke fremtredende for parene i denne studien, og disse parene bidrar heller til å opprettholde den heteronormative meningen bak ekteskapet. Det blir likevel påpekt at andre homofile par har åpne forhold, så det kan gjerne bare være mine informanter som har denne tradisjonelle tankegangen. Det juridiske blir trukket frem her også. Som nevnt, er det en rådende norm i samfunnet om å være hetero, og for eksempel i situasjoner der ens partner blir syk, gir det en trygghet å vite at en står oppført som nærmeste pårørende, uten å måtte tenke på å «komme ut» for et helsepersonell.

I kapittel 4 fremkom det at trygghet var en av grunnene til å gifte seg, og dette er også noe parene beskriver som en effekt av å gifte seg. Etter å ha giftet seg, føler parene at forholdet føles mer stabilt, trygt og som noe som er ment for å vare. At ekteskapsstatusen har bidratt til dette, kan, som nevnt tidligere, komme av forståelsen av at *det rene forhold* er utbredt i

dagens samfunn. Ved å gifte seg, tas forholdet på et vis et steg ut av dette rene forholdet, slik at man ikke kan trekke seg like enkelt tilbake hvis det ikke lenger føles tilfredsstillende. Dette bidrar til at parene må jobbe med problemene og de gjør det på en annen måte, igjen fordi de har lovet å holde sammen og jobber for dette. Dette skaper en trygghet og indre ro. Denne tryggheten forklares også i relasjon til å ha et «offentlig» bryllup, slik det kommer frem i kapittel 5. *Enforceable trust* (Cherlin, 2004) viser hvordan det å ha publikum under ekteskapsinngåelsen styrker tilliten og tryggheten på at ens partner ikke vil trekke seg fra avtalen. Behovet for trygghet i dagens samfunn bidrar også til å gjøre et offentlig bryllup attraktivt, da dette øker kostnadene av å skulle gå fra hverandre, såkalte *exit costs* (Nock, 1995). Et ekteskap føles gjerne mer forpliktende uansett på grunn av ekteskapskontrakten, men offentliggjøringen fører gjerne til en enda sterkere forpliktelse mellom parene, og slik en tryggere relasjon å ta del i. Dette styrker kritikken om at individualiseringsteori ikke tar hensyn til samfunnet rundt (Brannen og Nilsen, 2005, Jamieson, 1999, Smart og Shipman, 2004), da det blir tydelig her at forpliktelsen og tryggheten, og derav handlingsrammene, blir påvirket av samfunnet rundt og andres reaksjoner.

Det at parene har opplevd en positiv endring i hvordan andre har betraktet de, kan knyttes opp heteronormativiteten som ekteskapet sies å inneha. Parene beskrev en følelse av å bli tatt mer seriøst av andre, og som en del av «ekteskapsklubben». Denne opplevelsen begrunnes med at parene nå besitter en status som er kjent for allmennheten, i motsetning til å tidligere ha vært i en «mystisk» homofil relasjon. Det er et tydelig bilde på hva ekteskapet står for og betyr, noe som er kjent for samfunnet på generell basis, takket være heteronormativiteten. Selv om det er homofile par som tar del i den heteronormative institusjonen, så benyttes ekteskapet på denne måten som et redskap for å oppnå forståelse av innholdet i relasjonen blant menneskene rundt, da alt annet enn at det er to personer av samme kjønn føles likt som det heteroseksuelle ekteskapet og derfor velkjent og entydig. Det å være gift er også allment kjent for å stadfeste langvarighet over relasjonen, og er derfor noe som må bli tatt seriøst og bli behandlet deretter. Det tidligere uforpliktete *rene forhold* kan ha blitt betraktet som en «fase» eller midlertidig, og derfor har ikke for eksempel familien brukt energi på å inkludere partneren, nettopp på grunn av bevisstheten om at forholdet plutselig kan ta slutt. Sistnevnte er ikke nødvendigvis kun en effekt som gjelder for likekjønnede par, men det at det kun er forskning på likekjønnede par som rapporterer om dette, kan forklares med en internalisert stigma (Rostosky et al., 2016), der disse parene er mer bevisst over andres reaksjoner.

Heteronormativitetens virkning i praksis er særlig tydelig i siste delkapittel i kapittel 6. Når disse informantene forteller ukjente mennesker at de er gift, blir de møtt det en automatisk antakelse om at de er gift med en person av motsatt kjønn. Dette stemmer overens med Einarsdottir (2011) sin beskrivelse av *the married closet*, der man må «komme ut» som «i et likekjønnet ekteskap». Parene i min studie blir altså nødt til å tydeliggjøre dette for å unngå misforståelser. De kvinnelige parene beskriver nyttheten av å bruke «kone»-ordet i denne sammenheng. I motsetning til kjæreste og samboer som er kjønnsnøytrale betegnelser på partneren, bærer «kone» med seg en stadfestelse av partneres kjønn. Å kunne bruke denne betegnelsen, er derfor en positiv effekt av å ha giftet seg, da det forenkler prosessen med å «komme ut som gift homofil» i møtet med heteronormativiteten i samfunnet.

7.4 Ekteskapets betydning for likekjønnede par

Denne studien har forsøkt å finne ut hvilken rolle ekteskapet har for likekjønnede gifte par i det moderne samfunn. I et samfunn med et mangfold av samlivsformer, og diskurser om skjøre samliv og individualitet, har det vært interessant å undersøke hvorfor disse parene besluttet å gifte seg etter innføringen av felles ekteskapslov i 2009, og hvilke betydning ekteskapsinngåelsen og det å være gift har hatt for disse parene.

Informantene i denne studien har gitt innblikk i en rekke sider ved ekteskapet og dets betydning for dem. Juridiske og rettslige fordeler, kjærlighet og et ønske om å tilbringe livet sammen, trygghet, bekreftelse, forpliktelse, symbolisere parforholdets status utad og å bli tatt mer seriøst har blitt poengtert som viktig blant parene.

Det har blitt tydelig gjennom denne studien at ideologien om individualisering er en underliggende tanke hos mine informanter. De geleider seg gjennom samlivet ut fra en idé om samfunnets refleksivitet og uforutsigbarhet. De ønsker selv å bevare selvstendighet, ved å kun forplikte seg det som er nødvendig frem til de føler seg trygge på relasjonen og at partneren er en de ønsker å forplikte seg helt til. Samtidig er det å forplikte seg i det hele tatt viktig for informantene, fordi dette skaper en trygghet og innvendig ro i et samfunn som er preget av valgfrihet og ustabilitet. Giddens (1993) mener at ekteskapet svekkes i lys av *det rene forhold*, fordi det strider mot individualiteten til enkeltpersonene. Ellingsæter (2018) konkluderer med at ekteskapet får mening gjennom de prosessene som i utgangspunktet svekker ekteskapsinstitusjonen, nemlig samlivets valgfrihet og uavhengighet. Parene i denne studien viser også til dette. Det å forbli kjærester eller samboere er for risikabelt, og gjennom

ekteskapet sikrer de seg, slik at ens partner ikke kan gå sin vei så fort de møter motgang. Behovet for forpliktelse vokser slik frem som et resultat av individualiseringen. I følge Giddens (1993) tilsier forpliktelse at man uten kontrakt og forbehold åpner seg opp og gjør seg selv sårbar, i viten om at man kan ende opp såret. Parene i denne studien benytter ekteskapskontrakten til å minske risikoen for å bli såret. Jeg argumenterer for at mine par på bakgrunn av dette går forbi stadiet av det rene forhold i det de inngår ekteskap. De ønsker trygghet, noe som ikke ser ut til å være mulig å oppnå på samme måte ved å forbli i et rent forhold.

Samtidig har det også kommet frem at disse parene gjennom ekteskapet bevisst eller ubevisst ønsker å normalisere sin relasjon overfor omgivelsene. Andres reaksjoner på deres ekteskapsinngåelse har vist seg å være av betydning. Disse parene vil fremstilles som et hvilket som helst annet par, for det er nettopp det de er. Motstanden til å legalisere likekjønnede ekteskap, slik det ble nevnt i kapittel 1, var bygget delvis på frykten om å falle under og videreføre det «heteroseksuelle» ekteskapet. Parene i denne studien ser heller den positive virkningen av å ta del i dette rammeverket. Heteronormativiteten bak ekteskapet er et redskap parene benytter for å fremstå som normale, og fungerer derfor som en referanseramme for normalisering. Parene oppnår slik normalisering ved å følge tradisjonene og normene bak det heteroseksuelle ekteskapet, og vise dette til menneskene rundt. Å ta del i den heteronormative ekteskapsinstitusjonen bidrar også til at omgivelsene klarer å forstå og definere deres relasjon enklere, som igjen gjør at de i større grad blir behandlet som andre ektepar – uansett legning. Det er nettopp dette som skiller de likekjønnede parene fra ulikkjønnede ektepar, nemlig behovet for en normalisering og det faktum at de må jobbe for å vise at de er akkurat som sine heterofile likemenn/damer.

På bakgrunn av masteroppgavens rammebetingelser ble det nødvendig å sette en grense for denne studien, selv om jeg gjerne skulle diskutert mange andre aspekter ved likekjønnede ekteskap. Registrert partnerskap har blitt nevnt i kortfattetet. Dette ville det vært interessant å forske videre på: hvilken betydning hadde registrert partnerskap når det ble mulig? Hva er grunnen til at noen par valgte å konvertere partnerskapet til ekteskap, mens andre ikke? Statistikken viser til et tydelig overtall ekteskapsinngåelser blant kvinnelige par, og det ville dermed også vært interessant å høre med flere mannlige par, og undersøkt om det var noen kjønnsforskjeller i ekteskapets betydning.

8.0 Litteraturliste

- Alver, Bente Gullveig og Øyen, Ørjar (1997) *Forskningsetikk i forskerhverdag : vurderinger og praksis*, Oslo, Tano Aschehoug.
- Andersen, Arnfinn J. (2011) Fra heteroromantikk til mangfoldige lystfelleskap - Intimitetens endrede organisering. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 35 (1), s. 3-17.
- Bauman, Zygmunt (2003) *Liquid love : on the frailty of human bonds*, Cambridge, Polity Press.
- Beck, Ulrich (1992) *Risk society : towards a new modernity*, London, Sage.
- Beck, Ulrich og Beck-Gernsheim, Elisabeth (1995) *The normal chaos of love*, Cambridge, Polity Press.
- Berlant, Lauren og Warner, Michael (1998) Sex in Public. *Critical Inquiry*, 24 (2), s. 547-566.
- Bjørnholt, Margunn og Farstad, Gunhild R (2014) 'Am I rambling?' on the advantages of interviewing couples together. *Qualitative Research*, 14 (1), s. 3-19.
- Blackburn, Mollie V. og Smith, Jill M. (2010) Moving Beyond the Inclusion of LGBT-Themed Literature in English Language Arts Classrooms: Interrogating Heteronormativity and Exploring Intersectionality. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 53 (8), s. 625-634.
- Bosley-Smith, Emma R. og Reczek, Corinne (2018) Before and After "I Do": Marriage Processes for Mid-Life Gay and Lesbian Married Couples. *Journal of Homosexuality*, 65 (14), s. 1985-2004.
- Brannen, Julia og Nilsen, Ann (2005) Individualisation, choice and structure: a discussion of current trends in sociological analysis. *The Sociological Review*, 53 (3), s. 412-428.
- Braybrook, Debbie E., et al. (2017) Holistic Experiences and Strategies for Conducting Research With Couples. *Qualitative Health Research*, 27 (4), s. 584-590.
- Brøgger, Waldemar (1960) *Skikk og bruk*, Oslo, Cappelen.
- Carter, Julia (2017) Why Marry? The Role of Tradition in Women's Marital Aspirations. *Sociological Research Online*, 22 (1), s. 3.
- Carter, Julia og Duncan, Simon (2017a) *Reinventing Couples: Tradition, Agency and Bricolage*, London, United Kingdom, Palgrave Macmillan Limited.
- Carter, Julia og Duncan, Simon (2017b) Wedding paradoxes: individualized conformity and the 'perfect day'. *The Sociological Review*, 65 (1), s. 3-20.
- Cherlin, Andrew J. (2004) The Deinstitutionalization of American Marriage. *Journal of Marriage and Family*, 66 (4), s. 848-861.
- Christensen, Dag (1998a) *Skikk og bruk for livets små og store begivenheter*, Oslo, Orion.
- Christensen, Karen (1998b) I skyggen af Hellevik. Om utfordringer ved at arbejde empirinært. I Christensen, Karen, et al. (red.) *Prosess og metode*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Dommermuth, Lars, et al. (2015) Kunnskapsstatus om fruktbarhet og samliv i Norge. *Rapporter*. Oslo, Statistisk sentralbyrå.
- Einarsdóttir, Anna (2011) 'Marriage' and the personal life of same sex couples. I May, Vanessa (red.) *Personal Life*. Basingstoke, Palgrave Macmillan, s. 48-58.
- Einarsdóttir, Anna (2013) They married for love but keep it quiet: Same sex partners in Iceland. *Sexualities*, 16 (7), s. 788-806.
- Ellingsæter, Anne Lise (2018) Bryllup i avtradisjonens tidsalder. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 59 (3), s. 261-279.
- Finch, Janet (2007) Displaying Families. *Sociology*, 41 (1), s. 65-81.
- Friele, Karen-Christine (1975) *Fra undertrykkelse til opprør*, Oslo, Gyldendal.

- Giddens, Anthony (1993) *The Transformation of Intimacy : Sexuality, Love and Eroticism in Modern Societies*, Cambridge, Polity.
- Green, Adam Isaiah (2010) Queer Unions: Same-sex Spouses Marrying Tradition and Innovation. *The Canadian Journal of Sociology / Cahiers canadiens de sociologie*, 35 (3), s. 399-436.
- Gross, Neil (2005) The Detraditionalization of Intimacy Reconsidered*. *Sociological Theory*, 23 (3), s. 286-311.
- Grønmo, Sigmund (2016) *Samfunnsvitenskapelige metoder*, Bergen, Fagbokforlaget.
- Heaphy, Brian (2018) Reflexive convention: civil partnership, marriage and family. *British Journal of Sociology*, 69 (3), s. 626-646.
- Heaphy, Brian og Einarsdottir, Anna (2013) Scripting Civil Partnerships: interviewing couples together and apart. *Qualitative Research*, 13 (1), s. 53-70.
- Hellesund, Tone (2011) «Kjærlighet er jo det viktigste av alt.» Parforholdet som selv-konstituerende arena. I Langås, Unni og Leer-Salvesen, Paul (red.) *"Til rette ektefolk" : holdninger til homofili og ekteskap*. Kristiansand, Portal, s. 12-26.
- Hellesund, Tone, et al. (2019) Narrating and Relating to Ordinarity. Experiences of Unconventional Intimacies in Contemporary Europe. *Ethnologia Scandinavica*, 49, s. 92-113.
- Homlong, Beate (2003) Livsgrunnlag, demografi og hushald. I Sogner, Sølvi (red.) *I gode og vonde dager*. Oslo, Samlaget, 2003, s. 39-71.
- Hoy, Aaron. 2018. *The Experience and Meaning of Same-Sex Marriage: A Life-course Perspective*. Ph.D., Syracuse University.
- Haas, Stephen M. og Whitton, Sarah W. (2015) The Significance of Living Together and Importance of Marriage in Same-Sex Couples. *Journal of Homosexuality*, 62 (9), s. 1241-1263.
- Ikdahl, Ingunn og Sandvik, Kristin Bergtora (2006) Legitimering av uenighet: Ett blikk på debatten om samkjønnede ekteskap. *Kritisk juss*, 32 (1), s. 4-20.
- Ingraham, Chrys (1994) The Heterosexual Imaginary: Feminist Sociology and Theories of Gender. *Sociological Theory*, 12 (2), s. 203-219.
- Ingraham, Chrys (2004) Introduction: Thinking Straight. I Ingraham, Chrys (red.) *Thinking Straight : The Power, Promise and Paradox of Heterosexuality*. Florence, UNITED STATES, Taylor & Francis Group, s. 1-11.
- Jamieson, Lynn (1999) Intimacy transformed? A critical look at det 'pure relationship'. *Sociology*, 33 (3), s. 477-494.
- Kefalas, Maria J., et al. (2011) "Marriage Is More Than Being Together": The Meaning of Marriage for Young Adults. *Journal of Family Issues*, 32 (7), s. 845-875.
- Kimport, Katrina (2013) *Queering Marriage : Challenging Family Formation in the United States*, New Brunswick, United States, Rutgers University Press.
- Knudsen, Knud og Wærness, Kari (1996) Er ekteskapet som institusjon på vei ut i Skandinavia? *Tidsskrift for samfunnsforskning*, Årg. 37, nr 3 (1996), s. 299-327.
- Kvale, Steinar og Brinkmann, Svend (2015) *Det kvalitative forskningsintervju*, Oslo, Gyldendal akademisk.
- Lannutti, Pamela J. (2008a) Attractions and Obstacles While Considering Legally Recognized Same-Sex Marriage. *Journal of GLBT Family Studies*, 4 (2), s. 245-264.
- Lannutti, Pamela J. (2008b) "This is Not a Lesbian Wedding": Examining Same-Sex Marriage and Bisexual-Lesbian Couples. *Journal of Bisexuality*, 7 (3-4), s. 237-260.
- Lannutti, Pamela J. (2011) Security, recognition, and misgivings: Exploring older same-sex couples' experiences of legally recognized same-sex marriage. *Journal of Social and Personal Relationships*, 28 (1), s. 64-82.

- Lannutti, Pamela J. (2013) Same-Sex Marriage and Privacy Management: Examining Couples' Communication with Family Members. *Journal of Family Communication*, 13 (1), s. 60-75.
- Lannutti, Pamela J. (2018) GLBTQ People Who Decided to Marry After the 2016 U.S. Election: Reasons for and Meanings of Marriage. *Journal of GLBT Family Studies*, 14 (1-2), s. 85-100.
- Lappegård, Trude og Noack, Turid (2015) The link between parenthood and partnership in contemporary Norway - Findings from focus group research. *Demographic Research*, 32, s. 287-310.
- Lauer, Sean og Yodanis, Carrie (2010) The Deinstitutionalization of Marriage Revisited: A New Institutional Approach to Marriage. *Journal of Family Theory & Review*, 2 (1), s. 58-72.
- Lyngstad, Torkild Hovde og Noack, Turid (2005) Vil de velge bort familien? En studie av unge nordmenns fruktbarhets- og ekteskapsintensjoner. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 8 (3), s. 120-134.
- Lyon, K. A. og Frohard-Dourlent, H. (2015) "Let's Talk about the Institution": Same-Sex Common-Law Partners Negotiating Marriage Equality and Relationship Legitimacy. *Can Rev Sociol*, 52 (4), s. 402-428.
- Lødrup, Peter. (2020) *Ekteskapsloven* [Internett]. Tilgjengelig fra: <https://snl.no/ekteskapsloven> [Hentet 05.05. 2020].
- MacIntosh, Heather, Reissing, Elke D. og Andruff, Heather (2010) Same-sex marriage in Canada: The impact of legal marriage on the first cohort of gay and lesbian Canadians to wed. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 19 (3), s. 79-90.
- Massimi, Michael, Harper, Richard og Sellen, Abigail J. (2014) "Real, but Glossy": technology and the practical pursuit of magic in modern weddings. *Proceedings of the 17th ACM conference on Computer supported cooperative work & social computing*. Baltimore, Maryland, USA, Association for Computing Machinery.
- Noack, Turid (2001) Forlovelse i samboerskapets tid. *Samfunnsspeilet*, 15 (3), s. 29-37.
- Nock, Steven L. (1995) A Comparison of Marriages and Cohabiting Relationships. *Journal of Family Issues*, 16 (1), s. 53-76.
- Oswald, Ramona Faith, Blume, Libby Balter og Marks, Stephen R. (2005) Decentering Heteronormativity: A Model for Family Studies. I Bengtson, Vern, et al. (red.) *Sourcebook of Family Theory and Research*. SAGE Publications, Inc.
- Oswald, Ramona Faith og Suter, Elizabeth A. (2004) Heterosexist Inclusion and Exclusion during Ritual: A "Straight Versus Gay" Comparison. *Journal of Family Issues*, 25 (7), s. 881-889.
- Ramos, Christopher, Goldberg, Naomi G. og Badgett, M. V. Lee (2009) The Effects of Marriage Equality in Massachusetts: A survey of the experiences and impact of marriage on same-sex couples.
- Regjeringen (2001) *Registrert partnerskap - brosjyre Q-0832*, Regjeringen Stoltenberg II, fra https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/bld_2006-2009/veiledninger-og-brosjyurer/2001/registrert-partnerskap2/id87787/.
- Regjeringen (2020) *Ekteskap og samliv*, fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/innsiktsartikler/ekteskap-og-samliv/id670495/>.
- Rich, Adrienne (1980) Compulsory Heterosexuality and Lesbian Existence. *Signs*, 5 (4), s. 631-660.
- Robnett, Rachael D. og Leaper, Campbell (2013) "Girls Don't Propose! Ew.": A Mixed-Methods Examination of Marriage Tradition Preferences and Benevolent Sexism in Emerging Adults. *Journal of Adolescent Research*, 28 (1), s. 96-121.

- Rostosky, Sharon S., et al. (2016) Same-Sex Couples' Decisions and Experiences of Marriage in the Context of Minority Stress: Interviews From a Population-Based Longitudinal Study. *Journal of Homosexuality*, 63 (8), s. 1019-1040.
- Schechter, Ellen, et al. (2008) Shall We Marry? Legal Marriage as a Commitment Event in Same-Sex Relationships. *Journal of Homosexuality*, 54 (4), s. 400-422.
- Schweingruber, David, Anahita, Sine og Berns, Nancy (2004) «Popping the question» when the answer is known: The engagement proposal as performance. *Sociological Focus*, 37 (2), s. 143-161.
- Silverman, David (2014) *Interpreting qualitative data*, Los Angeles, Calif, SAGE.
- Smart, Carol (2007) Same sex couples and marriage: negotiating relational landscapes with families and friends. *The Sociological Review*, 55 (4), s. 671-686.
- Smart, Carol (2008) 'Can I Be Bridesmaid?' Combining the Personal and Political in Same-Sex Weddings. *Sexualities*, 11 (6), s. 761-776.
- Smart, Carol og Shipman, Beccy (2004) Visions in monochrome: families, marriage and the individualization thesis1. *The British Journal of Sociology*, 55 (4), s. 491-509.
- Sogner, Sølvi (2003a) *I gode og vonde dager : familieliv i Noreg frå reformasjonen til vår tid*, Oslo, Samlaget.
- Sogner, Sølvi (2003b) Innleiing. I Sogner, Sølvi (red.) *I gode og vonde dager: familieliv i Noreg frå reformasjonen til vår tid*. Oslo, Samlaget, s. 9-38.
- Solberg, Sissi Porsholt (1993) *Skikk og bruk i selskapslivet*, [Oslo], Cappelen.
- Stanley, Scott M., Whitton, Sarah W. og Markman, Howard J. (2004) Maybe I Do: Interpersonal Commitment and Premarital or Nonmarital Cohabitation. *Journal of Family Issues*, 25 (4), s. 496-519.
- Statistisk Sentralbyrå. 2018. Aldri har så mange par av same kjønn gifta seg. *Ekteskap og skilsmisser (arkiv)* [Internett]. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/aldri-har-sa-mange-par-av-same-kjonn-gifta-seg>.
- Statistisk Sentralbyrå (2020a) 05713: *Inngåtte ekteskap, etter vigselstype, statistikkvariabel og år* [Datasett] Hentet fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/05713>
- Statistisk Sentralbyrå (2020b) 09660: *Skilsmisser og separasjoner, etter mannens bosted, statistikkvariabel og år* [Datasett] Hentet fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/09660/tableViewLayout1/>
- Statistisk Sentralbyrå (2020c) 10160: *Inngåtte ekteskap mellom like kjønn, etter kjønn, statistikkvariabel og år* [Datasett] Hentet fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/10160/tableViewLayout1/>
- Statistisk Sentralbyrå (2020d) 10162: *Skilsmisser og separasjoner mellom like kjønn, etter kjønn, statistikkvariabel og år* [Datasett] Hentet fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/10162/tableViewLayout1/>
- Stewart, Linda (1996) *Bryllup i Norge*, Teknologisk forl.
- Syltevik, Liv Johanne (2010) Sense and sensibility: cohabitation in 'cohabitation land'. *The Sociological Review*, 58 (3), s. 444-462.
- Taylor, Bridget og de Vocht, Hilde (2011) Interviewing Separately or as Couples? Considerations of Authenticity of Method. *Qualitative Health Research*, 21 (11), s. 1576-1587.
- Telste, Kari (2003) Familien som kjenslefellesskap. I Sogner, Sølvi (red.) *I gode og vonde dager*. Oslo, Samlaget, s. 119-[169].
- Therkelsen, Christel (2012) Markering av fellesskap og individualitet. Ekteskapet anno 2012. The University of Bergen.
- Tjora, Aksel Hagen (2012) *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*, Oslo, Gyldendal akademisk.

- Valentine, Gill (1999) Doing household research: interviewing couples together and apart. *Area*, 31 (1), s. 67-74.
- Vivienne, Elizabeth og Baker, Maureen (2015) Transiting through cohabitation to marriage: emerging commitment and diminishing ambiguity. *Families, Relationships and Societies*, 4 (1), s. 53-70.
- Warner, Michael (1991) Introduction: Fear of a Queer Planet. *Social Text*, (29), s. 3-17.
- Wiik, Kenneth Aarskaug, Seierstad, Ane og Noack, Turid (2016) Fra registrert partnerskap til ny ekteskapslov: - Ekteskap og skilsmisse blant likekjønnede par 1993–2011. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 19 (4), s. 321-341.

Vedlegg 1: Informasjonsskriv

Er du en del av, eller kjenner du, et par der begge er i alderen 35-55 år, lever i et homofilt/lesbisk ekteskap, og vil delta i forskningsprosjektet «ekteskapet i moderne samfunn»?

Jeg er på utkikk etter homofile og lesbiske par mellom 35 og 55 år, som kunne tenkte seg å delta i et masterprosjekt hvor formålet er å undersøke hvilken rolle ekteskapet har for par i moderne samfunn. Dette skrivet gir deg informasjon om formålet med prosjektet og hva deltakelse vil innebære, og jeg håper du/dere har lyst til å delta.

Formål

I mitt masterprosjekt er jeg interessert i å studere hvilken plass ekteskapet har fått i dagens samfunn, og ønsker å rette oppmerksomhet mot ekteskap blant likekjønnede par. Fokuset vil ligge på bakgrunnen bak ekteskapsinngåelsen, hva ekteskapsstatusen betyr, og om det er forskjeller blant kvinnelige og mannlige ektepar med tanke på hva de anser som ekteskapets betydning. Arbeidet vil resultere i en masteroppgave i sosiologi, og Sosiologisk institutt, Universitetet i Bergen vil være ansvarlig for prosjektet.

Hvem ønsker jeg å komme i kontakt med?

Jeg ønsker kontakt med par i lesbiske/homofile ekteskap i alderen 35-55 år, fordi dere i løpet av livet gjerne kan ha møtt motstand på bakgrunn av legning, og har gått fra å oppleve at ekteskapsinngåelse i seg selv ikke var en mulighet, til at det har blitt et reelt og legitimt alternativ.

Hva innebærer det for dere å delta?

Hvis dere velger å delta, innebærer det at dere tar del i et intervju som vil finne sted høsten 2019. Dette vil vare ca én til halvannen time. Intervjuet vil ha et nokså åpent format, der dere vil få mulighet til å fortelle historien rundt deres ekteskap, opplevelser rundt ekteskapsinngåelsen og hvorfor dere valgte å gifte dere. Under intervjuet vil det bli tatt lydopptak. Dere kan bestemme tid og sted for intervjuet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis dere velger å delta, kan dere når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om dere vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Deres personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker deres opplysninger

Jeg vil, hvis dere vil delta, bare bruke opplysningene om dere til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet, og vil behandle opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det vil bare være meg som student og veileder som vil ha tilgang til intervjumaterialet. Navn og kontaktopplysninger vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data fra intervjuet. I masteroppgaven blir opplysninger om deg/dere anonymisert slik at dere ikke skal kunne gjenkjennes av utenforstående.

Hva skjer med opplysningene deres når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet skal etter planen avsluttes juni 2020. Personopplysninger og lydopptak vil etter dette slettes.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg/dere basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Sosiologisk Institutt har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Sosiologisk Institutt ved student Christine Chute, tlf: 40498835, e-post: cch011@uib.no, eller veileder Liv Johanne Syltevik, tlf: 55589169, e-post: liv.syltevik@uib.no
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Christine Chute

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Ekteskapets rolle i moderne samfunn*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til å delta i intervju. Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. Juni 2020.

Dato:

Dato:

.....

Informantens underskrift

.....

Informantens underskrift

Vedlegg 2: Intervjuguide

Innledningsfasen

Fortell litt om dere selv - Alder, utdanning, yrke,

Hvor lenge har dere vært gift?

Fortid:

- Har noen av dere tidligere erfaringer fra ekteskap eller samboerforhold?
- Har dere barn fra tidligere forhold?

Parforholdet

Hvordan traff dere hverandre?

Var det kjærlighet ved første blick eller startet det med et vennskap som utviklet seg gradvis?

- Når var det passende for dere å flytte sammen? Hvor lenge var dere kjærester før dere flyttet sammen?

Var dere samboere før dere bestemte dere for å gifte dere?

- Hvorfor valgte dere samboerskap før giftemål? Praktiske grunner, økonomiske grunner, fase i forholdet, innledning til ekteskap e.l
- Hvor lenge var dere samboere før dere giftet dere? Hvorfor var ikke samboerskapet lenger «nok» for dere?

Hvis ikke:

- Hvor lenge var dere kjærester før dere inngikk ekteskap?
- Hvorfor var det viktig å gifte seg direkte, uten å ha bodd sammen først? Fortell meg litt om det

Hadde dere registrert partnerskapet deres før dere giftet dere/overføring?

- Hvorfor registrerte dere partnerskapet? Hvorfor valgte dere å overføre til ekteskap?
- Evt var det noen grunn til at dere ikke hadde registrert partnerskapet?

Hvilke tanker gjør dere omkring forlovelse?

- Var dere forlovet før dere giftet dere?

- Var det et frieri? Hvem fridde?
- Hvorfor/hvorfor ikke?
- Var dere enige før dere ble forlovet, ble det diskutert?
- Hvor lenge var dere forlovet?

På hvilke tidspunkt i forholdet startet dere å tenke på giftermål?

- Hvem var inne på tanken først?
- Hva var bakgrunnen for denne tankegangen? (Hvorfor gifte seg?)
- Opplevde dere at venner og familie hadde forventninger til at dere skulle gifte dere?
- Hvilke holdninger ble dere møtt med når dere fortalte andre om deres ekteskapsplaner? Både nære og fjerne bekjente. Skepsis/motstand? Glede?

Bryllupet

Fortell om bryllupet deres.

- Kirke/borgerlig
- Bryllupsfest? – hvor, hvem var invitert
- Formelt/uformelt, tradisjonelt/utradisjonelt, stort/lite. Kjoler? Forlovere?

Var det noen forventninger fra mennesker rundt dere til hvordan bryllupet deres skulle være?

Hvordan forventninger hadde dere selv? Var dere uenige/enige?

Ekteskapet

Har dere merket noen forskjeller fra det å være ugift til å nå være gift? - ekteskapsstatusen

Offentlig, holdninger blant venner, familie, økonomisk

Hverdagssituasjoner, i samtaler

Når dere snakker om ekteskapet med andre som ikke kjenner deres legning, opplever dere at det tas for gitt at dere er en del av et heterofilt ekteskap?

Hvilken betydning vil dere si at ekteskapet har hatt for deres forhold?

Har dere barn/ønsker dere barn?

Hvis barn:

- Fikk dere barn før eller etter giftemålet?
- Hvordan løsning brukte dere for å få barn?

- Hvilken betydning har ekteskapet i forhold til det å få barn?

Ønsker barn:

- Hvordan løsning vil dere bruke for å få barn?
- Hvilken betydning har ekteskapet i forhold til det å få barn? Har dere bevisst valgt å vente til etter giftermålet?

Ikke barn:

- Er det noen spesiell grunn til at dere ikke ønsker barn?

Avslutningsfasen

Hva mener dere karakteriserer et godt forhold og godt ekteskap?

Bildene som dere har av kjærlighet og parforhold – oppfatter dere at disse bildene har sammenheng med de bildene samfunnet har generelt? F.eks medier, venner, familie

Er det noe dere vil tilføye?

Kan jeg komme tilbake til dere med spørsmål hvis jeg har noe mer jeg lurer på?

Vedlegg 3: Godkjenning fra NSD

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

12.06.2020, 23:34

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Ekteskapets rolle i moderne samfunn

Referansenummer

425498

Registrert

26.06.2019 av Christine Chute - Christine.Chute@student.uib.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Bergen / Det samfunnsvitenskapelige fakultet / Sosiologisk institutt

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Liv Johanne Syltevik, liv.syltevik@uib.no, tlf: 55589169

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Christine Chute, cch011@uib.no, tlf: 40498835

Prosjektperiode

22.05.2019 - 30.06.2020

Status

04.07.2019 - Vurdert

Vurdering (1)

04.07.2019 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet den 04.07.2019 med vedlegg. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om religion og seksuelle forhold eller orientering, samt alminnelige personopplysninger frem til 30.06.2020.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a), jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1

d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Karin Lillevold
Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)